

พระคัมภีร์
ชาตกและอรรถกถาชาตก
บาลี - ไทย
เล่ม ๒
(บาลี ภาค ๑ ตอนที่ ๒)

JĀTAKAPĀLI and JĀTAKATṬHAKATHĀ
Pāli - Thai
Volume II
(Pāli Part I Second Section)

ฉบับภูมิพโลภิกขุ

พุทธศักราช ๒๕๔๘

สารบัญ
พระคัมภีร์ชาดกและอรรถกถาชาดก
บาลี-ไทย เล่ม ๒
(บาลี ภาค ๑ ตอนที่ ๒)

เรื่อง	หน้า
๑. เอกกนิบาต	
๑. อปัณณกวรรค	
๑. อปัณณกชาดก (๑)	๑
๑. พรรณนาอปัณณกชาดก (๑)	๒
๒. วัณณุปถชาดก (๒)	๔๕
๒. พรรณनावัณณุปถชาดก (๒)	๔๖
๓. เสรีววานิชชาดก (๓)	๖๓
๓. พรรณนาเสรีววานิชชาดก (๓)	๖๔
๔. จูฬเศรษฐีชาดก (๔)	๗๕
๔. พรรณนาจูฬเศรษฐีชาดก (๔)	๗๖
๕. ตัณฑุลนาพิชาดก (๕)	๑๐๗
๕. พรรณนาตัณฑุลนาพิชาดก (๕)	๑๐๘
๖. เทวธรรมชาดก (๖)	๑๑๕
๖. พรรณนาเทวธรรมชาดก (๖)	๑๒๐
๗. กัณฐหาริชาดก (๗)	๑๔๕
๗. พรรณนากัณฐหาริชาดก (๗)	๑๕๐
๘. คามณิชาดก (๘)	๑๖๐
๘. พรรณนาคามณิชาดก (๘)	๑๖๑
๙. มจฺมเทวชาดก (๙)	๑๖๕
๙. พรรณนามจฺมเทวชาดก (๙)	๑๖๖

(๕๐)

เรื่อง	หน้า
๑๐. สุขวิหาริชาดก (๑๐)	๑๗๕
๑๐. พรรณนาสุขวิหาริชาดก (๑๐)	๑๗๖
ประมวลชาดกแห่งอปีณณกัวรรคนี้	๑๗๔
๒. สี่ลวรรค	
๑. ลักขณมิกชาดก (๑๑)	๑๗๕
๑. พรรณนาลักขณมิกชาดก (๑๑)	๑๗๖
๒. นิโครธมิกชาดก (๑๒)	๑๗๖
๒. พรรณนานิโครธมิกชาดก (๑๒)	๑๗๗
๓. กัณฐินชาดก (๑๓)	๒๒๗
๓. พรรณนากัณฐินชาดก (๑๓)	๒๒๘
๔. วาตมิกชาดก (๑๔)	๒๓๖
๔. พรรณनावาตมิกชาดก (๑๔)	๒๓๗
๕. ขราทียชาดก (๑๕)	๒๔๕
๕. พรรณนาขราทียชาดก (๑๕)	๒๕๐
๖. ตีปัลลัตถมิกชาดก (๑๖)	๒๕๕
๖. พรรณนาตีปัลลัตถมิกชาดก (๑๖)	๒๕๖
๗. มาลุตชาดก (๑๗)	๒๖๕
๗. พรรณนามาลุตชาดก (๑๗)	๒๗๐
๘. มตกภัตตชาดก (๑๘)	๒๗๕
๘. พรรณนามตกภัตตชาดก (๑๘)	๒๗๖
๙. อายาจิตภัตตชาดก (๑๙)	๒๘๖
๙. พรรณนาอายาจิตภัตตชาดก (๑๙)	๒๘๗
๑๐. นพปानชาดก (๒๐)	๒๙๑
๑๐. พรรณนานพปानชาดก (๒๐)	๒๙๒
ประมวลชาดกแห่งสี่ลวรรคนี้	๓๐๒

อักษรย่อพระคัมภีร์พระไตรปิฎกภาษาบาลีฉบับสยามรัฐ

ที่ใช้อ้างอิงในพระคัมภีร์ฉบับมูลนิธิภูมิพโลภิกขุ

คำย่อ		คำเต็ม
วิ. มหาวิภงฺค.	วินยปิฎก	มหาวิภงฺค
วิ. ภิกขุณี.	วินยปิฎก	ภิกขุณีวิภงฺค
วิ. มหา.	วินยปิฎก	มหาวคฺค
วิ. อ.	วินยปิฎก	จตุลวคฺค
วิ. ป.	วินยปิฎก	ปริวาร
ที. ส.	ทีฆนิกาย	สี่ลขนฺธวคฺค
ที. มหา.	ทีฆนิกาย	มหาวคฺค
ที. ปา.	ทีฆนิกาย	ปาฎิกวคฺค
ม. ม.	มชฺฉิมนิกาย	มูลปณฺณาสก
ม. ม.	มชฺฉิมนิกาย	มชฺฉิมปณฺณาสก
ม. อ.	มชฺฉิมนิกาย	อฺปริปณฺณาสก
ส. ส.	สํยุตฺตนิกาย	สคาถวคฺค
ส. นิ.	สํยุตฺตนิกาย	นิทานวคฺค
ส. ขนฺธ.	สํยุตฺตนิกาย	ขนฺธวารวคฺค
ส. สพา.	สํยุตฺตนิกาย	สพายตฺนวคฺค
ส. มหา.	สํยุตฺตนิกาย	มหาวารวคฺค
อง. เอกก.	องคฺคตฺรนิกาย	เอกกนิปาต
อง. ทุก.	องคฺคตฺรนิกาย	ทุกนิปาต

คำย่อ

คำเต็ม

อง. ดิก.	องคุตตรนิกาย	ดิกนิปาต
อง. จตุกก.	องคุตตรนิกาย	จตุกกนิปาต
อง. ปณจก.	องคุตตรนิกาย	ปณจกนิปาต
อง. นกก.	องคุตตรนิกาย	นกกนิปาต
อง. สตุตก.	องคุตตรนิกาย	สตุตกนิปาต
อง. อฏจก.	องคุตตรนิกาย	อฏจกนิปาต
อง. นวก.	องคุตตรนิกาย	นวกนิปาต
อง. ทสก.	องคุตตรนิกาย	ทสกนิปาต
อง. เอกาทสก.	องคุตตรนิกาย	เอกาทสกนิปาต
ช. ช.	ชุตตนิกาเย	ชุตตปาฐ
ช. ฐ.	ชุตตนิกาเย	ฐมิมปทคาถา
ช. อุ.	ชุตตนิกาเย	อุทาน
ช. อิติ.	ชุตตนิกาเย	อิติวุตตก
ช. สุ.	ชุตตนิกาเย	สุตตนิปาต
ช. วิ.	ชุตตนิกาเย	วิมานวตถุ
ช. เปต.	ชุตตนิกาเย	เปตวตถุ
ช. เถร.	ชุตตนิกาเย	เถรคาถา
ช. เถรี.	ชุตตนิกาเย	เถรีคาถา
ช. ชา.	ชุตตนิกาเย	ชาตก
ช. มหา.	ชุตตนิกาเย	มหานิทเทศ
ช. จุฬ.	ชุตตนิกาเย	จุฬนิตเทศ
ช. ป.	ชุตตนิกาเย	ปฏีสมภิตามคฺค
ช. อ.	ชุตตนิกาเย	อปทาน
ช. พุทฺธ.	ชุตตนิกาเย	พุทฺธวีส
ช. จริยา.	ชุตตนิกาเย	จริยาปิฎก

คำย่อ	คำเต็ม
อภิ. ส.	อภิธรรมปิฎก
อภิ. วิ.	อภิธรรมปิฎก
อภิ. ธา.	อภิธรรมปิฎก
อภิ. ปุ.	อภิธรรมปิฎก
อภิ. ก.	อภิธรรมปิฎก
อภิ. ข.	อภิธรรมปิฎก
อภิ. ป.	อภิธรรมปิฎก

วิธีใช้ เช่น วิ. มหาวิภงก. ๑/๔๑๓. หมายถึง พระคัมภีร์พระวินัยปิฎก ฉบับสยามรัฐ เล่มที่ ๑ หน้า ๔๑๓.

อักษรย่อพระคัมภีร์พระไตรปิฎกภาษาบาลีฉบับต่าง ๆ

คำย่อ	คำเต็ม
สี.	สีหพไปตถก (ฉบับสิงหพ)
ม.	มรุมไปตถก (ฉบับพม่าเดิม)
ฉ.	ฉฐสงคีติไปตถก (ฉบับสังคายนาครั้งที่ ๖)
รา.	รามณญไปตถก (ฉบับมอญ)
โป.	โปราณไปตถก (ฉบับโบราณเก่า)
อิ.	อิงกลิสไปตถก (ฉบับอังกฤษ เดิมใช้ย่อว่า ย.)
ก.	กตถจิไปตถก (คัมภีร์บางฉบับ)

TRANSLITERATION OF THE THAI ALPHABET
 as used in this pāli text
 of
 THE BHŪMIBALO BHIKKHU FOUNDATION

VOWELS - 8

a ำ ā ิ i ี ī , u , ū ื e ो o

CONSONANTS - 33

ก ka	ข kha	ค ga	ฅ gha	ง ṅa
จ ca	ฉ cha	ช ja	ฌ jha	ญ ña
ฎ ṭa	ฏ ṭha	ฑ ḍa	ฒ ḍha	ณ ṇa
ด ta	ถ tha	ท da	ธ dha	น na
ป pa	ผ pha	พ ba	ภ bha	ม ma
ย ya	ร ra	ล la	ว va	
ส sa	ห ha	ฬ ḷa	◦ ṃ	

FIGURES

๑ 1 ๒ 2 ๓ 3 ๔ 4 ๕ 5 ๖ 6 ๗ 7 ๘ 8 ๙ 9 ๐ 0

COMBINATION

ก ka	กา kā	กี ki	กี kī
कु ku	กู kū	เก ke	โก ko

พระคัมภีร์
ชาดกและอรรถกถาชาดก
บาลี - ไทย
เล่ม ๒
(บาลี ภาค ๑ ตอนที่ ๒)

พระบาลีสู่ตตันตปิฎก
ขุททกนิกาย
ชาดก

นโม ตสฺส ภควโต อรหโต สมฺมาสมฺพุทฺธสฺส
ขอนอบน้อมแด่พระผู้มีพระภาคอรหันตสัมมาสัมพุทธเจ้าพระองค์นั้น

เอกกนิပါတ

เอกกนิပါတ (ชาดกหมวดมี ๑ คาถา)

๑. อปถณกวกุก

๑. อปถณกวรรค

๑. อปถณกชาดก (๑)

๑. อปถณกชาดก (๑)

๑. "อปถณกั จานเมเก
หุติยั อากุ ตกุกกา
เอตทณนาย เมธาวิ
ตี กณฺเฑ ยทปถณกนุ"ติ.

๑. "คนพวกหนึ่งกล่าวฐานะ (อันหนึ่ง) ที่
ไม่มีผิดไว้ ฝ่ายผู้ใช้ความคาดคะเน
(เป็นเบื้องหน้า) กล่าว(ว่ามี)ฐานะ
เป็นรอง(สู้ไม่ได้) ปราชญ์รู้ความ
ซื่อนั้นแล้ว ฐานะใดเป็นฐานะที่ไม่ผิด
พึงถือเอาฐานะที่ไม่มีผิดนั้นไว้" ดังนี้.

อปถณกชาดกั ปจมี.

อปถณกชาดก ที่ ๑.

คุณพรพิศมัย ภูสุวรรณ
สร้างต้นฉบับพระคัมภีร์เพื่อถวายเป็นพุทธบูชา

อรรถกถาชาดก ขุททกนิกาย เอกกนิบาต

นโม ตสฺส ภควโต อรหโต สมฺมาสมฺพุทฺธสฺส.
ขอนอบน้อมแด่พระผู้มีพระภาคอรหันตสัมมาสัมพุทธเจ้าพระองค์นั้น.

๑. อปฺณณกวกค

๑. อปฺณณกชาตกวรรณนา (๑)

อิมํ ตาว อปฺณณกธมฺมเทสนํ ภควา
สาวตฺถิ อุนิสฺสาย เชตวนมหาวิหาเร
วิหรนฺโต กเถสิ. กํ ปน อารพฺภ อยํ กถา
สมฺภูจิตาติ ? เสภูจิสฺส สหายเก ปณฺจสเต
ติตฺถิสาวเกติ.

๑. อปฺณณกวรรค

๑. พรรณนาอปฺณณกชาตก (๑)

เมื่อพระผู้มีพระภาคเจ้า ทรงอาศัย
เมืองสาวตฺถิ ประทับอยู่ ณ พระเชตวัน-
มหาวิหาร ได้ตรัสพระธรรมเทศนาว่าด้วย
อปฺณณกธรรมนี้เป็นเรื่องแรก. ถาว่า ก็
กถานี้เกิดขึ้น เพราะทรงปรารภใคร ?
ตอบว่า ทรงปรารภสาวกเคียรณีย์ ๕๐๐ ผู้
เป็นสหายของเศรษฐี.

^๑ ผู้ถือลัทธิอื่น ๆ นอกพระพุทธศาสนา.

เอกสมิทธิ ทิวเส อนาคตโก ความพิศดารมีว่า วันหนึ่ง เศรษฐีชื่อ
 เสฏฐิ อุตตโน สหายเก ปณฺจสเต อนาคตโกทิกะพาสาวกของอัญญเดียรถีย์ ๕๐๐
 อนาคตโกทิกะพาสาวก อาทาย พุํ มาลาคนุ- คน ซึ่งเป็นสหายของตน ให้ถือพวงมาลัย
 วิเลปนญฺเจว^๑ เกลมธฺพณิตวตฺตจฺฉานานิ ของหอมและเครื่องลูบไล้ กับทั้งน้ำมัน
 จ กาหาเปตฺวา เขตวนํ คนฺตฺวา ภควนฺตํ น้ำผึ้ง น้ำอ้อย ผ้า และเครื่องนุ่งห่มเป็น
 วนฺตฺวา คนฺธมาลาทีหิ ปุเชตฺวา อันมาก ไปสู่พระเชตวันมหาวิหาร ถวาย
 เกสชฺชานิ เจว วตฺถานิ จ ภิกฺขุสํหสฺส บังคมพระผู้มีพระภาคเจ้าแล้ว บูชาด้วย
 วิสฺสชฺเชตฺวา ฉ นิสชฺชโทเส วชฺเชตฺวา ของหอมและพวงมาลัยเป็นต้น ถวายเกสช
 เอกมนฺตํ นิสฺสีทิ. และผ้าทั้งหลายแด่พระภิกษุสงฆ์ แล้วนั่ง ณ
 ที่ควรข้างหนึ่ง โดยเว้นจากโทษแห่งการ
 นิ่ง ๖ ประการ.

เตปิ อนาคตโกทิกะพาสาวกา ตถาคคํ วนฺตฺวา สาวกของอัญญเดียรถีย์เหล่านั้น ถวายบังคม
 สตฺถุ ปุณฺณจนฺทสฺสสีรีกํ มุขํ, ลกฺขณานุ- พระตถาคตเจ้า แล้วนั่งอยู่ใกล้ท่านอนาคต-
 พฺยณฺชนปฏิมณฺฑิตํ พฺยამปฺปภาปริกฺขิตฺตํ บิณฑิกเศรษฐีนั้นแล มองดูพระพักตร์อันทรง
 พุรฺหมกายํ, อาเวฬฺวาเวฬฺวา ยมกยมกา พระสีรี ประคองพระจันทร์เต็มดวง, พระ-
 หุตฺวา นิจฺฉรณฺติโย ฆนฺพุทฺธรสฺมิโย^๒ จ วรรกาย(ตรง)ประคองพระกายแห่งพระพรหม
 โอโลกยมานา อนาคตโกทิกะสฺส สมีเปเยว ประดับด้วยพระลักษณะ (มหาบุรุษลักษณะ)
 นิสฺสีทิสฺสุ. และพระอนุพยัญชนะอันพระรัศมีมีปริมณฑลได้

^๑ มหามกฺก. พุมาลาคนุวิเลปนญฺเจว.

^๒ ฉ. ฆนพุทฺธรสฺมิโย.

คุณเฉลียว วัชรพุกก์

สร้างต้นฉบับพระคัมภีร์เพื่อถวายเป็นพุทธบูชา

วาหนึ่งห้อมล้อม และพระพุทธรัศมีที่เป็นกลุ่ม
อันเปล่งออกวนเวียน ๆ เป็นคู่ ๆ กัน.

อด เนลีส ตฤตา มโนลีลาตเล
ลีหนาท นทนต์ ตรุณสีโท วีย กชฺเชนโต
ปาวุสฺสกเมโฆ^๑ วีย อากาศกุงคิ
โอตาเรนโต วีย รตนทามิ คนฺเณโต วีย
จ อฏฺฐจฺกสมนฺนาคเตน สวณฺเณน กมนฺเณ^๒
พฺรหฺมสฺสเรณ นานานยวิจิตฺติ มธฺรธมฺมกถิ
กเดสิ.

ลำดับนั้น สมเด็จพระบรมศาสดาตรัส
พระธรรมกถาอันไพเราะวิจิตรด้วยนัยต่างๆ
ด้วยพระสุรเสียงประคองเสียงแห่งพระพรหม
ประกอบด้วยองค์ ๘ นำฟัง นำปรารธนา
แก่เศรษฐีและสาวกของอัญญเดียรถีย์เหล่านั้น
อุปมาตั้งครุณสีหะ บันลือลีหนาทเหนือพื้น
มโนลีลา^๑ อุปมาตั้งเมฆฝนคำรามอยู่ อุปมา
ตั้งเทพยดาบังอากาศกุงคาให้หลังไหลลงมา
และอุปมาตั้งนายช่างร้อยพวงแก้ว ฉะนั้น.

เต สตฺถุ ธมฺมเทสนํ สุตฺวา ปสนฺนจิตฺตา
อุฏฺฐาย ทสฺพลํ วนฺทิตฺวา อณฺตติตฺถียสรณํ
ภินฺทิตฺวา พุทฺธสรณํ^๓ อคมฺสฺ.

สาวกเดียรถีย์เหล่านั้น ฟังพระธรรมเทศนา
ของพระบรมศาสดาแล้ว มีจิตเลื่อมใส
ลุกขึ้นถวายบังคมสมเด็จพระทศพล เลิกถือ
อัญญเดียรถีย์ซึ่งเคยเป็นที่นับถือเคิมเสี้ย แล้ว
ได้ถึงพระพุทธรองค์เป็นที่ฟัง.

^๑ ก. กปฺปปาวุสฺสกเมโฆ.

^๑ ศิลาสีแดง.

^๒ มหามกฺก. อยฺ สทฺโท น ทิสฺสติ.

^๓ ฉ. พุทฺธํ สรณํ.

คุณจรัสพรรณ จารุตุล
สร้างต้นฉบับพระคัมภีร์เพื่อถวายเป็นพุทธบูชา

เต ตโต ปฏฺจาย นิจฺจกาลํ อนาถปิณฑิเกน
 สหฺธิ กนฺธมาลาหิตฺตธา วิหารํ กนฺตฺวา
 ธมฺมํ สฺถนฺตฺติ, ทานํ เทนฺตฺติ, สึลล์ รกฺขนฺตฺติ,
 อุโปสถกมฺมํ กโรนฺตฺติ.

จำเดิมแต่กาลนั้นเหล่าสาวกของอัญญเดียรถีย์
 มีถือวัตถุทั้งหลาย มีของหอมและพวงมาลัย
 เป็นต้น ไปสู่วิหารพร้อมกับอนาถปิณฑิก-
 เศรษฐี พังกรรม, ให้ทาน, รักษาศีล,
 และกระทำอุโบสถกรรมโดยสม่ำเสมอ.

อถ ภควา สาวตฺถิตโต ปุนเทว
 ราชคหํ อคมาสี. เต ตถาคตสฺส คตกาเล
 ตํ สรณํ ภินฺทิตฺวา ปุน อณฺตคิตฺติยสรณํ คตา
 อตฺตโน มุลญฺจาเนเยว ปตฺติญฺจिता. ภควาปิ
 สตฺตญฺจมาเส วิตฺตินาเมตฺวา ปุน เชตวนเมว
 อคมาสี. อนาถปิณฑิกโก ปุนปิ เต อาทาย
 สตฺตํ สนฺตํ กนฺตฺวา สตฺถารํ กนฺธมาลาหิตฺติ
 ปุเชตฺวา วนฺทิตฺวา เอกมฺนตํ นิสิตฺติ. เตปิ
 ภควนฺตํ วนฺทิตฺวา เอกมฺนตํ นิสิตฺตฺส. อถ
 เนลล์ อนาถปิณฑิกโก ตถาคเต จาริกํ
 ปกฺกนฺเต กหิตฺสรณํ ภินฺทิตฺวา ปุน
 อณฺตคิตฺติยสรณเมว คเหตุวา มุเล
 ปตฺติญฺจิตถาวํ ภควโต อาโรเจสี.

ในกาลเป็นลำดับมา สมเด็จพระผู้มี-
 พระภาคเจ้า ได้เสด็จจากเมืองสาวัตถี
 กลับคืนไปยังเมืองราชคฤห์อีก. ครั้นพระ-
 ตถาคตเจ้าเสด็จไปแล้ว สาวกอัญญเดียรถีย์
 เหล่านั้น ก็ละพุทธสรณะเสีย กลับไปถือพวก
 อัญญเดียรถีย์เป็นสรณะ ตั้งอยู่ในฐานะเดิม
 ของตนอีก. แม้สมเด็จพระผู้มีพระภาคเจ้า
 เสด็จไปได้สัก ๑-๘ เดือน ก็ได้เสด็จกลับสู่
 พระเชตวันมหาวิหารอีกเหมือนกัน. อนาถ-
 ปิณฑิกเศรษฐีก็พาเหล่าสาวกของอัญญเดียรถีย์
 ไปยังสำนัก ของสมเด็จพระบรมศาสดาอีก
 ครั้งหนึ่ง บูชาสมเด็จพระบรมศาสดาด้วย
 วัตถุทั้งหลาย มีของหอมและพวงมาลัย
 เป็นต้น ถวายบังคมแล้วนั่ง ณ ที่ควรส่วน
 ข้างหนึ่ง. ฝ่ายสาวกของอัญญเดียรถีย์เหล่า-

วรรณคดีฉบับภาษาไทย - ๒-๑

คุณจรุสพรรณ จารุคุณ
 สร้างต้นฉบับพระคัมภีร์เพื่อถวายเป็นพุทธบูชา

นั้น ถวายบังคมสมเด็จพระผู้มีพระภาคเจ้า
แล้วนั่ง ณ ที่ควรส่วนข้างหนึ่ง. ลำคับนั้น
อนาถบิณฑิกเศรษฐี ได้กราบทูลสมเด็จพระ-
ผู้มีพระภาคเจ้า ถึงเรื่องที่เหล่าสาวกของ
อัญญาเดียรถีย์ละสรณะที่ตนถือเสีย ในระหว่าง
ที่พระตถาคตเสด็จจาริกไปแล้ว กลับถือพวก
อัญญาเดียรถีย์เป็นสรณะ ตั้งอยู่ในฐานะเดิม
อีก.

ภควา อปริमितกบฏโกฏิโย นินทร-
ปวตฺติตวจีสุจฺริตานุภาเวน^๑ ทิพฺพคณฺฐคณฺฐิตี^๒
นानาคณฺฐปฺริตํ รตนกรณฺฑกํ วิวฺรณฺโต วิย
มุขปทุมํ วิวริตฺวา มรฺุสฺสรํ^๓ นิจฺฉาเรนฺโต
"สจฺจํ กิร ตฺมุเท อุปาสกา ตีณิ สรณานิ
ภินฺทิตฺวา อณฺณตฺตฺถิยสรณํ กตวา"ติ ปุจฺฉิ.

สมเด็จพระผู้มีพระภาคเจ้า ทรงแย้ม
คอกปทุม คือ พระโอษฐ์ อันหอมตลบอบอวล
ด้วยกลิ่นหอมอันเป็นทิพย์ (ทั้งนี้) ด้วย
อานุภาพแห่งวจีสุจริต ที่พระองค์ได้ทรง
ประพฤติปฏิบัติอยู่ช้านับนศร ตลอดโกฏิแห่ง
กัปนับไม่ถ้วน ราวกับแผยผอบแก้ว อันเต็ม
ด้วยสุคนธชาติ มีประการต่าง ๆ ทรงเปล่ง
พระสุรเสียงอันไพเราะ ตรัสถามว่า "คุณ
อุบาสก ได้ยินว่า พวกเขอละสรณะทั้ง ๓

^๑ ฉ. นินทรํ ปวตฺติต

^๒ มหามกฺข. ทิพฺพคณฺฐคณฺฐินิ.

^๓ มหามกฺข. มุขมณฺฑลํ วิวริตฺวา มรฺุสฺสรํ.

แล้วไปถือเหล่าอัญไคยรดิยัเป็นสรณะ จริง-
หรือ".

อด เตหิ ปฏิจฺฉาเทคฺคํ อสกุโกนฺเตหิ "สจฺจํ
ภควา"ติ วุตฺเต สตฺถา "อุปาสกา เหฏฺฐา
อวิจึ อุปริ ภวคฺคํ ปริจฺเจทํ กตฺวา ติริยํ
อปริมาณาสุ โลกาธาตฺวสุ สีลาทีหิ คฺคฺเคหิ
พฺพุเชน สหิโส นาม นตฺถิ, กุโต
อริกตโร"ติ "ยาวตา ภิกฺขเว สตฺถา
อปทา วา ทฺวิปทา วา จตฺตฺตฺตฺตฺตฺตฺตฺตฺตฺต
พฺพุปทา วา, ตถาคโต เตสึ
อคฺคฺมกฺขายติ, ยงฺกิญฺจ วิตฺตํ อธิ วา หุริ
วา^๒ ฯเปฯ อคฺคฺโต เว ปสนฺนํ นนฺ"ติอาทีหิ
สฺตฺเตหิ ปกาสิเต รตนตฺตฺตฺตฺตฺตฺตฺตฺต
"เอวํ อุตฺตมคฺคฺสมนฺนาคคํ รตนตฺตฺตฺตฺต
กตา อุปาสกา วา อุปาสิกา วา นิรยาทีสุ
นิพฺพตฺตกา นาม นตฺถิ, อปายนิพฺพตฺติโต
ปน มุจฺจิตฺวา เทวโลเก อุปฺปชฺชิตฺวา

ลําคับนั้น เมื่อเขาเหล่านั้นไม่อาจปกปิด ได้
กราบทูลว่า "ข้าแต่พระผู้มีพระภาคเจ้า
จริงพระเจ้าข้า" สมเด็จพระบรมศาสดา
จึงตรัสว่า "ดูกรอุบาสกทั้งหลาย ในโลก-
ธาตุทั้งหลาย เบื้องล่างกำหนดเอาอเวจี
มหานรก เบื้องบนกำหนดเอาชั้นกัณฑ์พรหม
เบื้องขวางหาประมาณมิได้ บุคคลชื่อว่า
เสมอกับพระพุทธเจ้าโดยคุณทั้งหลาย มีศีล
เป็นต้นไม่มี, บุคคลผู้ยิ่งกว่าจักมีแต่ที่ไหน
เล่า" ดังนี้แล้ว ทรงประกาศคุณพระ-
รัตนตรัยที่ทรงประกาศแล้วด้วยสูตรทั้งหลาย
เป็นต้นว่า "ดูกรภิกษุทั้งหลาย สัตว์ทั้งหลาย
ที่ไม่มีเท้าก็คื มี ๒ เท้าก็คื มี ๔ เท้าก็คื
มีมากเท้าก็คื มีประมาณเท่าใด, พระ-
ตถาคตอันชาวโลกย่อมนกล่าวว่ เลิศกว่าสัตว์

^๑ สํ. มทา. ๑๘/๖๒, องฺ. จตฺตฺก. ๒๑/๔๔.
^๒ พุ. สฺ. ๒๕/๓๖๗.
^๓ องฺ. จตฺตฺก. ๒๑/๔๕, พุ. อิติ. ๒๕/๒๔๔.

คุณจรัสพรรณ จารุคุณ
สร้างต้นฉบับพระคัมภีร์เพื่อถวายเป็นพุทธบูชา

อรรถนิธานชาตก. ม-ท. ๒-๑

มหาสมบัติ อนุโณติ, ตสฺมา^๑ ตุมะหิ
เอวรูปี สรณํ ภินฺทิตฺวา อณฺณตฺตฺถิยสรณํ
คจฺจนฺเตหิ อยุตฺตํ กตฺนฺ"ติ อาท.

ทั้งหลายเหล่านั้น มีประมาณเท่านั้น, ทรัพย์
อันเป็นเครื่องปล้ำใจอย่างใดอย่างหนึ่ง ใน
โลกนี้หรือโลกหน้า ฯลฯ (บุญอันเลิศย่อม
เจริญแก่บุคคล)ผู้เลื่อมใสโดยความเป็นของ
เลิศแล" ดังนี้เป็นต้น แล้วตรัสว่า "อุบาสก
ก็ดี อุบาสิกาก็ดี ผู้ถึงพระรัตนตรัยอันประกอบ
ด้วยคุณอันสูงสุดว่าเป็นสรณะ ชื่อว่า จะเป็น
ผู้บังเกิดแล้วในอบายทั้งหลาย มีนรกเป็นต้น
ย่อมไม่มี, แต่เขาทั้งหลายพ้นจากการบังเกิด
ในอบาย ย่อมอุบัติในเทวโลกเสวยมหา-
สมบัติ, เพราะเหตุนั้น ท่านทั้งหลายผู้ทำลาย
สรณะเห็นปานนี้ แล้วถึงอัญญเดียรฉัยเป็นสรณะ
ได้กระทำความอันไม่สมควร".

เอตฺถ จ ตีณิ รตนานิ โมกฺขวเสน
อุตฺตมวเสน จ สรณจฺกตานิ อปาเยสุ
นิพฺพตฺติยา อภาวทีปนตฺถิ อิมานิ สุตฺตานิ
ทสฺเสตฺตพฺพานิ :

ก็ในที่นี้เพื่อส่องความที่บุคคลทั้งหลาย
ผู้ถึงรัตนะทั้ง ๓ เป็นสรณะ ด้วยอำนาจแห่ง
ความหลุดพ้น และด้วยอำนาจแห่งสรณะอัน
สูงสุด ไม่มีการบังเกิดในอบายทั้งหลายควร
จะแสดงพระสูตรทั้งหลาย ดังต่อไปนี้ :

^๑ มหามกุฏ. กสฺมา.

พลตำรวจโทนายแพทย์อุทัย ศรีอรุณ
สร้างต้นฉบับพระคัมภีร์เพื่อถวายเป็นพุทธบูชา

เย เกจิ พุทธิ สรณิ คตาสเส

น เต คมิสฺสนฺติ อปายญฺมิ
 ปทาย มานุสฺสิ เทหิ
 เทวกายํ ปริปุเรสฺสนฺติ?

เย เกจิ ฌมฺมิ สรณิ คตาสเส

น เต คมิสฺสนฺติ อปายญฺมิ
 ปทาย มานุสฺสิ เทหิ
 เทวกายํ ปริปุเรสฺสนฺติ.

เย เกจิ สมิ สรณิ คตาสเส

น เต คมิสฺสนฺติ อปายญฺมิ
 ปทาย มานุสฺสิ เทหิ
 เทวกายํ ปริปุเรสฺสนฺติ.

พฺหุ เว สรณิ ยนฺติ

ปพฺพตานิ วณานิ จ
 อารามรุกฺขเจตฺยานิ
 มนุสฺสา ภัยคชฺชิตา
 เนติ โข สรณิ เขมิ

"ชนเหล่าใดเหล่าหนึ่ง ถึงซึ่งพระ-
 พุทธเจ้าเป็นสรณะ ชนเหล่านั้นจักไม่
 ไปสู่อบายภูมิ เมื่อละร่างกายของ
 มนุษย์แล้ว จักยังเทวกายให้บริบูรณ์.

ชนเหล่าใดเหล่าหนึ่งถึงซึ่งพระธรรม
 เป็นสรณะ ชนเหล่านั้นจักไม่ไปสู่อบายภูมิ เมื่อละร่างกายของมนุษย์แล้ว จักยังเทวกายให้บริบูรณ์.

ชนเหล่าใดเหล่าหนึ่ง ถึงซึ่งพระสงฆ์
 เป็นสรณะ ชนเหล่านั้นจักไม่ไปสู่อบายภูมิ เมื่อละร่างกายของมนุษย์แล้ว จักยังเทวกายให้บริบูรณ์.

มนุษย์ทั้งหลายเป็นอันมาก ถูกภัย
 คุกคามแล้ว ย่อมถึงภูเขาลำ
 อาราม ต้นไม้และเจดีย์ทั้งหลาย ว่า
 เป็นสรณะ สิ่งนั้นแลไม่ใช่สรณะอัน
 เกษม สิ่งนั้นแลไม่ใช่สรณะอันสูงสุด

^๑ ที. มหา. ๑๐/๒๔๘.

^๑ เทวกาย คือ บังเกิดในสวรรค์.

เนติ สรณมุตตมัม
 เนติ สรณมากมม
 สัพพทุกุชา ปมฺจุจติ.

โย จ พุทธญจ ธมฺมญจ
 สัมมญจ สรณํ กโต
 จตุตตาริ อริยสัจจานิ
 สมฺมปฺปณฺณาย ปสฺสตี
 ทุกฺขํ ทุกฺขสมฺปปาทํ
 ทุกฺขสฺส จ อติทุกฺกมํ
 อริยญฺจญฺจจุกิกิ มคฺคํ
 ทุกฺขูปสมคามินิ
 เอตํ โข สรณํ เขมํ
 เอตํ สรณมุตตมัม
 เอตํ สรณมากมม
 สัพพทุกุชา ปมฺจุจตี"ติ?

บุคคลถึงซึ่งสรณะนั้น ย่อมไม่พ้นจาก
 ทุกข์ทั้งปวง.

ส่วนบุคคลใดถึงพระพุทธเจ้า พระ-
 ธรรม และพระสงฆ์ เป็นสรณะ เห็น
 อริยสัจทั้ง ๔ คือ ทุกข์ ความเกิด
 พร้อมแห่งทุกข์ ความก้าวล่วงซึ่งทุกข์
 และมรรคมีองค์ ๘ อันประเสริฐ อัน
 นำไปสู่ความสงบระงับแห่งทุกข์ ด้วย
 ปัญญาอันชอบ นั้นแลเป็นสรณะอัน
 เกษม นั้นแลเป็นสรณะอันสูงสุด
 บุคคลถึงสรณะนั้นแล้วย่อมพ้นจากทุกข์
 ทั้งปวง" ดังนี้.

น เกวลญจ เนสิ สตุถา สมเด็จพระบรมศาสดา จะได้ทรง
 เอตตกณฺเฒเว ธมฺมิ เทเสติ. อปิจ โข แสดงธรรมแก่เขาเพียงเท่านั้นแต่อย่างเดียว
 "อุปาสกา พุทธานุสสติกมฺมฺจฺจานนฺนาม, ก็หามิได้. แท้จริง พระองค์ได้ทรงแสดง

^๑ ข. ๖. ๒๔/๔๐.

ธมฺมานุสฺสติกมฺมฏฺจานนฺนาม, สํฆานุสฺสติ-
 กมฺมฏฺจานนฺนาม โสตาปตฺติมคฺคํ เทติ,
 โสตาปตฺติผลํ เทติ, สกทาคามิมคฺคํ เทติ,
 สกทาคามิผลํ เทติ, อนาคามิมคฺคํ เทติ,
 อนาคามิผลํ เทติ, อรหตฺตมคฺคํ เทติ,
 อรหตฺตผลํ เทติ^๑ติ เอวมาทีหิปี นเยหิ
 ธมฺมํ เทเสตุวา "เอวรूपิ นาม สรณํ
 ภินฺทเนหิ อยฺยตฺตํ ตฺมุเมหิ กตฺนุ"^๒ติ อาท.
 ธรรมโดยนัยแม้อย่างนี้ว่า "อุกรอุบาทกัซ-
 หลาย ชื่อว่า พุทธานุสติกรรมฐาน, ชื่อว่า
 ธรรมานุสติกรรมฐาน, ชื่อว่า สัฆมานุสตี-
 กรรมฐานย้อมให้โสคาปตติมรรค, ย้อมให้
 โสคาปตติผล, ย้อมให้สกทาคามิมรรค, ย้อม
 ให้สกทาคามิผล, ย้อมให้อนาคามิมรรค,
 ย้อมให้อนาคามิผล, ย้อมให้อรหัตมรรค,
 ย้อมให้อรหัตผล" ดังนี้เป็นต้น แล้วตรัสว่า
 "ท่านทั้งหลายผู้ทำลายสรวะเห็นปานนี้ ชื่อว่า
 ได้กระทำความอันไม่สมควรแล้ว".

เอตฺถ จ^๑ พุทธานุสฺสติกมฺมฏฺจานาทีนํ
 โสตาปตฺติมคฺคาทีปฺปทานํ "เอกธมฺโม
 ภิกฺขเว ภาวิตฺโต พุทฺธลิกฺโข เอกนฺตนิพฺพิทาย^๒
 วิรกาย นโรธาย อุปสมาย อภินฺทนาย
 สมฺโพธาย นิพฺพานาย สํวตฺตติ. กตฺโม
 เอกธมฺโม ? พุทธานุสฺสตี^๓ติ เอวมาทีหิ
 สุตฺเตหิ ทีเปตฺตพฺพิ.
 อนึ่ง ในเรื่องนี้มีบันทึกควรแสดงกรรมฐาน
 ี่งหลาย ซึ่งมีพุทธานุสติกรรมฐานเป็นต้น
 อันอาจให้สำเร็จมรรค มีพระโสคาปตติ-
 มรรคเป็นต้น ด้วยสูตรทั้งหลาย มีอาทิ
 อย่างนี้ว่า "อุกรภิกษุทั้งหลาย ธรรมข้อหนึ่ง
 อันบุคคลอบรมแล้ว ผีกฝนแล้ว ย้อมเป็นไป
 เพื่อความหน่ายโดยส่วนเดียว เพื่อความ

^๑ มหามกฺก. เอกคํ จ.

^๒ มหามกฺก. เอกนฺตํ นิพฺพิทาย.

^๓ อจฺ. เอกก. ๒๐/๓๔.

พลตำรวจโทนายแพทย์อุทัย ศรีอรุณ
 สร้างต้นฉบับพระคัมภีร์เพื่อถวายเป็นพุทธบูชา

สำรอกราคะ เพื่อความดับ เพื่อความสงบ
เพื่อความรู้อย่างยิ่ง เพื่อความรู้พร้อม เพื่อ
นิพพาน. ธรรมข้อหนึ่งเป็นไฉน ? ก็
"พุทธานุสติ" ดังนี้.

เอวณฺจ ปน ภควา นานบุปฺกาเรหิ
อุปาสะเก โอวทิตฺวา "อุปาสะกา บุพฺเพปิ
มนุสฺสา อสรณํ 'สรณฺ'ติ ตกฺกคาเห
วิรุทฺธคาเห"^๑ คเหตฺวา อมนุสฺสปรคฺคหิตะ
กนฺตาเร ยกฺขภกฺขา หุตฺวา มหาวินา-
สบุปฺตฺตา, อปณฺณกคาหมฺปน เอกํสิคฺคาหํ
อวิรุทฺธคาหํ^๒ กหิตมนุสฺสา ตสฺมีเยว
กนฺตาเร โสตุฏฺฐิภาวํ ปตฺตฺตา"^๓ติ วตฺวา ตุณฺหิ
อโหสิ.

ก็แล พระผู้มีพระภาคเจ้า ตรัสสอน
อุปาสะทั้งหลายด้วยประการต่าง ๆ อย่างนี้
แล้วตรัสว่า "ดูกรอุปาสะทั้งหลาย มนุษย์
ทั้งหลาย แม้ในกาลก่อน ถือเอาวัตถุที่ไม่
ควรเป็นสรณะว่า 'เป็นสรณะ' ด้วยการ
ถือเอาด้วยความภาคคะเน ด้วยการถือเอา
ที่ผิด ได้เป็นภักขาของยักษ์ถึงมหาพินาศใน
ถีนกัณการอันอมนุษย์ครอบครอง, ส่วนมนุษย์
ผู้ถือเอาทางที่แท้จริง ถือเอาที่แน่ชัด
ถือเอาที่ไม่ผิดพลาด ถึงสวัสดิภาพในทาง
ถีนกัณการสายเดียวกันนั่นเอง" ดังนี้แล้ว ได้
ทรงดูษณภาพอยู่.

^๑ ฉ. วิรุทฺธคฺคาเห.

^๒ ฉ. อวิรุทฺธคฺคาหํ.

^๓ นิงฺเฉย.

คุณประพันธ์ ศรีอรุณ
สร้างต้นฉบับพระคัมภีร์เพื่อถวายเป็นพุทธบูชา

อดโย อนาคตปิณฑโก กหปติ อฏฐายาสนา
 ภควนุคํ วนุทิตฺวา อภิตฺถวิตฺวา สิริสิ อณฺชลิ
 ปตฺติฏฺฐาเปตฺวา เอวมาห "ภนฺเต อิทานิ
 ตาว อิเมสิ อูปาสกานํ อุตฺตมสรณํ ภินฺทิตฺวา
 ตกฺกคาห^๑ วิรุทฺธคาหํ สรณคฺคณํ อมฺหากํ
 ปากฺกํ, ปุพฺเพ ปน อมฺนุสฺสปริกฺคหิตะ
 กนฺตาเร ตกฺกคาหํ คหิตมฺนุสฺसानนฺจ
 ตกฺกคาห^๒ อปณฺณคคาหํ คหิตมฺนุสฺसानนฺจ
 โสตฺถิภาโว อมฺหากํ ปฏฺิจฺจนฺโน,
 ตุมฺหากเมว ปากฺกโฏ, สารุ วัต โน ภควา
 อากาเส ปุณฺณจฺนุทํ อฏฺฐาเปนฺโต วิย อิมํ
 การณํ ปากฺกํ กโรตฺตุ"ติ.

ครั้งนั้นแล ท่านอนาคตปิณฑกคฤหบดีลุกขึ้นจาก
 ที่นั่ง ถวายบังคมสมเด็จพระผู้มีพระภาคเจ้า
 ทูลสรรเสริญแล้วประนมมือขึ้นไว้เหนือศีรษะ
 แล้ว กราบทูลอย่างนี้ว่า "ข้าแต่พระองค์
 ผู้เจริญ อูบาสกเหล่านี้ ทำลายสรณะอัน
 สูงสุดเสียแล้ว ถือเอาสรณะ ที่ถือเอาอย่าง
 คาคะเน ถือเอาอย่างผิด ในบัดนี้ ปรากฏ
 แล้วแก่ข้าพระองค์, แต่พวกมนุษย์ ผู้ถือเอา
 โดยความคาคะเนได้ถึงความพินาศ และ
 ผู้ถือไม่ผิดได้ถึงสวัสดิภาพในทางกันดาร อัน
 อมนุษย์เข้าครอบครอง ในกาลก่อนนั้น ยัง
 ลึกลับไม่สว่างแก่พวกข้าพระองค์, ปรากฏ
 เฉพาะพระองค์เท่านั้น, ขอประทานพระ-
 วโรกาสแก่พวกข้าพระองค์เถิด ขอพระผู้มี
 พระภาคเจ้า จงทรงกระทำเหตุการณ์นี้ให้
 ปรากฏ ราวกระว่าทรงยังพระจันทร์เต็มดวง
 ให้ขึ้น(ลอยเด่น)อยู่ในอากาศ ฉะนั้น".

^๑ อโธ ปฏฺฐาย, ฉ. ตกฺกคฺคคฺคณํ อมฺหากํ
 ปากฺกํ.

^๒ อโธ ปฏฺฐาย, ฉ. ตกฺกิกานํ วินาโส.

อถ ภควา "มยา โข กหปติ อปริมิตกาเล
ทสปารมิโย ปุเรตวา โลกสุส กงฺขจฺเจท-
นคฺคเมว สัพพญฺตญฺญานํ ปฏิวิทฺธํ, สีหฺวสาย
สุวณฺณปาตี^๑ ปุเรนฺโต วยิ สกฺกจฺจํ โสตํ
โอทหิตฺวา สุโณหี^๒ติ เสฏฺฐิโน สคฺคปฺปาหํ
ชเนตฺวา หิมคพฺภํ ปทาเลตฺวา ปุณฺณจฺนุหํ
นีหฺรนฺโต วยิ ภวนฺตเรน ปฏิจฺจนฺนการณํ
ปากฺกํ อกาสิ.

ลำดับนั้น สมเด็จพระผู้มีพระภาคเจ้าตรัสว่า
"คุณกรกฤหบดี เราตถาคตได้บำเพ็ญทศปารมี
ตลอดกาลอันจะประมาณมิได้ ให้บริบูรณ์แล้ว
จึงตรัสรู้พระสัพพัญญุตญาณ^๒ ก็เพื่อจะตัดความ
สงสัยของโลก, ท่านจงตั้งโสตประสาทคอย
สັบโดยเคารพ เหมือนยั่งน้ำมันราชสีห์ให้
ขังเต็มในภาชนะทองเถิด" ทรงทำให้เศรษฐี
เกิดสติ(คอยสັบชาดกเทศนา) แล้วทรงทำ
เหตุที่ระหว่างภพกำบังไว้ให้แจ้ง เหมือนทรง
แหวกห้องหิมะ^๔ นำดวงจันทร์เต็มดวงออกมา
ให้ปรากฏ(แก้จักขุโลก) ดังต่อไปนี้.

อตีเต กาสีรฎฺเฐ พาราณสีนคเร
พฺรหฺมทตฺโต นาม ราชา อโหสิ. ตทา
โพธิสฺตฺโต สคฺคถฺวาหุเล ปฏิสนฺธิ กเหตฺวา

ในอดีตกาล ณ กรุงพาราณสี แคว้นกาสิ
มีพระราชอาพระองค์หนึ่ง ทรงพระนามว่า
พรมหัตต. ในกาลนั้น พระบรมโพธิสัตว์ถือ

^๑ ฉ. สุวณฺณนาสี.

^๑ บารมี ๑๐ ทัศ คือ ทาน ศีล เนกขัม
ปัญญา วิริยะ ขันติ สัจจะ อธิษฐาน
เมตตา อุเบกขา.

^๒ พระปัญญาสำหรับผู้รู้ธรรมทั้งปวง เฉพาะ
มีแก่พระพุทธเจ้า.

^๓ แก้วหู คือ อากาณสำหรับได้ยิน.

^๔ น้ำค้างแข็ง.

(๑) อนุบุพเพน วยบตฺโต ปณฺหิ ปฏิสนธิในตระกูลสัตว์ท้าว (คือพ่อค้า-
 สกฏสเทหิ วนิชฺชํ กโรนฺโต วิจรติ. โส เกวียน) เจริญวัยโดยลำดับกาล เที่ยว
 กทาจิ ปุพฺพนตฺโต อปรนตํ คจฺจติ, กทาจิ ทำการค้าขายด้วยเกวียน ๕๐๐ เล่ม.
 อปรนตฺโต ปุพฺพนตํ อากจฺจติ. บางคราวพระบรมโพธิสัตว์ เดินทางจาก

จุดเริ่มแรกไปยังจุดปลายทาง, บางคราว
 เริ่มต้นจากจุดปลายทางมาจุดเริ่มแรก.

พาราณสีเยว หิ อญฺโณปิ สตุถฺวาทฺตฺโต
 อตฺถิ. โส พาลอ อพฺยตฺโต อนุปายกุสโล
 อโหสิ. ตทา โพธิสฺสฺตฺโต พาราณสีโต
 มหคฺษมณฺฑํ คเหตุวา ปณฺจ สกฏสฺตานิ
 ปฺปรเตวา คมนสฺชฺชานิ กตฺวา จเปสิ. โสปิ
 พาลสตุถฺวาทฺตฺโต ตเถว ปณฺจ สกฏสฺตานิ
 ปฺปรเตวา คมนสฺชฺชานิ กตฺวา จเปสิ.

ก็ในพระนครพาราณสีนั่นเอง ยังมีบุตรพ่อค้า
 เกวียนคนอื่นอีก. เขาเป็นคนโง่เขลา ไม่มี
 เขาวนั้ไหวพริบ ไม่ฉลาดในอุบาย. ใน
 กาลนั้น พระบรมโพธิสัตว์จักสินค้ำมีค่ามาก
 บรรทุกเต็มเกวียน ๕๐๐ เล่ม จอดไว้ตระ-
 เเตรียมจะไปจากพระนครพาราณสี. ส่วน
 บุตรของนายกองเกวียนผู้โง่เขลา แม้นั้น
 (ก็จักสินค้ำ) บรรทุกเต็มเกวียน ๕๐๐ เล่ม
 จอดไว้เตรียมจะไปอย่างนั้นเหมือนกัน.

ตทา โพธิสฺสฺตฺโต จินฺเตสิ "สเจ อຍ
 พาลสตุถฺวาทฺตฺโต มยา สหฺฐิเยว คมิสฺສติ,

ในกาลนั้น พระบรมโพธิสัตว์คิดว่า
 "ถ้าบุตรของนายกองเกวียนผู้โง่เขลาจัก

๑ ฉ. () เอกุณฺตเร ทสฺมาสจฺจเยน
 มาตุกฺวจฺฉิโต นิกฺขมิตฺวาติ อิมเ ปาจา
 ทิสฺสนฺติ.

สกภูสหัสเส เอกโต กจฺจนฺเต มคฺโคปิ ไปพร้อมกับเราไซ้, เมื่อเกวียน ๑,๐๐๐
 นบุปโหสฺสติ, มนุสฺसानิ ทารุทกาทีนึปิ, เล่มไปพร้อมกัน ทางก็จกไม่พอไป, สิ่งของ
 พลีพทฺทานิ ตินานึปิ ทูลลภาณิ ภวิสฺสนฺติ, มีพื้นและน้ำเป็นต้น สำหรับหมู่มนุษย์ก็ดี,
 เอเตน วา มยา วา ปุรโต คนฺตุ้ หน้ําสำหรับพวกโคก็ดี จกหายาก, ควรจะ
 วฏฺฐตี"ติ. เป็นบุตรนายกองเกวียนนี้ หรือเรา ฝ่ายใด
 ฝ่ายหนึ่งไปก่อน".

โส ตํ ปกฺโกสาเปตฺวา ตมตฺถํ อารโจะตฺวา พระบรมโพธิสัตว์นั้น ให้เรียกเขามาแล้ว
 "ทฺวีหิ อเมหฺหิ เอกโต คนฺตุ้ น สกฺกา, ก็ บอกเนื้อความนั้นกล่าวว่ํา "เราทั้งสองไม่
 ตฺวํ ปุรโต กมิสฺสสิ, อุทาหุ ปจฺจโต"ติ อาจไปพร้อมกัน, ท่านจกไปก่อนหรือหลัง".
 อาห. โส จินฺเตสิ "มยิ ปุรโต กจฺจนฺเต บุตรนายกองเกวียนนั้นคิดว่า "เมื่อเราไป
 พหุ อานิสฺสา; มคฺเคน อภินฺเนเนว ก่อนก็ได้ประโยชน์มาก, เราจกไปตามทาง
 กมิสฺสวมิ, โคณา อนามภฺจฺฉิณิ ขาทิสฺสนฺติ, ที่ยังไม่ถูกเกวียนบดแตกเป็นฝุ่น, โคทั้งหลาย
 มนุสฺसानิ อนามภฺจฺฉิ สฺสฺเปยฺยปณฺณํ ภวิสฺสติ, ก็จกได้กินหญ้าที่ยังไม่ได้ถูกแกะต้อง, ผัก
 ปสนฺนํ อุทกํ ภวิสฺสติ, ยถารุจํ กจฺจมาโน^๑ สำหรับเข้าเครื่องแกงของพวกมนุษย์ ก็จก
 อคฺขํ จเปตฺวา ภณฺทํ วิภฺกฺกนิสฺสามี"ติ. โส ยังไม่มีใครแกะต้อง, น้ำก็ยังไม่ใส, เมื่อเรา
 "อหํ สมฺม ปุรโต กมิสฺสามี"ติ อาห. ไป(ก่อนก็)จกตั้งราคาจำหน่ายสินค้าได้ตาม
 ชอบใจ". (ครันคิดแล้ว) บุตรนายกอง-

^๑ ก. อนามภฺจฺฉุเปยฺยํ ปณฺณํ.

^๒ ฉ. อยํ สทฺโท น ทิสฺสติ.

เราไปภายหลัง จักขายสินค้าตามราคาที่เขาตั้งไว้แล้ว".

อถ โส เอกตฺตเก. อานิสฺเส ทิสฺวา "สมฺมตฺวํ ปุรโต คจฺฉาหิ"ติ อาท. "สาธฺสมฺมา"ติ พาลสฺตถฺวาทฺปุตฺโต สกฺวานิ มหนฺตานิ โยเชตฺวา นิกฺขนฺโต อนฺุพฺุเพน มนุสฺสวาสาสิ อตฺติกฺกมิตฺวา กนฺตารมฺขิ ปาปฺณิ.

ลำดับนั้น พระบรมโพธิสัตว์เห็นประโยชน์เช่นนี้ จึงกล่าวว่า "ท่านไปก่อนเถิด สหาย". บุตรของนายกองเกวียนผู้โง่เขลา รับคำว่า "ดีละ สหาย" แล้วเทียมเกวียนจำนวนมากออกเดินทางไปพื้นดินอันเป็นที่อยู่ของมนุษย์ถึงปากทางของที่กั้นการโดยลำดับ.

กนฺตารํ นาม โจรกนฺตารํ พาศกนฺตารํ นินฺุทกกนฺตารํ อมนุสฺสกนฺตารํ อปฺุภกฺขกนฺตารนฺุติ ปณฺุจวิธํ. ตตฺถ โจรเรหิ อธิฏฺุจิตฺมคฺโค โจรกนฺตารํ นาม. สีหาทึหิ อธิฏฺุจิตฺมคฺโค พาศกนฺตารํ นาม. ยตฺถ นุทายิตฺุ วา ปิวิตฺุ^๑ วา อุกกํ นตฺถิ, อิทํ นินฺุทกกนฺตารํ นาม. อมนุสฺสาธิฏฺุจิตฺมคฺโค^๒ อมนุสฺสกนฺตารํ นาม. มุลชาทนียาทีวิริทิตฺุ อปฺุภกฺขกนฺตารํ นาม.

ชื่อว่า ที่กั้นการมี ๕ อย่าง คือ โจรกั้นการ ๑ พาศกั้นการ ๑ นินฺุทกกั้นการ ๑ อมนุษย์กั้นการ ๑ อปฺุภกฺขกั้นการ ๑. ในกั้นการ ๕ อย่างนั้น ทางที่โจรทั้งหลายตั้งช่องสุ่มแล้ว ชื่อว่า โจรกั้นการ. ทางที่สัตว์ทั้งหลาย มีราชสีห์ เป็นต้น ท่องเที่ยวอยู่ ชื่อว่า พาศกั้นการ. ที่ซึ่งไม่มีน้ำจะอาบหรือค้ม ชื่อว่า นินฺุทกกั้นการ. ทางที่มนุษย์สิงอยู่ ชื่อว่า

^๑ ฉ. ปาตุ.

^๒ ฉ. อมนุสฺสาธิฏฺุจิตฺุ.

อมนุษย์กันดาร. ที่ซึ่งปราศจากเหง้าไม้
และของที่พึงเกี่ยวกินเป็นต้น ชื่อว่า
อัปภักขกันดาร.

อิมสมิ ปณฺจวิเช กนฺตาทเร ตํ กนฺตารํ ในกันดาร ๕ อย่างนี้ ที่กันดารที่กล่าวถึงนั้น
นิริทกกันดารณฺเจว อมนุษย์กันดารณฺจ. เป็นนิริทกกันดาร และเป็นอมนุษย์กันดาร
ตสฺมา โส พาลสตฺถวาหปฺตฺโต สกฺเขสุ (ทั้งขาดน้ำทั้งมีอมนุษย์). เพราะฉะนั้น
มหนฺตมหนฺตาท จาภฺวิโย จเปตฺวา อุทกสฺส บุตรของนายกองเกวียนผู้โง่เขลานั้น จึง
ปุราเปตฺวา สภฺวิโยชนิกํ กนฺตารํ ปฏฺิพชฺชิตฺติ. บรรทุกตุ่มลูกใหญ่ ๆ ไว้บนเกวียนทั้งหลาย
ตักน้ำใส่ให้เต็ม แล้วเดินทางไปตลอดทาง
กันดาร ซึ่งไกลประมาณ ๖๐ โยชน์.

อดสฺส กนฺตารมชฺชคตกาเล กนฺตาทเร ขณะที่บุตรนายกองเกวียนนั้น ไปถึง
อชฺวตฺถยกฺโข "อิมหิ มนุสฺเสหิ กทิตฺตํ กึ่งกลางทางกันดาร ยักษ์ผู้สิงอยู่แล้วในทาง
จทฺทาเปตฺวา ทพฺพเล กตฺวา สพฺพเพว เต กันดารคิดว่า "เราจักทำให้มนุษย์เหล่านี้
ชาทิสฺสามิ"ติ สพฺพเสตฺตรุณฺณพลิตฺตํ ทพฺพคฺคํ หิงน้ำที่เขานำมา ทำให้หมดกำลังเกี่ยวกิน
มโนรมํ ยานกํ มาเปตฺวา "อุทกกลลลฺลเลหิ พวกเขาทั้งหมด" แล้วจึงนิรมิตยานน้อยอัน
สผลกาธุธาทิตฺตํ^๑ ทสฺหิ ทฺวาทสฺหิ นารันรมย์ ล้วนเทียมด้วยโคเผือกกำลังรุ่ง
อมนุษย์กันดาร ปรีวฺโต อุปลกฺมฺทานิ ปิลนฺธิตฺวา^๒ มีอมนุษย์ ๑๐ คน ๑๒ คนเปื่อน้ำและโคลน

^{๑-๑} ฉ. ธนุกลาปผลกาธุธาทิตฺตํ.

^๒ ฉ. ปิพนฺธิตฺวา.

คุณสมจิต สุทรจินดา

สร้างต้นฉบับพระคัมภีร์เพื่อถวายเป็นพุทธบูชา

อลุลเกโส อลุลวตุโธ อีสฺสรปุริโส วย ตสฺมี
 ยานเก นิสฺสิตฺวา กทฺทมมกฺขิตฺเทหิ จกฺเกหิ
 ปฏิปตฺติ อคมาสี, ปริวารอมนุสฺสาปิสฺส ปุโรโต
 จ ปจฺฉโต จ กนฺตฺวา อลุลเกสา อลุลวตุธา
 อปฺปลกฺกฺมทานิ^๑ ปิลนฺธิตฺวา ปทุมปฺพฺตรีก-
 กลาเป คเหตุวา ภิสฺมุพาลานิ^๒ ขาทนฺตา
 อุกทพินฺนุหฺนุหิ เจว กลเลหิ จ ปกฺขมฺรฺนฺเตเหว
 อคมฺสฺ.

มีมือถือโล่ และอาวุธ เป็นต้น ห้อมล้อมมา
 ประดับประดาด้วยดอกอุบล และดอกโกมุท
 มีผมและผ้าเปียกชุ่ม นั่งมาในยานน้อยนั้นอัน
 มีล้อแป้นโคลนขับสวนทางมา ประหนึ่งว่า
 บุคคลผู้ยิ่งใหญ่, แม้พวกอมนุษย์ผู้เป็นบริวาร
 ของมันก็เดินล้อมหน้าและหลัง ล้วนมีผมและ
 ผ้าเปียกชุ่ม ประดับดอกอุบลและโกมุท ถือ
 กำดอกปทุมและดอกบุณฑริก เดินขบเคี้ยว
 เหง้าและรากบัว มีหยดน้ำและเปือกตม
 ไหลหยด(จากกาย)แล.

สตุถฺวาหา จ นาม ยทา ปุริมฺวาโต^๓
 วายติ, ตทา ยานเก นิสฺสิตฺวา
 อปฺปฺจจากชนปรีวฺตา มกฺครชฺ^๔ ปรีหรนฺตา
 ปุโรโต จจฺฉนฺติ. ยทา ปจฺฉิมฺวาโต^๕ วายติ,
 ตทา เตเนว นเยน ปจฺฉโต จจฺฉนฺติ. ตทา

ก็ธรรมดานายกองเกวียนทั้งหลายในกาลใด
 ลมพัดไปทางข้างหน้า, ในกาลนั้น ก็นั่งบน
 ยานน้อย มีชนรับใช้ห้อมล้อม หลบฝุ่นในหน
 ทางเดินไปข้างหน้า. ในกาลใด ลมพัดไป
 ทางข้างหลัง, ในกาลนั้น เขาก็ไปข้างท้าย

^๑ ฉ. อปฺปลกฺกฺมทมาลา.

^๒ ก. ภิสฺมุลลานิ.

^๓ ฉ. อฺฐวาโต.

^๔ ฉ. รชฺ.

^๕ ฉ. ปจฺฉโต วาโต.

ปน ปุริมาโต^๑ อโหสิ. ตสฺมา โส โดยทำนองนั้นนั่นแหละ. ก็ในเวลานั้นลมพัด พาลสตถวาหปุตุโต^๒ ปุรโต ออกมาสิ. ไปข้างหน้า. เพราะฉะนั้น บุตรของนาย กองเกวียนผู้โง่เขลานั้น จึงไปข้างหน้า.

ยกุโข ตํ ตถาคจฺจนฺตํ ทิสฺวา อตฺตโน ยักษ์เห็นเขากำลังมาอยู่อย่างนั้น จึง ยานกํ มคฺคา โอกฺกมาเปตฺวา "กํ ษัษยานน้อยของตนหลักทาง แล้วได้กระทำ คจฺฉนา"ติ เตน สฺหุธิ ปฏิสันฺถารมกาสิ. ปฏิสันถารกับเขาว่า "พวกท่านจักไปไหน กัน".

สตฺถวาโทปิ อตฺตโน ยานกํ มคฺคา แม้นายกองเกวียน ก็หลบยานน้อยของตน โอกฺกมาเปตฺวา สกฺกานํ คมโนกาสิ ทตฺวา ลงจากทาง เปิดโอกาสให้เกวียนไป แล้ว เอกมนฺเต จิโต ตํ ยกุโข อาท "อมฺโห หยุดอยู่ข้างหนึ่ง กล่าวกะยักษ์นั้นว่า "ดูกร มยมิ"^๓ พาราณสีโต อากจฺฉาม, ตุมฺเห ปน ท่านผู้เจริญ แม้เราทั้งหลาย ก็มาจากเมือง อุปลกฺคุมฺหานิ ปิลนฺธิตฺวา ปทุมฺบุณฺทริกฺทตฺตา พาราณสี, ก็พวกท่านประดับดอกอุบลและ ภิสมฺพาลานิ ขาหนฺตา กทฺทมมฺกฺชิตา ดอกโกมุท มีมือถือดอกปทุมและดอกบุณฺทริก อุทกพิณฺฑุที ปคฺษรฺนฺเตหิ อากจฺฉถ, ก็ นุ เกี่ยวกินเหง้า และรากบัวทั้งหลายอยู่ โข ตุมฺเหหิ อากตมฺกฺเค เทโว วสฺสติ, (ร่างกาย)เปื้อนโคลนตม มีหยดน้ำกำลัง อุปลลาทีหิ สณฺณฺโน สโร^๔ อตฺถิ"ติ. หยุดพากันมาอยู่, ในหนทางที่พวกท่านมา

^๑ ฉ. จุรวาโต.

^๒ ฉ. สตถวาหปุตุโต.

^๓ ฉ. โภ อเมท ตาว.

^๔ ฉ. อุปลลาทิสณฺณฺนานิ สรานิ.

คุณประวัติ ศิริจรรยา

สร้างต้นฉบับพระคัมภีร์เพื่อถวายเป็นพุทธบูชา

ยกุโข ตสฺส กถิ สุตฺวา "สมฺม กิณฺนาเมตฺติ
 กเถสิ, เอสา นีลวนราชา ปณฺณายติ, ตโต
 ปฏฺจาย สกฺลอรุณฺโณ เอโกทกํ, นิพฺพุตฺติ เทโว
 วสุสฺสติ, กนฺทราปิ ปุรา, ตสฺมี ตสฺมี จาเน
 ปทุมสฺสณฺณานิ สฺรานิ อตุถิ"ติ วตฺวา
 ปฏฺิปาฏฺิยา กจฺจนฺเตสฺส สกฺกฺเขสฺส "อิมานิ
 สกฺกฺวานิ อาทาย กทฺติ กจฺจถา"ติ ปุจฺฉิ.

"อสุกฺชนปทฺติ นามา"ติ.

"อิมสฺมิณฺจ อิมสฺมิณฺจ สกฺกฺเข กิณฺนาม
 ภณฺทนุ"ติ.

"อสุกฺกณฺจ อสุกฺกณฺจา"ติ.

"ปจฺจโต อากจฺจนฺตํ สกฺกฺกํ อติวีย คุรฺกํ
 หุตฺวา อากจฺจติ, เอตสฺมี กิ ภณฺทนุ"ติ.

มีฝนตกหรือหนอ, สระน้ำอันคารคาชด้วย
 ดอกไม้ทั้งหลายมีดอกอุบลเป็นต้น มีอยู่หรือ".

ยักษ์ได้ฟังถ้อยคำของบุตรนายกองเกวียนนั้น
 แล้ว กล่าวว่า "นี่แน่ะสหาย ท่านพูดอะไร
 เช่นนั้น, โนนแน่แลเห็นแนวไพรอยู่เขี้ยวๆ,
 จำเดิมแต่ที่นั่นไปทั้งป่านนี้มีแต่น้ำ, ฝนก็ตก
 ไม่ขาด, แม้ชอกเขาก็มีน้ำบริบูรณ์, สระ
 ะทั้งหลายคารคาชด้วยดอกปทุม ก็มีคาชคั่นอยู่
 ในที่นั้น ๆ" ดังนี้ เมื่อเกวียนกำลังไปอยู่
 ตามลำดับ(เล่มแล้วเล่มเล่า) ก็ถามว่า
 "ท่านคุมเกวียนเหล่านี้ไปที่ไหนกัน".

"จะไปสู่ชนบทโน้น".

"ในเกวียนนี้ ๆ มีพัสดุดอะไรบ้าง".

"มีพัสดุดอย่างนั้นและอย่างนั้น".

"เกวียนเล่มที่มาข้างหลัง คุณทำอะไร
 ของที่หนักอึ้งมากระมั่ง ในนั้นบรรทุกสิ่งของ
 อะไรหรือ".

คุณประวัติ สิริจรรยา

สร้างต้นฉบับพระคัมภีร์เพื่อถวายเป็นพุทธบูชา

"อุทกั เอตุถา"^๑ติ.

"ในเกวียนนี้บรรทุกน้ำ".

"ปัจจุโต"^๒ ตาว อุทกั อาเนนุเตหิ โว
ปปญจ^๓ นาม กตัม, อิตโต ปฏุจาย ปน
อุทเกน กิจจัม นตฺถิ, ปุโรโต พหุ อุทกั,
จาฎิโย ภินฺทิตฺวา อุทกั จตฺเตตฺวา
สลลฺลหุเกน สกฏฺเณ"^๓ กจฺจถา"^๓ติ อาห.

ยักษ์จึงกล่าวว่า "เบื่องแรกท่านทั้งหลาย
บรรทุกน้ำมาข้างหลัง ชื่อว่า ทำกิจ คือ
ความเนินช้าให้, ก็จำเค็มแต่ที่นี้ไปไม่ต้อง
กังวลเรื่องน้ำอีก, ข้างหน้ามีน้ำถมไป,
ท่านทั้งหลายจงทำลายคุ่ม น้ำทิ้งเสีย
แล้วไปด้วยเกวียนอันเบาเถิด" ดังนี้.

เอวณฺจ ปน วตฺวา "ตุเมหฺ กจฺจถ, อมฺหากั
ปปญฺจ โหตี"^๓ติ โถกั กนฺตฺวา เตสฺส อหฺสฺสนั
ปตฺวา อตฺตโน ยกฺขนครเมว อคมาสี.

ก็แล ครั้นกล่าวอย่างนี้แล้วเสร็จกล่าวว่า
"ไปกันเถอะท่าน, พวกข้าพเจ้าจะชักช้า
ไป" ดังนี้ เดินไปได้หน่อยหนึ่ง พอลับตาชน
เหล่านั้น ก็ไปสู่นครยักษ์ของตนทันที.

โสปี พาลสฺตถฺวาโห อตฺตโน
พาลตาย ยกฺขสฺส วจันํ กเตตฺวา จาฎิโย
ภินฺทาเปตฺวา ปสฺตมตฺตมฺปิ อุทกั
อนวเสเสตฺวา สพฺพิ จตฺทาเปตฺวา สกฏฺวานิ
ปาชาเปสี. ปุโรโต อปฺปมตฺตมฺปิ อุทกั

นายกองเกวียนผู้โง่เขลาคนนั้น เชื่อ
คำพูดของยักษ์ เพราะความที่แห่งตนเป็น
คนโง่เขลา จึงสั่งให้ทำลายคุ่มน้ำทั้งหลาย
ให้ทิ้งน้ำทั้งหมด ไม่ให้เหลือน้ำแม้สักพวยมือ
ให้ขับเกวียนไปข้างหน้า. ทางข้างหน้าไม่มี

^๑ ฉ. ปโรโต.

^๒ ฉ. มนابق.

^๓ ฉ. สุเขน.

คุณประวัติ ศิริจรรยา

สร้างต้นฉบับพระคัมภีร์เพื่อถวายเป็นพุทธบูชา

นาม นาโหสี. มนุสฺสา ปานีโย อลภนฺตา
กิลมฺสี.

น้ำแม่แต่น้อย. หมู่มนุษย์เมื่อออกน้ำก็ได้รับความลำบาก.

เต ยาว สุริยสฺส อตุถฺกมฺนา คนฺตฺวา
สภฺวานิ โมเจตฺวา สภฺวปริวฏฺฐเกน^๑
จเปตฺวา โคณฺเ สภฺวจกฺเกสฺ พนฺธิสฺ. เนว
โคณานํ อุทกํ อโหสี, น มนุสฺसानํ ยาคุกฺคตฺ
วา. ทุพฺพลมนุสฺสา ตตฺถ ตตฺถ ^๒อโยนิโส
มนสิกตฺวา นิปชฺชิตฺวา สปีสฺ.^๒

มนุษย์เหล่านั้น ไปกันจนถึงเวลาพระอาทิตย์
อัสดงคต ปลคเกวียนทั้งหลายแล้ว จอด
เกวียนเข้าเป็นวง(ปลคโค) ผูกโคไว้กับล้อ
เกวียน. น้ำสำหรับโคก็ไม่มี, หรือข้าวต้ม
ข้าวสวยสำหรับมนุษย์ทั้งหลายก็ไม่มี. มนุษย์
ผู้อ่อนเปลี้ยทั้งหลาย กระทำไว้ในใจโดยไม่
แยบคาย (ไม่สนใจอะไรเลย) ก็ลงนอน
ในที่นั้น ๆ.

รตฺติภาสฺสมนฺนตฺเร ยกฺขา ยกฺขนครโต
อาคนฺตฺวา สพฺเพเยว โคณฺเ จ มนุสฺเส จ
ชีวิกฺขยํ ปาเปตฺวา เตสํ มํสํ ขาทิตฺวา
อฏฺฐิมตฺตานิ อวเสเสตฺวา อคมํสฺ. เอวํ
เอกํ พาลสฺตฺตฺวาหฺพคฺคํ นิสฺสาย สพฺเพปิ
เต วินาสํ ปาปฺณิสฺ. หตฺถฏฺฐิกาทินิ

ตกกลางคืน ยักษ์ทั้งหลายมาจากยักษ์นคร
ยังโคและมนุษย์ทั้งปวงนั้นเที่ยว ให้ถึงแล้ว
ซึ่งความสิ้นไปแห่งชีวิต กินเนื้อเสียหมด
ทั้งโคทั้งคน เหลือไว้แต่กระดูก แล้วก็ไป.
มนุษย์เหล่านั้น แม้ทั้งปวงถึงความพินาศ
เพราะอาศัษบุตรของนายกองเกวียน ผู้โง่-

^๑ ก. -ปริวตฺตฺนเก.

^{๒-๒} ฉ. นิปชฺชิตฺวา สปีสฺ.

คุณประวัติ ศิริจรรยา

สร้างต้นฉบับพระคัมภีร์เพื่อถวายเป็นพุทธบูชา

ทิสาวีทิสาสุ วิบุปถิณณานิ อหะสิ. ปณฺจ
สกุณสตานิ ยถาปุริตานิ อภูจิสฺส.

เขลาคนเดียว ด้วยประการฉะนี้. กระจก
ทั้งหลาย มีกระจกมือเป็นต้น ได้กระจัด
กระจายไปทั่วทิศ. เกวียนยังบรรทุกของ
เต็มตามเดิมแน่นแหวะตั้งอยู่ทั้ง ๕๐๐ เล่ม.

โพธิสตุโตปิ โข พาลสตุถวาทปุตตสฺส
นิกฺขนุตทิวสโต ปฏฺจาย มาสทตฺตมาสิ
วิตินาเมตฺวา ปณฺจหิ สกุณสฺสเทหิ สหฺติ
นกรโต นิกฺขมฺม อานุพฺพเพน กนฺตารมฺขิ
ปาปญฺฉิ.

ฝ่ายพระบรมโพธิสัตว์แล ตั้งแต่วันที่
บุตรนายกองเกวียนโง่ออกไปแล้ว รออยู่สัก
เดือนหนึ่งหรือกึ่งเดือน จึงออกจากพระนคร
พร้อมด้วยหมู่เกวียน ๕๐๐ เล่ม บรรลุถึง
ปากทางกัณการันั้น โดยลำดับ.

โส ตตฺถ อุตฺทกจาภูโย ปุเรตฺวา พหุ อุตฺทก
อาทาย อุนฺโตชนฺธาวาเร^๑ เภริณฺจารา-
เปตฺวา มนุสฺสเส สนนฺิปาเตตฺวา เอวมาท
"อมฺโภ^๒ มํ อนาปุจฺฉิตฺวา ปสฺตมตฺตมฺปิ
อุตฺทกํ มา อาสิณฺจิตฺถ^๓ กนฺตาเร วิสฺรุกฺขา
นาม โหนฺติ, ปตฺตํ วา ปุปฺผํ วา ผลํ วา
ตุเมหฺติ ปุเร อชาทิตฺตปฺพหํ มํ อนาปุจฺฉิตฺวา

ณ ที่ตรงนั้น พระบรมโพธิสัตว์ให้บรรจุน้ำ
ใส่ตุ่มให้เต็มบรรทุกน้ำเป็นอันมากไป ให้ตี
กลองป่าวประกาศภายในค่าย ให้มนุษย์
ทั้งหลายประชุมกันแล้ว กล่าวอย่างนี้ว่า
"คุณกรท่านผู้เจริญ ท่านทั้งหลาย ยังไม่บอก
กล่าวเราก่อนแล้ว อย่าได้ราคน้ำทิ้งแม้มี
เพียงพายมือหนึ่ง, แลในทางกัณการันั้น

^๑ ฉ. ชนธาวาเร.

^๒ ฉ. ตมฺเท.

^๓ ฉ. วพฺพชยิตฺถ.

มา ขาติตถา"ติ. เอว มนุสฺसानํ โอวาทํ มีพิชบางชนิดมีอยู่, ใบ ดอกหรือผลที่ท่านยัง
 ทตฺวา ปณฺจหิ สกฺกฺสฺสเทหิ กนฺตารํ ปฏิปชฺชึ. มิเคยกินมาก่อน ยังมีได้บอกเราก่อน ท่าน
 ทั้งหลายอย่าได้บริโภค (เป็นอันขาด)".
 พระบรมโพธิสัตว์ให้โอวาทแก่มนุษย์ทั้งหลาย
 อย่างนี้แล้ว ก็เดินเกวียน ๕๐๐ เล่มเข้าสู่
 ทางกันดาร.

ตสฺมี กนฺตารมชฺฌํ สมฺปตฺเต โส ยกฺโข เมื่อพระบรมโพธิสัตว์บรรลุถึงทางกันดาร
 ปุริมเนยเนว โพธิสฺสตฺสสฺส ปฏิปเด อตฺตानํ ยักรนั้น ก็แสดงตนสวนทางพระบรมโพธิสัตว์
 ทสฺเสสิ. โพธิสฺสโต ตํ ทิสฺวาว อณฺณาสึ โดยนัยก่อน. พระบรมโพธิสัตว์ได้เห็นยักร
 "อิมสฺมีเยว กนฺตารเ อุกํ นตฺถิ, นั้นเท่านั้น ก็ได้ทราบว่า "ในทางกันดารนี้
 นิรุทกนฺตารโ นามโส, อยณฺจ นิพฺภโย นั้นเหี่ยวหามีน้ำไม่, ทางกันดารนี้ ชื่อว่า
 รตฺตเนตฺโต, ฉายาปิสฺส น ปณฺณายติ, นิรุทกันดาร, อนึ่ง ผู้นี้(ท่าทาง)ปราศจาก
 นิสฺสึสฺสยํ อิมินา ปุโรโต กโต พาลสฺสทฺถวาท- ความกลัว มีนัยน์ตาแดง, แม้เงาของผู้นี้ก็
 ปุโรโต สพฺพิ อุกํ จชฺชทาเปตฺวา กิลเมตฺวา ไม่ปรากฏ, มันคงลวงบุตรของนายกอง-
 สปริโส ขาติโต ภวิสฺสติ, มยฺหํ ปน เกวียนผู้โง่เขลา ผู้ลวงหน้ามาก่อน ให้
 ปณฺทิตภาวํ อูปายโกสลลํ น ชานาติ (ตายใจ) หวังน้ำเสียหมด ทำให้อดโรย
 มณฺเฒ"ติ. แล้วกินเสียทั้งบริวารเป็นแน่แล้ว, แต่
 ชะรอยมันจะไม่ทราบว่าเราเป็นบัณฑิตรู้เท่า
 ในอุบาย(ของมัน)".

คุณประวัติ ศิริจรรยา

สร้างต้นฉบับพระคัมภีร์เพื่อถวายเป็นพุทธบูชา

ศโต นั อาท "คจฺฉณ ตุเมห, มยั วาณิชา
นาม อณฺณิ อุกกั อธิสฺสุวา กหิตอุทกั น
ฉตฺเทม, ทิฏฺฐจฺจฺจฺจเน ปน ฉตฺเตตฺวา
สกฺกฺวานิ สลฺลหุทฺตานิ กตฺวา คมิสฺสามา"ติ.
ยฺกฺโขปิ โถกั กนฺตฺวา อทสฺสนั อุกฺคมม
อตุตฺตโน ยฺกฺชนครเมว ศโต.

ยฺกฺเช ปน กเต สพฺเพ มนุสฺสา
โพธิสตุตฺติ อุกฺกนฺตฺวา อาหึสฺ "อຍຍ એતે
મનુસા 'એસા નીલવનરાચી પળ્લયાતિ, તોત
પણ્ણજાય નિપત્તઃ તેવો વસુસત્તી'તિ વત્તવા
અુપ્પલગ્ગમ્માલાઠારિનો^๑ પત્તમ્પુત્તરિક્કલાપે
આથાય મિસમ્પાલાની ચાતન્નતા ઓલ્લવત્તુ
ઓલ્લગેસા ઓત્તપિન્નુત્તિ જેવ ગલ્લેતિ જ
પક્કચરન્નેતિ ઓક્કતા, ઓત્તક ઓત્તેત્તવા
સલ્લહુત્તેતિ સ્કન્નેતિ ચિપ્પિ કજ્જામા"તિ.

ลำดับนั้น พระบรมโพธิสัตว์จึงกล่าววักยักษ์
นั้นว่า "ท่านทั้งหลายจงไปเถิด, พวกเรา
เชื่อว่าพ่อค้ายังไม่เห็นน้ำอื่น แล้วจะไม่เห็นว่า
ที่เราบรรทุกมา, แต่ในที่สุดที่เราทั้งหลายเห็น
(น้ำ)แล้ว ก็จักทิ้งเสียให้เกวียนเบาไป
(ได้สะดวก)" ดังนี้. แม้อย่างไปได้หน่อย-
หนึ่งเข้าถึงที่ลับตาแล้ว ก็ไปสู่ยักษ์นครของ
มันทันที.

ก็เมื่อยักษ์ไปแล้ว มนุษย์ทั้งปวงเข้าไป
ไปหาพระบรมโพธิสัตว์แล้วกล่าวว่า "ข้าแต่
นาย คนพวกนั้นกล่าวว่า 'โน่นแน่ แลเห็น
แนวป่าสีเขียวช่อมอยู่, จำเดิมแต่ที่นั่นไป
ฝนตกเสมอ' ดังนี้ (พวกเขาเอง)ก็หักทรง
พวงอุบลและพวงโกมุท ถือกำปทุม และ
บุณฑริก ขบเคี้ยวเหง้าและรากบัวอยู่ มีผ้า
และผมเปียกชุ่ม มีหยาดน้ำและเปือกตม
หยดย้อยเค้นทางมา, เราทั้งหลายทิ้ง
น้ำเสีย รีบไปค้ำวักยักษ์เบา (ดีกว่า)".

^๑ มหามกฺก. อุกฺปฺปลกฺกมฺมาลีนโน,
สี. อี. อุกฺปฺปลกฺกมฺมาลีนโน.

โพธิสตุโตปิ เตสํ วจันํ สุตฺวา สกฺขานิ แม้พระบรมโพธิสัตว์ฟังคำของมนุษย์เหล่านั้น
 ฐปาเปตฺวา สพุเพ มนุสฺเส สนฺนิปาตา- แล้ว สั่งให้หยุดเกวียน ให้ประชุมมนุษย์
 เปตฺวา "ตุเมหิ 'อิมสฺมี กนฺตาเร สโร ทั้งปวงแล้วถามว่า "ท่านทั้งหลายเคยได้
 วา โปกฺขรณิ ฺวา อตฺถิ'ติ กสฺสจึ ยินคำพูดของใคร ๆ หรือว่า ในทางกัณการ
 สุตฺปุพฺพนุ"ติ ปุจฺฉิ. นี้มีสระน้ำหรือสระบัว".

"น อยฺย สุตฺปุพฺพนุ"ติ.

"ข้าแต่ นาย ข้าพเจ้าทั้งหลายหาเคยได้ยิน
 ไม้".

นिरุทฺทกนฺตาโร นามะโส, อิทานิ เอกจฺเจ ททางกัณการนี้ ชื่อว่า นีรุทกัณการ, มนุษย์
 มนุสฺสา "เอตาย นิลวนราชิยา ปุโรโต บางพวก กล่าวอยู่เดี่ยวนีเองว่า "ข้างหน้า
 เทโว-วสฺสตี"ติ วนฺตฺติ. "วฺภูจิวาโต นาม แนวป่าสีเขียวช่อมนั้นไปฝนตก". "ธรรมคา
 กิตฺตํ ฺจานํ วายตี"ติ. ว่าลมฝน ย่อมพัดไปไกลเท่าไร".

"โยชนมตฺตํ อยฺยา"ติ.

"ข้าแต่ นาย ประมาณ ๑ โยชน์".

"กจฺฉิ ปน โว เอกสฺสาปิ สรริ วฺภูจิวาโต "ก็ลมฝนย่อมต้องสรีระของท่านทั้งหลาย แม้
 ปทรตี"ติ. สักคนหนึ่งแลหรือ".

"นตฺถิ อยฺยา"ติ.

"ข้าแต่ นาย ห้ามได้".

"เมฆสฺสึสนฺนาม กิตฺตเก ฺจानะ ปณฺณายตี"ติ.

"ในที่เท่าไร จะแลเห็นยอดเมฆ".

คุณประวัติ ศิริจรรยา
 สร้างต้นฉบับพระคัมภีร์เพื่อถวายเป็นพุทธบูชา

"ติโยชนมตฺเต อยฺยา"ติ.

"ข้าแต่ นาย ในที่ประมาณ ๓ โยชน์".

"อตุถิ ปน โว เกนจิ เอกมฺปิ เมขลีสฺสิ
ทิจฺจนุ"ติ.

"ยอดเมขแม้สักก้อนหนึ่ง ที่ท่านทั้งหลายจะ
เป็นใครก็ตามเห็นแล้ว มีอยู่หรือ".

"นตุถิ อยฺยา"ติ.

"ข้าแต่ นาย ไม่มีเลย".

"วิชฺขุชฺลตา นาม กิตฺตเก จาเน
ปณฺณายตี"ติ.

"ชื่อว่า สายฟ้าแลบ จะเห็นได้ในที่ประมาณ
เท่าไร".

"จตุปณฺจโยชนมตฺเต อยฺยา"ติ.

"ข้าแต่ นาย ในที่ประมาณ ๔ หรือ
๕ โยชน์".

"อตุถิ ปน โว เกนจิ วิชฺขุชฺลโตภาโส
ทิจฺจโร"ติ.

"แสงสว่างแห่งสายฟ้าแลบ ที่ท่านทั้งหลาย
จะเป็นใครก็ตามเห็นแล้ว มีอยู่หรือ".

"นตุถิ อยฺยา"ติ.

"ข้าแต่ นาย ไม่มีเลย".

"เมขสฺสทฺโท นาม กิตฺตเก จาเน สฺยฺยตี"ติ.

"ชื่อว่า เสียงแห่งเมฆ (คือฟ้าร้อง) ได้ยิน
ไกลในที่มีประมาณเท่าไร".

"เอกทฺวิโยชนมตฺเต อยฺยา"ติ.

"ข้าแต่ นาย ในที่ประมาณ ๑ หรือ
๒ โยชน์".

"อตุถิ ปน โว เกนจิ เมฆสทโท สโต"^๑ติ. "เสียงแห่งเมฆมีใคร ๆ ในบรรดาพวกท่าน
ได้ยินบ้างหรือ".

"นตุถิ อยยา"^๒ติ. "ข้าแต่ นาย ไม่มีเลย".

"กั ตุมฺเห เอเต ชานาถา"^๓ติ. "ท่านทั้งหลาย รู้จักมนุษย์เหล่านั้นหรือ".

"น ชานาม อยยา"^๓ติ. "ข้าแต่ นาย ข้าพเจ้าทั้งหลายไม่รู้จัก".

"น เอเต มนุสฺสา, ยกฺขา เอเต, อเมท
อุทกั ฉหฺหาเปตฺวา ทุพฺพล กตฺวา
ชาตฺตุกามา^๒ อาคตา ภวิสฺสนฺติ, ปุรโต
คโต พาลสฺตฺถวาหปฺตฺโต อนุบายกุสโล,
อหฺธา โส เอเตหิ อุทกั ฉหฺหาเปตฺวา
กิลเมตฺวา ชาตฺโต ภวิสฺสติ, ปณฺจ
สกฺกฺสฺตานิ ยถาปุริตาเนว จิตานิ ภวิสฺสนฺติ,
อชฺช มยฺ ตานิ ปสฺสิสฺสาม, ปสฺตมตฺตมฺปิ
อุทกั อฉฺหฺเตตฺวา สีมฺ สีมฺ สกฺวานิ
ปาเชถา"^๓ติ ปาชาเปสิ"^๓

พระบรมโพธิสัตว์จึงพูดว่า "เขาเหล่านี้มีชื่อ
มนุษย์, มันเป็นยักษ์, คงจะหวังให้เรา
ทั้งหลายเหล่านี้ทั้ง ๕๐๐ เล่ม น่าจะจอด
แล้วกินเสียจึงได้มา, บุตรของนายกอง-
เกวียนผู้โง่เขลาผู้ลวงหน้าไปก่อน ไม่รู้เท่า
ในอุบาย, เขาคงถูกยักษ์เหล่านี้(ลวง)ให้
เหล่านี้ทั้งแล้วให้อึดโรยลงกินเสียเป็นแน่แท้,
เกวียนของเขาทั้ง ๕๐๐ เล่ม น่าจะจอด
เต็มตามที่บรรทุกมาแต่เดิมทีเดียว, วันนี้
เราทั้งหลายจักเห็นเกวียนเหล่านั้น, ท่าน

^๑ มหามกฺก. สยฺยตีติ.

^๒ มหามกฺก. ชาตฺตุ.

^๓ มหามกฺก. อยฺ สทฺโท น ทิสฺสติ.

อย่าเห็นำทั้งแม่เพียงพายมือเดียว จงขับ
 เกวียนทั้งหลายไปเร็ว ๆ เข้า" (ครั้น
 กล่าว) ดังนี้แล้ว สั่งให้ขับเกวียนไป.

โส คจฺจนฺโต ยถาปุริตาเนว ปณฺช
 สกฺกฺสฺตานิ โคณมนุสฺसानณฺจ หนฺกฺกฺจิกาทินิ^๑
 ทิสาวิตฺติสาสุ วิปฺปกิณฺณานิ ทิสฺวา สกฺกฺวานิ
 โมจาเปตฺวา สกฺกฺปรีวณฺณฺกณฺ ขนฺธาวาริ
 พนฺธาเปตฺวา กาลสุเสว มนุสฺเส จ โคณ
 จ สายมาสมกฺตํ โภชาเปตฺวา มนุสฺसानิ
 มชฺเฌ โคณฺ นิปชฺชาเปตฺวา สยิ พฺลนายนเก
 คเหตุวา ขกฺกฺหตฺโต ติยามรตฺตํ อารกฺขิ
 จเปตฺวา จิตฺโกว อรุณํ อฏฺฐจาเปสิ.
 ปุนทิวเส ปน ปาโตว สพฺพกิจฺจานิ
 นิฏฺฐาเปตฺวา โคณฺ โภเชตฺวา ทพฺพล-
 สกฺกฺวานิ จตฺธาเปตฺวา ธิรสกฺกฺวานิ
 คาหาเปตฺวา อปฺปคฺสิ ภณฺทํ จตฺธาเปตฺวา
 มหคฺคฺภณฺทํ อาโรเปตฺวา ยถาอิจฺฉิตฺติจฺฉิ-
 ตฺถฺจฺจํ กนฺตฺวา ทฺวิคฺคฺตฺติคฺคฺณฺ มุเลน ภณฺทํ

พระบรมโพธิสัตว์นั้นไปอยู่ ก็ได้พบ
 เกวียน ๕๐๐ บรรทุกเต็มตามเดิมนั้นเที่ยว
 และกระดุกกางเป็นต้น ของโคและมนุษย์
 ทั้งหลายเกลื่อนกล่นอยู่ทั่วทุกทิศทาง จึงให้
 ปลดเกวียนตั้งค่ายพัก โดยเอาเกวียนล้อม
 เป็นวง ให้คนและโคบริโภคอาหารตอนเย็น
 แต่ยั้งวันนั้นเที่ยว ให้โคนอนกลางของมนุษย์
 ทั้งหลาย ส่วนตนพาหัวหน้าผู้แข็งแรงยืนถือ
 คาน รักษาตลอดราตรี ที่นั่นเป็น ๓ ยาม
 จนอรุณขึ้น. รุ่งขึ้นเช้า พระบรมโพธิสัตว์
 ยังกิจทั้งปวงให้สำเร็จแล้ว ให้โคกินอาหาร
 ให้ทั้งเกวียนที่ชำรุดเสีย แล้วเลือกเอา
 เกวียนที่มั่นคง ให้ทั้งสิ่งของที่มีค่าน้อยเสีย
 แล้วเลือกเอาสิ่งของที่มีค่ามากขึ้น บรรทุก
 แทน ไปสู่ที่ตามที่ตนปรารถนา ขายสินค้า

^๑ ฉ. ทตฺถฺกฺจิกาทินิ.

วิกิณิตฺวา สพฺพํ ปริสํ อาทาย ปุณฺ อตุตฺโน ได้ราคาสูงสองสามเท่า แล้วพาบริษัท
นกรเมว อคมาสี. ทั้งบวงกลับไปสู่นครของตนนั้นเทียว.

สตฺถา อิมํ ฐมฺมกถํ กถेतฺวา "เอวํ สมเด็จพระบรมศาสดา ครั้นตรัส
คหปติ ปุพฺเพ ตกฺกกาหิโน มหาวินาสํ ธรรมกถานี้แล้ว ตรัสว่า "ดูกรคฤหบดี
ปตฺตา, อปณฺณกาหิโน ปน อมนุสฺसानํ ในกาลก่อน เหล่าชนผู้ถือตามคาคคะเน ถึง
หตฺถโต มุจฺจิตฺวา โสตฺถินา อิจฺฉิตฺติจฺฉิตฺตญฺจานํ ความพินาศอย่างใหญ่หลวง ด้วยประการ
คนฺตฺวา ปุณฺปิ สกฺกฺจฺจานเมว ปจฺจาคมฺมึสฺสุ"ติ ฉะนี้, ส่วนชนทั้งหลาย ผู้ถือไม่มีผิด พ้นจาก
วตฺวา เทวํปิ วตฺถุณิ ชฏฺเณโต อิมิสฺสา เเง้อมมือของพวกอมนุษย์ ไปถึงที่ที่ตน
อปณฺณกฐมฺมเทสฺนาย อภิสมฺพุทฺโธ หุตฺวา บรรารณาแล้ว ๆ กลับมาสู่ถิ่นของตนตาม
อิมํ กถมาท เติมโดยสวัสดิ์" ฉะนี้ เมื่อจะทรงสืบต่อ
เรื่องแม่ทั้ง ๒ พระองค์เป็นผู้ตรัสรู้ยิ่งใน
การแสดงพระธรรมเทศนา อันว่าด้วย
อปัณณกธรรมนี้ได้ตรัสพระคาถานี้ ว่า

๑. "อปณฺณกํ จานเมเก

หุติยํ อาหุ ตกฺกิกกา

เอตทณฺณาย เมธาวี

ตํ กถฺเณ ยทปณฺณกนุ"ติ.

๑. "คนพวกหนึ่ง กล่าวฐานะ (อันหนึ่ง)

ที่ไม่มีผิดไว้ ฝ่ายผู้ใช้ความคาคคะเน

(เป็นเบื้องหน้า) กล่าว(ว่ามี)ฐานะ

เป็นรอง(สู้ไม่ได้) ปราชญ์รู้ความ

ซื่อนั้นแล้ว ฐานะใดเป็นฐานะไม่ผิด

พึงถือเอาฐานะที่ไม่มีผิดนั้นไว้"ฉะนี้.

ศาสตราจารย์แพทย์หญิงเพ็ญแข ลิมศิลา
สร้างต้นฉบับพระคัมภีร์เพื่อถวายเป็นพุทธบูชา

ตฤณ อภินิหาร เอกสิริ อวิรุทธ์
 นิยามิกิ. จามุนตี การณ์. การณ์^๑ หิ
 ยสุมา ตทายตตวตติตาย ผลั ตัญจติ นาม,
 ตสุมา (๒) "จามุนตี" วุจจติ, "จามุน
 จานโต อฏจามุนจ อฏจามุนโต"^๓ที่อาที่สุ
 จสุส ปโยโค เวทิตพโพ.

บรรคาบทเหล่านั้น คำว่า ไม่มีผิด
 ใต้แก่ จริงโดยส่วนเดียว คือ ไม่พลาด
 นำสัตว์ให้ออกไปจากทุกข์ได้. บทว่า จามุน
 แปลว่าเหตุ. จริงอยู่ เหตุตรัสเรียกว่า
 "ฐานะ" เพราะผลย่อมชื่อว่า ตั้งอยู่โดย
 ภาวะที่มีความเป็นไปเนื่องด้วยเหตุหนึ่ง
 การประกอบแห่งฐานะ(คือเหตุ)นั้น บัณฑิต
 พึงทราบในคำทั้งหลาย มีคำว่า "(บุคคล
 ย่อมรู้) ฐานะ(เหตุ)โดยความเป็นฐานะ
 (เหตุ)และอฐานะโดยความเป็นอฐานะ".

อติ "อภินิหาร" จามุนตี ปททวเยนาปิ "ยัม"^๔
 เอกนุตทิตสุชาวทตทา ปณฺธิเตหิ ปฏฺิปนฺนํ
 เอกสิริการณ์ อวิรุทธการณ์ นิยามิกิการณ์,
 ตํ อิทนฺตี^๕ ที่เปติ.

แม้ด้วยบททั้งสองว่า "ฐานะอันไม่มีผิด"
 สมเด็จพระผู้มีพระภาคเจ้าย่อมทรงแสดงว่า
 "เหตุที่บัณฑิตทั้งหลายปฏิบัติแล้ว เป็นเหตุ
 จริงโดยส่วนเดียว เป็นเหตุไม่พลาด เป็น

^๑ ก. การณ์สมิ.

^๒ ก. () เอตฺถนุตเร ตํ-สทฺโท ทิสฺสติ.

^๓ อภ. วิ. ๓๕/๔๕๔.

^{๔-๕} ก. ยัม เอกนุตทิตสุชาวทํ ตํ ปณฺธิเตหิ
 ปฏฺิปนฺนํ เอกสิริการณ์ โสภนการณ์
 อภินิหารนาม อวิรุทธการณ์ นิยามิกิ-
 การณ์ อิทนฺตี.

ศาสตราจารย์แพทย์หญิงเพ็ญแข ลิมศิลา
 สร้างต้นฉบับพระคัมภีร์เพื่อถวายเป็นพุทธบูชา

เหตุให้นำสัตว์ออกไปจากทุกข์ เพราะนำมาซึ่ง
ประโยชน์สุขโดยส่วนเดียวกัน" ด้วยประการ
ฉะนี้.

อยมุตถ สงฺเขโป.

ความสังเขปในพระคาถานี้มีดังต่อไปนี้.

ปภทโต ปน ตีณิ สรณคมนานิ ปณฺจ
สีลानิ อฏฺฐ สีลानิ ทส สีลानิ ปาติโมกฺข-
สํวโร อินฺทฺริยสํวโร อาชีวปาริสฺสฺสตีลสํวโร
ปจฺจยปฏิเสวนํ สพฺพมฺปิ จตฺตปาริสฺสฺสตีล
อินฺทฺริเยสุ กุตฺตทวารตา โภชเน มตฺตณฺณตา
ชาคริยานุโยโค ฌานํ วิปัสสนา อภิญฺญา
สมาปตฺติ อริยมคฺโค อริยผลํ, สพฺพมฺเปตํ
อปณฺณกฏฺฐานํ อปณฺณกปฏิปทา, นิชฺยานิก-
ปฏิปทาติ อตฺถโธ.

ก็เมื่อกล่าวโดยประเภทไตรสรณคมน์
ศีล ๕ ศีล ๘ ศีล ๑๐ ปาริสฺสฺสตีล ๔
ทั้งหมด คือ การสำรวมในพระปาติโมกข์ ๑
การสำรวมอินทรีย์ ๑ การสำรวมในอาชีวะ-
ปาริสฺสฺสตีล ๑ การเสพอาศัยปัจจัย ๑
ความเป็นผู้มีทวารอันคุ้มครองแล้วในอินทรีย์
ความเป็นผู้รู้จักประมาณในโภชนะ การ
ประกอบความเพียรของผู้ตั้ง(ไม่หลับ) ฌาน
วิปัสสนา อภิญญา สมาบัติ อริยมรรค
อริยผล, แม้ทั้งหมดนี้ ชื่อว่า อปณฺณกฏฺฐาน
อปณฺณกปฏิปทา (แต่ละอย่าง ๆ), อธิบาย
ว่า เป็นข้อปฏิบัติอันนำสัตว์ออกจากทุกข์.

ยสฺมา จ ปน นิชฺยานิกปฏิปทาย เอตํ
นามํ, ตสฺมาเยว นํ ภควา อปณฺณกปฏิปทํ
ทสฺเสนฺโต อิมํ สุตฺตมาท

ก็แลเพราะฐานะนี้ เป็นชื่อของข้อ
ปฏิบัติอันนำสัตว์ออกจากทุกข์, เพราะ
เหตุฉนั้นแล สมเด็จพระผู้มีพระภาคเจ้า เมื่อ

ศาสตราจารย์แพทย์หญิงเพ็ญแข ลิมศิลา
สร้างต้นฉบับพระกัมภีร์เพื่อถวายเป็นพุทธบูชา

จะทรงแสดงข้อปฏิบัติอันไม่มีผิดนั้น จึงตรัส
พระสูตรนี้ ความว่า

"ทีหิ ภิกฺขเว ฌมฺเมหิ
สมนฺนาคโต ภิกฺขุ อปณฺณกปฏิปทํ
ปฏิปนฺโน โหติ, โยนิ จสฺส อารทฺธา
โหติ อาสวานํ ขยาย. กตเมหิ ทีหิ.
อิธ ภิกฺขเว ภิกฺขุ อินฺทริเยสฺส
คฺคตทฺวาโร โหติ, โภชเน มคฺคตณฺณ
โหติ, ชาครियมนฺนุคฺคโต โหติ. กถญจ
ภิกฺขเว ภิกฺขุ อินฺทริเยสฺส คฺคตทฺวาโร
โหติ. อิธ ภิกฺขเว ภิกฺขุ จกฺขุณา รูปี
ทิสฺวา น นิมิตฺตคฺคาคาหิ โหติ ฯเปฯ
เอวํ โข ภิกฺขเว ภิกฺขุ อินฺทริเยสฺส
คฺคตทฺวาโร โหติ.

"คฺคกรภิกฺษุทั้งหลาย ภิกฺษุผู้
ประกอบด้วยธรรม ๓ ประการ ย่อม
เป็นผู้ปฏิบัติอภิญชาคกปฏิทา, อนึ่ง
ปัญญาของภิกษุนั้น ย่อมเป็นอันปรารภ
แล้ว เพื่อความสิ้นแห่งอาสวะ.
ธรรม ๓ ประการนั้นเป็นใจ. คฺคกร
ภิกษุทั้งหลาย ภิกษุในธรรมวินัยนี้
เป็นผู้มีทวาร อันตนคุ้มครองแล้วใน
อินทรีย์ทั้งหลาย, เป็นผู้รู้จักประมาณ
ในโภชนะ, เป็นผู้ตามประกอบซึ่ง
ความเพียรเป็นเครื่องตั้งอยู่. คฺคกร
ภิกษุทั้งหลาย ก็ภิกษุเป็นผู้มีทวารอัน
ตนคุ้มครองแล้ว ในอินทรีย์ทั้งหลาย
เป็นอย่างไร. คฺคกรภิกษุทั้งหลาย
ภิกษุในธรรมวินัยนี้ เห็นรูปด้วยจักขุ
ย่อมไม่เป็นผู้ถือเอาโดยนิमित ฯฯ
คฺคกรภิกษุทั้งหลาย ภิกษุย่อมเป็นผู้มี

ศาสตราจารย์แพทย์หญิงเพ็ญแข ลิมศิลา
สร้างต้นฉบับพระคัมภีร์เพื่อถวายเป็นพุทธบูชา

กถณฺจ ภิกฺขเว ภิกฺขุ โภชเน
 มตฺตตณฺณ โหติ. อธิ ภิกฺขเว ภิกฺขุ
 ปฏิสงฺขา โยนิโส อหารํ อาทาเรติ
 เนว ทวายน มทายน มณฺฑนายน น
 วิภูสฺนายน ยาวเทว อิมสฺส กายสฺส
 จิตฺติยา ยาบนาย วิหีสฺสปรตฺติยา
 พุรฺหมจฺริยานุกฺคทาย "อติ ปุราณณฺจ
 เวทนี ปฏิทฺงขามิ, นวณฺจ เวทนี น
 อุปฺปาเทสฺสํสามิ, ยาทุรา จ เม
 ภวิสฺสตี อนวชฺชตา จ ผาสฺสฺวิหาโร
 จา"ติ. เอวํ โข ภิกฺขเว ภิกฺขุ
 โภชเน มตฺตตณฺณ โหติ.

ทวารอันตนคุ้มครองแล้ว ในอินทรีย์
 ทั้งหลายอย่างนั้นแล.

คฤกรภิกษุทั้งหลาย ก็ภิกษุยอม
 เป็นผู้รู้ประมาณในโภชนะเป็นอย่าง-
 ไร. คฤกรภิกษุทั้งหลาย ภิกษุใน
 ธรรมวินัยนี้พิจารณาแล้วโดยแยบคาย
 ย่อมฉันอาหาร มิใช่เพื่อเล่น มิใช่
 เพื่อมัวเมา มิใช่เพื่อประดับ มิใช่
 เพื่อตบแต่ง แต่เพียงเพื่อให้ร่างกาย
 นี้ดำรงอยู่ เพื่อให้ร่างกายนี้เป็นไป
 เพื่องดเว้นเสียจากความเบียดเบียน
 เพื่ออนุเคราะห์พรหมจรรย์ว่า "เรา
 จะระงับเวทนาเก่าด้วย, จักไม่ให้
 เวทนาใหม่เกิดด้วย, การดำเนินไป
 (ของชีวิต) ความไม่มีโทษ และการ
 อยู่อย่างผาสุก จักมีแก่เรา ด้วย
 ประการฉะนี้" ดังนี้. คฤกรภิกษุ
 ทั้งหลาย ภิกษุยอมเป็นผู้รู้จักประมาณ
 ในโภชนะอย่างนั้นแล.

คุณสุกัณฺฐา พลังวชิรา

สร้างต้นฉบับพระคัมภีร์เพื่อถวายเป็นพุทธบูชา

กณฺจ ภิกฺขเว ภิกฺขุ ชาคริย์
 อนุยฺตุโต โทติ. อธิ ภิกฺขเว ภิกฺขุ
 ทิวสํ จงฺกเมน นิสฺชชาย อวารณฺเยหิ
 ฌมฺเมหิ จิตฺตํ ปริโสเชติ, รตฺติยา
 ปจฺมํ ยามํ จงฺกเมน นิสฺชชาย
 อวารณฺเยหิ ฌมฺเมหิ จิตฺตํ
 ปริโสเชติ, รตฺติยา มชฺฌิมํ ยามํ
 ทกฺขิณฺณ ปสฺสเสน สิทฺเสยฺยํ กปฺเปติ
 ปาเทน ปาหํ อจฺจาธาย สโต
 สมฺปชาโน อญฺ्ञานสณฺณํ มนสิกริตฺวา,
 รตฺติยา ปจฺฉิมํ ยามํ ปจฺจญฺ्ञาย
 จงฺกเมน นิสฺชชาย อวารณฺเยหิ
 ฌมฺเมหิ จิตฺตํ ปริโสเชติ. เอวํ โข
 ภิกฺขเว ภิกฺขุ ชาคริย์ อนุยฺตุโต
 โทตี"ติ."

คุณภิกษุทั้งหลาย ก็ภิกษุเป็นผู้
 ประกอบเนื่อง ๆ ซึ่งความเพียรเป็น
 เครื่องต้นอยู่นั้นเป็นอย่างไร. คุณ
 ภิกษุทั้งหลาย ภิกษุในธรรมวินัยนี้ ยัง
 จิตให้บริสุทธิ์จากอวารณียธรรม^๑ด้วย
 การเดินจงกรม ด้วยการนั่งตลอด
 วัน, ยังจิตให้บริสุทธิ์จากอวารณีย-
 ธรรม ด้วยการเดินจงกรม ด้วยการ
 นั่ง ตลอดปฐมยามแห่งราตรี,
 สำเร็จซึ่งสัทโศภิตาสน์ โดยข้าง
 เบื้องขวา ซ้อนเท้าด้วยเท้า มีสติ
 สัมปชัญญะ กำหนดใจถึงสัญญา ใน
 การลุกขึ้นทำความเพียร ตลอด
 มัชฌิมยามแห่งราตรี, ลุกขึ้นแล้ว
 ทำจิตให้บริสุทธิ์ จากอวารณียธรรม
 ด้วยการเดินจงกรม ด้วยการนั่ง
 ตลอดปัจฉิมยามแห่งราตรี. คุณภิกษุ
 ทั้งหลาย ภิกษุย่อมนเป็นผู้ประกอบ

^๑ อนุ . ติก . ๒๐ / ๑๔๒-๑๔๓ .

^๒ ธรรมอันเป็นเครื่องทางกันความดี ได้แก่
 นيرانนธรรมทั้ง ๕ .

คุณสุกัญญา พลังวชิรา
 สร้างต้นฉบับพระคัมภีร์เพื่อถวายเป็นพุทธบูชา

ธรรมบท . ๒-๓ . ๒-๓

เนื่อง ๆ ซึ่งความเพียรเป็นเครื่อง
 หนุนอยู่อย่างนี้แลด้วยประการฉะนี้".

อิมสูมิณฺจ สุตฺเต ตโยว ธมฺมา
 วุตฺตา. อัยํ ปน อปณฺณกปฏิปทา ยาว
 อรหตฺตผลํ ลพฺภเตว. ตตฺถ อรหตฺตผลมฺปิ
 ผลสมาปตฺติวิหารสฺส เจว อนุปาทา-
 ปรีนิพฺพานสฺส จ ปฏิปทาเยว นาม โหติ.

ก็ในพระสูตรนี้ สมเด็จพระผู้มีพระ-
 ภาคเจ้าตรัสธรรมไว้ ๓ ประการเท่านั้น.
 ก็ข้อปฏิบัติอันไม่ผิดนี้ ย่อมใช้ได้ตลอดถึง
 พระอรหัตผล. ในอปัณณกปฏิปทานั้น แม้
 อรหัตผลก็ย่อมชื่อว่า เป็นปฏิปทาของธรรม
 เป็นเครื่องอยู่คือผลสมาบัติและของอนุปาทา
 ปรีนิพพานเหมือนกัน.

เอเกติ เอกจฺเจ ปณฺธิตมฺนุสฺสา.
 ตตฺถ กิณฺจาปี "อสุกฺวา นามา"ติ นิยมโ
 นตฺถิ, อิทํ ปน สปริสํ โปธิสฺสตุตฺตํเยว สนฺธาย
 วุตฺตนฺติ เวทิตฺพฺพํ.

คำว่า คนพวกหนึ่ง ได้แก่ มนุษย์ผู้
 เป็นบัณฑิตบางพวก. ในพระกาลานั้น แม้
 ไม่มีการกำหนดคำว่า "ชื่อโน้น" ก็จริง,
 ถึงกระนั้น คำนี้บัณฑิตพึงทราบว่าเป็นสมเด็จพระ
 ผู้มีพระภาคเจ้าตรัสหมายเอา พระ-
 บรมโพธิสัตว์พร้อมด้วยบริษัทนั่นเอง.

๑ เข้านิพพานด้วยดับขันธ.

คุณสาราญ ผลสพฺง, คุณประทุม สกตผอง
 สร้างต้นฉบับพระคัมภีร์เพื่อถวายเป็นพุทธบูชา

เหตุยัม อาทุ ตกุกกาติ เหตุยนติ ปจมโต
อปณณกกุจจันโต นิยุยานิกการณโต เหตุยัม
ตกุกกาการณัน อนิยุยานิกการณัน.

คำว่า ฝ่ายพวกที่ใช้การคาดคะเน กล่าว
ฐานะเป็นรอง ความว่า ฝ่ายผู้ใช้ความ
คาดคะเน(เป็นเบื้องหน้า) กล่าวแล้ว ซึ่ง
เหตุแห่งการถือเอาด้วยการคาดคะเน คือ
เหตุอันมิได้นำสัตว์ให้ออกไปจากทุกข์ว่าเป็น
ที่ ๒ (รอง)จากฐานะอันไม่ผิด คือจากเหตุ
อันนำสัตว์ให้ออกไปจากทุกข์อันเป็นที่ ๑ ด้วย
บทว่า เหตุยัม.

आहु त्कुकुगति ऐतद्द पन सत्थि पु रि म्प ते न
อัย โยชนา อปณณกกุจจัน เอกัสิการณัน
อวิรุทธการณัน นิยุยานิกการณัน เอเก
โพธิสत्ตูปมุขา ปณฺธิตมฺนุสฺสา คณฺหิสฺสุ.

ก็ในสองบทว่า อาทุ ตกุกกา นี้ มีการประกอบ
ความกับบทต้นดังนี้ คนพวกหนึ่ง คือ มนุษย์
ผู้เป็นบัณฑิต มีพระบรมโพธิสัตว์เป็นประมุข
ยึดถือแล้วซึ่งฐานะอันไม่ผิด คือเหตุอันจริง
โดยส่วนเดียว ได้แก่ เหตุที่ไม่พลาด คือเหตุ
อันนำสัตว์ให้ออกไปจากทุกข์.

เย ปน พาลสत्ตถวาหุตฺตูปมุขา ตกุกกา
आहु, ते हेतुयि साप्राचि ओनेकसिगुज्जानि
วิรุทธการณัน อนิยุยานิกการณัน อคฺคเหสิ.
เตสุ เย อปณณกกุจจัน อคฺคเหสิ, ते
सुक्कपिपति पिपिपนา. ये हेतुयि "पुरतो

แต่ว่า ผู้ใช้ความคาดคะเน ซึ่งมีบุตรนาย
กองเกวียนผู้โง่เขลา เป็นหัวหน้ากล่าวแล้ว
เหล่านั้น ได้ถือฐานะอันเป็นรอง อันมี
ความผิด อันไม่เป็นจริงโดยส่วนเดียว คือ
เหตุอันผิดพลาด ได้แก่ เหตุอันไม่นำสัตว์ให้

คุณสำราญ ผลสัพพัง. คุณประทุม สกถผอง
สร้างต้นฉบับพระคัมภีร์เพื่อถวายเป็นพุทธบูชา

ธรรมกชาดก.ป-ท.๒-๓

ภวิตัพพํ อุกทเณนา"ติ ตกุกคาหสงฺขาคํ
อนิยฺยานิกการณํ อคฺคเหสฺสํ, เต กณฺหปฏิปทํ
ปฏิปนฺนา.

ออกไปจากทุกข์. ในมนุษย์เหล่านั้น มนุษย์
เหล่านี้ได้ถือฐานะอันไม่มีผิด, มนุษย์
เหล่านั้นได้ชื่อว่า ปฏิบัติสุกกปฏิปทา (คือ
ดำเนินทางสว่าง). มนุษย์เหล่านี้ได้ถือ
ฐานะอันเป็นรอง คือ เหตุอันมิได้นำสัตว์ให้
ออกไปจากทุกข์ กล่าวคือ การถือเอาด้วย
การคาดคะเนว่า "น้ำผึ้งมีข้างหน้า" ดังนี้,
มนุษย์เหล่านั้นได้ชื่อว่า ปฏิบัติกัณฺหปฏิปทา
(คือ ดำเนินทางมืด).

ตตฺถ สุกฺกปฏิปทา อปริหานิปฏิปทา,
กณฺหปฏิปทา ปริหานิปฏิปทา. ตสฺมา เย
สุกฺกปฏิปทํ ปฏิปนฺนา, เต อปริหีนา
โสตุฏฺฐิภาวํ ปตฺตา. เย ปน กณฺหปฏิปทํ
ปฏิปนฺนา, เต ปริหีนา อนนฺยพฺยสนํ
อาปนฺนาติ อิมมตฺถํ ภควา อนาถปิณฑิกสฺส
คหปติโน วตฺวา อุตฺตริ อิทมาห
"เอตทถณฺบาย เมธาวิ ติ คณฺเฑ
ยทปณฺณกนุ"ติ.

ในพระคถานั้น สุกกปฏิปทาเป็น
อปริหานิปฏิปทา(ทางไม่เสื่อม), กัณ-
หปฏิปทาเป็นปริหานิปฏิปทา (ทางเสื่อม).
เพราะฉะนั้น มนุษย์เหล่านี้ ปฏิบัติ
สุกกปฏิปทา, มนุษย์เหล่านั้นเป็นผู้ไม่เสื่อม
บรรลุความสวัสดิ์. ส่วนมนุษย์เหล่านี้ปฏิบัติ
กัณฺหปฏิปทาดำเนินทางเสื่อม, มนุษย์เหล่านี้
นั้นเป็นผู้เสื่อมแล้ว ถึงความฉิบหายไม่เจริญ
สมเด็จเจ้าพระผู้มีพระภาคเจ้า ตรัสเนื่อความนี้
ดังนั้นแกกถุททกก็ชื่อว่า อนาถปิณฑิกะ แล้ว

คุณสำเร็จ ผลสัพพะ, คุณประทุม สกคพ้อง
สร้างต้นฉบับพระคัมภีร์เพื่อถวายเป็นพุทธบูชา

ตรัสพระคาถานี้เพิ่มอีกว่า "ปราชัญทราบ
ความซอมนั้นแล้ว ฐานะใดเป็นฐานะไม่ผิด
พึงถือเอาฐานะที่ไม่มีผิดนั้น".

ตตถ เอตทณฺเฑย เมธา วีติ
"เมธา"ตี ลทุธนามาย วิปุลาย วิสุทุธาย
อุตุตมมาย ปณฺเฑย สมนฺนาคโต กุลปฺตโต
เอตํ อปณฺเฑเก เจว สปณฺเฑเก จาติ ทวีสุ
อตกุกคคาหตกุกคคาหสงฺขาเตสุ^๑ จาเนสุ
คุณโทสี วุฑฺฒิหานี อตฺถานตฺถิ จานาจानณฺจ
ณฺตฺวาติ อตฺโถ.

บรรดาบทเหล่านั้น บาทพระคาถาว่า
ปราชัญทราบความซอมนั้นแล้ว ความว่า
กุลบุตรผู้ประกอบด้วยปัญญา อันกว้างขวาง
บริสุทธิ์สูงสุด ซึ่งได้ชื่อว่า "เมธา" รู้ความ
ซอมนั้นคือ คุณและโทษ ความเจริญและความ
เสื่อม ประโยชน์และมีโทษประโยชน์ ฐานะ
และอฐานะ ในบรรดาฐานะทั้งหลาย กล่าว
คือ การไม่ถือโดยการคาดคะเนและการถือ
เอาโดยการคาดคะเนทั้ง ๒ อย่าง คือ
ฐานะที่ไม่มีผิดนั้นเทียว และฐานะที่เป็นไปกับ
ด้วยความผิด.

ตี กณฺเฑ ยทปณฺเฑกนฺตี ยํ อปณฺเฑกํ เอกํสิกํ
สุกฺกปฏฺฐิทาอปริหานิยปฏฺฐิทาสงฺขาตี นิยุยา-
นิกการณํ, ตเทว กณฺเฑหฺยุ.

คำว่า ฐานะใดเป็นฐานะอันไม่ผิด พึงถือ
เอาฐานะอันไม่ผิดนั้นไว้ ความว่า ฐานะ
ใดไม่ผิด คือจริงโดยส่วนเดียว ได้แก่ เป็น
เหตุอันนำสัตว์ให้ออกจากทุกข์ กล่าวคือ

^๑ ก. อปณฺเฑกคาหตกุกคคาหสงฺขา เตสุ .

คุณสำราญ ผลสพฺัง, คุณประทุม สกลผ่อง
สร้างต้นฉบับพระคัมภีร์เพื่อถวายเป็นพุทธบูชา

กสุมา ?

เอกังสีกาทีภาวโตเยว.

อิตรมฺปน น กณฺเฑหฺมย.

กสุมา ?

อเนกังสีกาทีภาวโตเยว. อยณฺที อปณฺณก-
ปฏิบัติ นาม สพฺเพสํ พุทฺธปัจเจกพุทฺธพุทฺธ-
บุตฺตานํ ปฏิปทา. สพฺเพ ปน พุทฺธา
อปณฺณกปฏิบัติหยาเมว จตุวา ทเพฺหฺน วิริเยน
ปารมฺมโย ปุเรตฺวา โโพธิลล^๑ พุทฺธา นาม
โหนฺติ. ปจฺเจกพุทฺธาปิ ปจฺเจกโพธิ
อุปฺปาเทนฺติ. พุทฺธบุตฺตาปิ สวากปารมฺมณํ
ปฏิบัติชฺฌนฺติ^๒

สูกกปฏิบัติและอธิทานิยปฏิบัติ, กุลบุตร
ฟังถือเอาฐานะนั้น.

เพราะเหตุใด ?

เพราะเป็นฐานะจริงโดยส่วนเดียว เป็นต้น
นั่นเอง.

อนึ่ง กุลบุตรไม่ฟังถือเอาฐานะนอกนี้.

เพราะเหตุไร ?

เพราะเป็นฐานะไม่จริงโดยส่วนเดียวเป็น-
ต้นนั่นเอง. ก็ชื่อว่า อปณณกปฏิบัติ นี้แล
เป็นทางดำเนินของพระพุทธเจ้า พระ-
ปัจเจกพุทธเจ้า และพระพุทธานุตรทั้งปวง.
แต่พระพุทธเจ้าทั้งหลายทั้งปวง ทรงดำรง
อยู่ในอปณณกปฏิบัติเท่านั้น ทรงบำเพ็ญ
บารมีทั้งหลายด้วยพระวิริยะอันมั่นคง จึงมี
พระนามว่า พระพุทธเจ้า ฌ กวงไม้โพธิ์.
แม้พระปัจเจกพุทธเจ้าทั้งหลาย ก็ย่อมนั่ง

^๑ ฉ. โพธิมูล.

^๒ ก. ปฏิพัชฌนติ.

ปัจเจกโพธิญาณให้เกิดขึ้น. แม้พระพุทธบุตร
ทั้งหลาย ก็ย่อมแห่งตลอดสาวกบารมีญาณ
(ด้วยปฏิบัติ).

อิติ ภควา เตสํ อupasกานํ "ติสฺโส
กุลสมปตฺติโย ๑ กามาวจรสคฺเค
พรหมโลกสมปตฺติโย ๑ ทตฺวาปิ ปรีโยसानะ
อรหตฺตมคฺคผลทายิกา อปฺณกปฏิบัติ นาม,
จตุสฺ อปาเยสฺ ปญฺจสฺ ๑ นิจฺกุลเสสฺ
นิพฺพตฺติทายิกา สฺปณกปฏิบัติ นามา"ติ อิมํ
อปฺณกธมฺมเทสนํ หสฺเสตฺวา อุตฺตริ จตฺตาริ
สจฺจานิ โสฬสฺสิ อากาเรหิ ปกาเสสิ.
จตุสฺจปรีโยसानะ สพฺเพปิ เต ปญฺจสฺตา
อูปาสกา โสตาปตฺติผละ ปตฺติภูจฺหิสฺสุ.

สมเด็จพระผู้มีพระภาคเจ้า ทรง
แสดงพระธรรมเทศนา ว่าด้วยอภินิหารธรรม
(คือข้อปฏิบัติอันไม่ผิด) นี้แก่อุปาสกเหล่านั้น
ว่า "ชื่อว่า ปฏิบัติข้างไม่มีผิด แม้ให้
กุลสมบัติ ๓ อย่าง^๑ สวรรค์อันเป็นกามา-
วจร ๖ ชั้นและสมบัติในพรหมโลกแล้ว ยัง
ให้อรหัตมรรคและอรหัตผลในกาลเป็นที่สุด,
ฝ่ายปฏิบัติข้างมีโทษ ย่อมให้บังเกิดใน
อบาย ๔^๒ และในตระกูลต่ำ ๕^๓" ดังนี้แล้ว
ทรงประกาศสั่งจะทั้ง ๔ ด้วยอาการ ๑๖

^๑ กุลสมบัติ ๓ คือ กษัตริยมหาศาล ๑
พราหมณ์มหาศาล ๑ คฤหบดีมหาศาล ๑.

^๒ อบาย ๔ คือ นรก เปรต อสุรกาย และ
สัตว์เดรัจฉาน.

^๓ ตระกูลต่ำ ๕ คือ ๑. จัณฑาล (ลูกต่าง
วรรณะ) ๒. เนสาทะ (นายพราน)
๓. เวณะะ (ช่างสาน) ๔. รถการะ
(ช่างรถ) ๕. ปุกถุสะ (คนเพชชะ).

คุณโยธิน เมธชิน
สร้างต้นฉบับพระคัมภีร์เพื่อถวายเป็นพุทธบูชา

ยิ่งขึ้นไปอีก. ในกาลเป็นที่จบลงแห่ง
สังจะ ๔ อุบาสก ๕๐๐ เหล่านั้นทั้งหมด
ตั้งอยู่ในโศคาปัตติผลแล้ว.

สตถา อิมิ ฌมฺมเทสนํ ทสฺเสตฺวา
เทว วตฺถุณี กถेतฺวา อนุสนฺธิ ฆฎฺเฏตฺวา
ชาตกํ สโมธาเนตฺวา ทสฺเสสิ "ตสมิ สมเย
พาลสตถฺวาทฺปุตฺโต เทวทตฺโต อโหสิ,
ปริสาปิสฺส เทวทตฺตปริสา, ปณฺทิตสตถฺวาท-
ปุตฺตปริสาปิ พุทฺธปริสา, ปณฺทิตสตถฺวาท-
ปุตฺโต ปน อหเมว อโหสิ"ติ เทสนํ
นิกฺขจฺจาเปสิ.

สมเด็จพระบรมศาสดา ทรงแสดง
พระธรรมเทศนานี้ ตรัสเรื่องทั้ง ๒ ทรงสืบ
อนุสนธิแสดงประชุมชาดกว่า "บุตรของ
นายกองเกวียนผู้โง่เขลาในสมัยนั้น ได้มา
เป็นเทวทัต, แม้บริษัทของบุตรนายกอง-
เกวียนผู้โง่เขลานั้น ก็มาเป็นบริษัทของ
เทวทัต, ฝ่ายบริษัทของบุตรนายกองเกวียน
ผู้เป็นบัณฑิตได้เป็นพุทธบริษัท, ส่วนบุตรของ
นายกองเกวียนผู้เป็นบัณฑิต ได้เป็นเรา
(ตถาคต)นั้นเทียว" ดังนี้ ทรงยัง(พระ-
ธรรม)เทศนาให้จบลงแล้ว.

อปณฺณกชาตกวณฺณา ปจมา.

พรรณนาอปณฺณกชาตก ที่ ๑ จบ.

คุณโยธิน เมธชิน
สร้างต้นฉบับพระคัมภีร์เพื่อถวายเป็นพุทธบูชา

๒. วรรณุปถชาตก(๒)

๒. "อภิลาสุนิ วรรณุปถเ ชณฺดา
อุทฺกณฺเ ตตฺถ ปปี อวินฺทุ
เอวํ มุนิ วิริยพลฺลปฺนุโน
อภิลาสฺ วินฺเท ททยสฺส สนฺติณฺ"ติ.

วรรณุปถชาตกํ ทุติยํ.

๒. วรรณุปถชาตก (๒)

๒. "ชนทังหลายผู้ไม่เกียจคร้าน ชุคอยู่
ในทางที่เป็นทราย ได้น้ำ ณ ที่เนิน
ในทางที่เป็นทรายนั้น มุนีผู้ประกอบ
ด้วยความเพียรและกำลัง เป็นผู้ไม่
เกียจคร้าน ย่อมได้ความสงบแห่ง
ใจเหมือนฉันทันนั้น".

วรรณุปถชาตก ที่ ๒.

๒. วรรณูปถชาตกวรรณนา (๒)

อภิลาสุนิ อิมิ ฐมมเทสนิ ภควา
 สาวตฺถิยํ วิหรนฺโต กเถสิ. กิ ปน
 อารพฺภาติ ? เอกิ โอสฺสฏฺฐวโรวํ ภิกฺขุ.

ตถาคเต กิร สาวตฺถิยํ วิหรนฺเต
 เอโก สาวตฺถิวาสิโก กุลปฺตฺโต เขตวนิ
 คนฺตฺวา สตฺถุ สนฺติเก ฐมมเทสนิ สุตฺวา
 ปสนฺนจิตฺโต กาเมสุ อาทินฺว เนกฺขมฺเม
 จ อานิสฺสํ ทิสฺวา ปพฺพชิตฺวา อุปสมฺปทาย
 ปณฺจวสุโส หุตฺวา เทว มาติกา อุกฺกณฺหิตฺวา
 วิปัสสนาจาริ สิกฺขิตฺวา สตฺถุ สนฺติเก
 อตฺตโน จิตฺตรุจฺจิมํ กมฺมฏฺฐานํ กเหตฺุวา เอกิ
 อรณฺถํ ปวิสิตฺวา วสุสํ อุปวสิตฺวา เตมาสํ
 วายมนฺโตปิ โอบาสมตฺตํ วา นิमितฺตมตฺตํ วา
 อุปฺปาเทตุํ นาสกฺขิ.

๒. พรรณनावัณณูปถชาตก (๒)

สมเด็จฺจพระผู้มีพระภาคเจ้า เมื่อ
 เสด็จประทับ ณ กรุงสาวัตถี ตรัสพระธรรม
 เทศนาว่า อภิลาสุนิ ดังนี้ เป็นต้น.
 ถาถามว่า ก็พระองค์ทรงปรารภใคร ? ตอบว่า
 พระองค์ทรงปรารภภิกษุผู้ละความเพียรรูป-
 หนึ่ง.

ได้ยินว่า เมื่อสมเด็จพระตถาคตเจ้า
 ประทับอยู่ ณ เมืองสาวัตถี มีกุลบุตรชาว
 เมืองสาวัตถีคนหนึ่ง ไปยังพระวิหารเชตวัน
 ได้ฟังพระธรรมเทศนาในสำนักสมเด็จฺจพระ-
 บรมศาสดา มีจิตเลื่อมใส เห็นโทษในกาม
 ทั้งหลาย และเห็นอานิสฺสในการออกบวช
 บรรพชาอุปสมบทได้ ๕ พรรษา เรียน
 มาติกาทั้ง ๒ (แม่นย้า) ศึกษาทางวิปัสสนา
 ได้แล้ว รั้งกรรมฐานที่เหมาะสมกับจริตของตน
 ในสำนักสมเด็จฺจพระบรมศาสดา แล้วเข้าไป
 สู่ป่าแห่งหนึ่งจำพรรษา บำเพ็ญเพียรอยู่

^๑ ชาตกฏกถา. ๑/๑๖๔.

^๒ ภิกษุปาติโมกข์และภิกษุณีปาติโมกข์.

คุณเรณู กลิ่นสุหร่าย
 สร้างต้นฉบับพระคัมภีร์เพื่อถวายเป็นพุทธบูชา

ถึง ๓ เดือน ก็ไม่อาจทำแม้เพียงโอกาส
หรือนิมิตให้เกิดขึ้นได้.

อถัสส เอตทโทสิ "สตถารา ครังนั้น เธอรำพึงไปว่า "พระบรม-
จตุตทาโร ปุคฺคลา กถิตา, เตสุ มยา ศาสตา ตรัสถึงบุคคลไว้ ๔ จำพวก,^๑
ปทปรเมน ภวิตพฺพํ, นตฺถิ มณฺเฑ มยฺหํ บรรดาบุคคลเหล่านั้น ชะรอยเราจะเป็น
อิมสฺมึ อตฺตภาเว มคฺโค วา ผลํ วา, อหํ ปทปรมฺบุคคลเที่ยงแท้, มรรคหรือผลเห็น
กึ กริสฺสามิ อรณฺณวาเสน, สตฺถุ สนฺตึกั จะไม่มีแก่เราในอัทธานี้, เราจะทำ
คนฺตฺวา อติวีย รูปโสภกฺคปฺตฺตํ พุทฺธสรฺรึ ประโยชน์อะไรด้วยการอยู่ป่า, จักกลับไป
โวลเณโต มธฺรึ ธมฺมเทสนํ สุนฺนโต ยังสำนักสมเด็จพระบรมศาสดา คอยดูพระ-
วิหริสฺสามิ"ติ ปุณฺ เชนวนเมว ปจฺจาคมาสี. พุทฺธสรฺรึระอันถึงความงามเลิศ แห่งพระรูป
อย่างยิ่ง (และ) พังพระธรรมเทศนาอัน
ไพเราะอยู่(จะดีกว่า)" (ครั้นตรึงนี้แล้ว)
เธอก็กลับมายังพระเชตวันอีก.

^๑ อุกฺขปฏิตฺตัญญู ผู้อาจรู้ธรรม พอท่านยกหัว
ข้อขึ้นแสดง ๑ วิปจิตฺตัญญู ผู้อาจรู้ธรรม
ต่อเมื่อท่านอธิบายความ ๑ เนยยะ
ผู้พอแนะนำได้ ๑ ปทปรม ผู้มีบทเป็น
อย่างยิ่งคือหาอุปนิสัยจะตรัสรู้มิได้, เป็น
สักแต่ว่าพึงไปเรียนไปเท่านั้น ๑.

คุณเรณู กลิ่นสุhraย
สร้างต้นฉบับพระคัมภีร์เพื่อถวายเป็นพุทธบูชา

อด นั สนฺทิฏฺฐสมฺภตฺตา ภิกฺขุ อาหํสุ
 "อาวุโส ตฺวํ สตฺถุ สนฺติเก กมฺมฏฺฐานํ
 คเหตุวา 'สมณธมฺมํ กริสฺสามิ'ติ คโต,
 อิทานิ ปน อากนฺตฺวา สงฺกณิกาย
 อภิรมมาโน จรสฺสี, ก็ นุ โข เต
 ปพฺพชิตฺกิจฺจํ มคฺคกํ ปตฺตํ, อปฺปฏิสนฺธิโก
 ชาโตสฺสี"ติ.

ลำดับนั้น ภิกษุสหายที่เป็นแต่เคยเห็นกันบ้าง
 ทั้งที่เคยคบกันสนิทบ้าง กล่าวกะท่านว่า
 "ดูกรอาวุโส ท่านเรียนกรรมฐานในสำนัก
 สมเด็จพระบรมศาสดา แล้วไปด้วยตั้งใจว่า
 'เราจักบำเพ็ญสมณธรรม', แต่บัดนี้ท่าน
 มาพอใจเที่ยวคลุกคลีอยู่กับหมู่คณะ, กิจแห่ง
 บรรพชิตของท่านถึงที่สุดแล้วหรือหนอ, ท่าน
 เป็นผู้จะไม่ต้องถือปฏิสนธิ (อีกต่อไป) แล้ว
 หรือ" ดังนี้.

"อาวุโส อหํ มคฺคํ วา ผลํ วา อลภิตฺวา
 'อภพฺพคฺคเลน มया ภวิตพฺพนุ'ติ วีริยํ
 โอสฺสชิตฺวา อากโตมฺหิ"ติ.

"ดูกรอาวุโส ข้าพเจ้าหาได้มรรคผลอะไร—
 ไม่ คิดว่า 'เราคงเป็นอภัพคฺคเลน' ดังนี้
 จึงละความเพียรมาเสีย".

"อการณฺนเต อาวุโส กตํ ทพฺพวีริยสฺส สตฺถุ
 สาสเน ปพฺพชิตฺวา วีริยํ โอสฺสชนฺเตน,
 อยฺยตฺตํ เต กตํ, เอहि ตถาคตสฺส ตํ
 ทสฺเสสฺสามา"ติ เต ตํ อาทาย สตฺถุ
 สนฺติกํ อคมํสุ.

ภิกษุเหล่านั้นกล่าวว่า "ดูกรอาวุโส ท่าน
 บวชในศาสนาของสมเด็จพระบรมศาสดา ผู้
 มีความเพียรมั่นคง แล้วละความเพียรเสีย
 ได้กระทำเหตุอันไม่สมควร, ท่านกระทำไม่
 เหมาะเลย, มาเถิด พวกเรา จักนำท่าน
 เข้าเฝ้าสมเด็จพระตถาคตเจ้า" แล้วจึงได้
 พาเธอไปยังสำนักสมเด็จพระบรมศาสดา.

คุณเรณู กลิ่นสุหร่าย
 สร้างต้นฉบับพระคัมภีร์เพื่อถวายเป็นพุทธบูชา

สตถา ตํ ทิสฺวา เอวมาท "ภิกฺขเว
ตุเมทฺ เอตํ ภิกฺขุ อธิจฺจมานํ อาทาย
อาคตา, ก็ กตํ อิมินา"ติ.

"ภนฺเต อโย ภิกฺขุ เอวรูป
นियฺยานิกสาสเน ปพฺพชิตฺวา สมณธมฺมํ กาคุ
อสกุโกนฺโต วีริยํ โอสฺสชิตฺวา อาคโต"ติ.

อถ นํ สตถา อาท "สจฺจํ กิร ภิกฺขุ
วีริยนฺเต โอสฺสกุญฺ"ติ.

"สจฺจํ ภควา"ติ.

"ก็ ปน ตฺวํ ภิกฺขุ เอวรูป มม
นियฺยานิกสาสเน ปพฺพชิตฺวา 'อฺปิจฺจ'ติ
วา 'สนฺตุญฺโจ'ติ วา 'ปวิวิตฺโต'ติ วา
'อฺสฺสกุญฺ'ติ วา 'อารทฺธวีริโย'ติ วา
เอวํ อตฺตานิ อชานาเปตฺวา 'โอสฺสกุญฺ-

สมเด็จพระบรมศาสดาทอดพระเนตร
เห็นดังนั้น ตรัสอย่างนี้ว่า "ดูกรภิกษุทั้ง
หลาย พวกเธอพากันมาหาฉัน ดูเธอหา
พอใจไม่, ภิกษุนี้ทำอะไรหรือ".

"ข้าแต่พระองค์ผู้เจริญ ภิกษุนี้บวชใน
ศาสนาที่นำออกจากทุกข์เห็นปานนี้แล้ว ไม่
อาจบำเพ็ญสมณธรรม ได้ละความเพียรมา
เสีย".

ลำดับนั้น สมเด็จพระบรมศาสดาตรัส
กะภิกษุนี้ว่า "ดูกรภิกษุ ได้ยินว่า เธอละ
ความเพียรจริงหรือ".

"จริง พระเจ้าข้า".

"ดูกรภิกษุ ก็เธอบวชในศาสนาที่นำสัตว์ออก
จากทุกข์ เห็นปานนี้ของเรา ทำไมจึงไม่ทำ
ให้เขารู้จักตนอย่างนี้ว่า 'เป็นผู้มีกนน้อย'
หรือว่า 'เป็นผู้สันโดษ' หรือว่า 'เป็นผู้
สงัด' หรือว่า 'เป็นผู้ไม่คลุกคลี' หรือว่า

๑ ฉ. อโย สทฺโท น ทิสฺสตี.

วีริโย ภิกขุ'ติ ชานาเปสี, นนุ ตวั ปุพเพ
 วีริยวา อโหสี, ตยา เอเคน กตัม วีริยัม
 นิสฺสาย มรฺกนฺตาเร ปณฺจสุ สกฺกฺสฺเตสุ
 กจฺจนฺเตสุ มนุสฺसानํ ปานีโย ลภิตฺวา
 สุชิตา ชาทา, อิทานิ กสมฺมา วีริยัม
 โอสฺสชสี"ติ.

โส ภิกขุ เอตฺตเคน วจเน อุตฺตมฺภิกโต
 อโหสี.

ตัม ปน กถํ สุตฺวา ภิกขุ ภควนฺตัม
 ยาจิสฺส "ภนฺเต อิทานิ อิมินา ภิกฺขุณา
 วีริยสฺส โอสฺสภฺจภาโว อมฺหากัม ปากโฏ,
 ปุพเพ ปน เอตฺสสฺส ภิกฺขุสฺส วีริยัม นิสฺสาย
 มรฺกนฺตาเร โคณมนุสฺसानํ ปานีโย ลภิตฺวา
 สุชิตภาโว อมฺหากัม ปฏิจฺจนฺโน, ตุมฺหากัม
 สพฺพณฺตคฺคาณปฺตฺตานํเยว ปากโฏ,
 อมฺหากมฺเปตัม การณํ กเถธา"ติ.

'เป็นผู้ปรารถนาความเพียร' ดังนี้ แต่กลับทำ
 ให้เขา รู้จักว่า 'ภิกษุผู้ละความเพียร'
 เสียแล้ว, ในกาลก่อน เธอเป็นผู้มีความ
 เพียรมิใช่หรือ, เพราะอาศัยความเพียรที่
 เธอทำแต่ผู้เดียว ทั้งคนทั้งโค ผู้ไปกับ
 เกวียน ๕๐๐ เล่ม ในประเทศกันดารมีแต่
 ทรายทั่วไป ใต้น้ำบริโภคเป็นผาสุก, เหตุ-
 ฉะนั้น บัดนี้ เธอจึงละความเพียรเสีย".

ภิกษุ นั้นเป็นอันได้การช่วยเหลือ (ในค้ำ
 กำลังใจ) ด้วยพระคำรัสเพียงเท่านั้น.

ฝ่ายภิกษุทั้งหลาย ได้ฟังพระคำรัสนั้น
 แล้ว จึงกราบทูลอาราธนา สมเด็จพระผู้มี-
 พระภาคเจ้าว่า "ข้าแต่พระองค์ผู้เจริญ
 การที่ภิกษุนี้เลิกละความเพียร ในบัดนี้
 ปราภฏแก่พวกข้าพระองค์แล้ว, แต่ข้อที่ว่า
 ในกาลก่อน เพราะอาศัยความเพียรของ
 ภิกษุนี้รูปเดียว ทั้งมนุษย์ทั้งโค ผู้ตกอยู่ในที่
 กันดารใต้น้ำบริโภคเป็นผาสุก ยังเป็นความลับ
 สำหรับพวกข้าพระองค์, ปราภฏแก่พระองค์

คุณจินตนา งามสว่าง
 สร้างต้นฉบับพระคัมภีร์เพื่อถวายเป็นพุทธบูชา

ผู้ทรงบรรลुพระสัพพัญญุตญาณเท่านั้น, ขอ
พระองค์ได้โปรดตรัสเล่าเหตุการณ์นั้น แก่
พวกข้าพระองค์เถิด".

"เตนหิ ภิกขเว สุฉาธา"ติ ภควา เตสึ
ภิกขุณิ สตุปะปาที ชเนตฺวา ภวนฺตเรน
ปฏิจฺจนฺนการณิ ปากฺกั อกาสิ.

สมเด็จพระผู้มีพระภาคเจ้า ได้ตรัส
เตือนสติให้เกิดแก่ภิกษุทั้งหลายว่า "ดูกร
ภิกษุทั้งหลาย ถ้าอย่างนั้น เธอทั้งหลายคอย
ฟังเถิด" แล้วทรงเปิดเผยเหตุหนหลังอัน
ระหว่างแห่งภพกำบังไว้นั้นให้ปรากฏ ตั้ง
ต่อไปนี้.

อตีเต กาสีกรฺมเจ^๑ พาราณสียั
พฺรหฺมทตฺเต รชฺชึ กาเรนฺเต โปธิสฺสโต
สตุฉวาหฺกุเล ปฏิสฺนุธิ คณฺหิ. โส วยปะตฺโต
ปณฺจหิ สกฺกุสฺสเทหิ วณฺชชึ กโรนฺโต วิจฺรติ.
โส เอกั สฺมฺจโยชนิกั มฺรฺกนฺตารั ปฏิปชฺชึ.
ตสฺมี กนฺตาเร สุชฺมา วาลุกา มฺภูจฺฉินา
กหิตา ทตฺเต น ตฺมฺจติ, สุริยฺกคฺคณฺโต
ปฏฺจาย อญฺจการราสิ วิย อญฺหา โหติ, น
สฺกกา อติกฺกมิตฺตุ.

ในอดีตกาล เมื่อพระเจ้าพรหมทัต
ทรงครองราชสมบัติ ณ กรุงพาราณสี แคว้น
กาสิ พระบรมโพธิสัตว์ถือปฏิสนธิในตระกูล
ของนายกองเกวียน. พระบรมโพธิสัตว์นั้น
เจริญวัย แล้วได้เที่ยวทำการค้าขายด้วย
เกวียน ๕๐๐ เล่ม. พระบรมโพธิสัตว์นั้น
เดินทางผ่านทางกัณดารเพราะทราย (คือ
ทะเลทราย)แห่งหนึ่ง มีประมาณถึง ๖๐
โยชน์. ทรายในที่กัณดารนั้นละเอียดร่วน

^๑ ก. กาสีกรมฺเจ.

คุณจินตนา งามสว่าง
สร้างต้นฉบับพระคัมภีร์เพื่อถวายเป็นพุทธบูชา

ตสฺมา ตํ ปฏิปชฺชนฺตา ทารุณฺทกทิลคณฺฑุลาทีนํ^๑
 สกฺเขที อาทาย รตฺติเมว คนฺตุวา
 อรุณฺคฺคฺมเน สกฺฎานิ ปรีวตฺตกาณิ กตฺวา^๒
 มตฺตเก มณฺทปํ กาเรตฺวา กาลสฺสเสว
 อาหารกิจฺจํ นิฏฺฐาเปตฺวา ฉายาย นิสินฺนา
 ทิวสํ เขเปตฺวา อตฺตงฺกเต สฺริเย สายมาสํ
 ภูณฺชิตฺวา ภูมียา สีสฺลายน ชาทาย สกฺฎานิ
 โยเชตฺวา กจฺจนฺติ, สมฺมุตฺตมนสฺหิสฺสเมว
 คมนํ โทติ. ถลนियามโก นาม ลหฺุ
 วฏฺฏติ, โส ตารกสฺสณฺาย^๓ สตฺตคฺมนโยคํ
 กาเรติ^๓

กอบกำไว้ก็ไม่ตีมือ, แต่พอพระอาทิตย์อุทัย
 ย่อมร้อนคุดกอด่านเพลิง, เหยียบไม่ได้.

เพราะเหตุ^๑นั้น ชนผู้จะเดินทางนั้นต้อง
 เอาเกวียนบรรทุกเสบียง มีไม้ฟืน น้ำ งา
 และข้าวสาร เป็นต้นไปด้วย เดินทางแต่
 เฉพาะตอนกลางคืน ครั้นพอรุ่งอรุณก็จอด
 เกวียนล้อมกันเป็นวง ทำประจำข้างบน
 บริโภคอาหารเสร็จแต่เช้าตรู่ นั่งในร่มเงา
 ลี้ทั้งวัน เมื่อดวงอาทิตย์ตกดิน จึงกิน
 อาหารเย็น เมื่อพื้นดินเย็นลง ก็เทียม-
 เกวียนเดินทางต่อไป, การเดินทางไป ก็
 เป็นเช่นเดียวกันกับไปในทะเล. ได้บุคคลที่
 ชื่อว่าต้นหนทางบกจึงจะไปได้, ต้นหนนั้น
 ย่อมกำหนดทิศทางที่เกวียนจะเดินไป โดย
 ใช้ดาวเป็นเครื่องหมาย.

โสปี สตฺตวาโท ตสฺมี กाले อิมินา
 นियाเมเนว ตํ กนฺตารํ กจฺจนฺโต เอกฺกนฺสฺฏจि

ครานั้น แม้พระบรมโพธิสัตว์ ผู้เป็น
 นายกองเกวียน ก็กำลังเดินทางข้ามที่

^๑ ก. ทารุณฺทก เตล...
^๒ ฉ. ปรีวตฺต.
^{๓-๓} ฉ. สตฺถํ ตาเรติ.

ร้านบางชั้นระโหลยนต์ (โครงการวงแหวนรอบนอก)
 สร้างต้นฉบับพระคัมภีร์เพื่อถวายเป็นพุทธบูชา

โยชนานิ คนฺตุวา "อิทานิ เอกเรตฺเตเนว
มรुकนฺตารา นิภุขมนํ ภวิสฺสตี"ติ สายมาสี
ภุชิตฺวา สพฺพิ ทารุทกํ เขเปตฺวา สกฺวานิ
โยเชตฺวา ปายาสี. นิยามโก ปน
บุริมสกฺเณ อาสนํ สนฺตราเปตฺวา อากาเส
ตารกํ โอลเณนฺโต "อิโต ปาเชถ, อิโต
ปาเชธา"ติ วทมาโน นิปชฺชี่.

กันการนั้น โดยทำนองนี้แล ครั้นไปได้
ประมาณ ๕๘ โยชน์ ก็คิดว่า "บัดนี้(เหลือ
เวลา) เพียงคืนเดียวเท่านั้นก็จักออกพื้นที่
เป็นทะเลทรายกันดาร" ดังนี้แล้ว บริโภค
อาหารเย็นเสร็จ ใช้ไม้ฟืนและน้ำจันทมน้ำ
เทียมเกวียนเดินทางต่อไป. ฝ่ายต้นหนให้
แต่งอาสนะในเกวียนเล่มหน้า แล้วนอนดู
ดวงดาวในอากาศคอยบอกว่า "จงขับไป
ทางนี้, จงขับไปทางนี้".

โส ทิมมทฺธานํ อนิทฺทายนภาเวน กิลนฺโต
นิทฺทํ โอกกมิ, โคเณ นีวตฺติตฺวา
อากมนมกฺคเมว กณฺหนฺเต น อณฺณาสี.
โกเณ สพฺพรตฺตี อคมํสุ. นิยามโก
อรุณฺคฺคฺกมนเวลาย ปพฺพุโธ นกฺขตฺตํ
โอลเเกตฺวา "สกฺวานิ นีวตฺเตถ, สกฺวานิ
นีวตฺเตธา"ติ อาท. สกฺวานิ นีวตฺเตตฺวา
ปฏฺฐิปาฏฺฐิยา กโรนฺตฺตานณฺเณว อรุโณ อุกฺคโต.
มนฺุสฺสา "หิโย โอมฺหากํ นีวฺจฺจชฺนฺธา-
วารุจฺจานเมเวตฺถ, ทารุทกํปิ โน ชีณํ,

เขาอดนอนนานเข้า ก็อ่อนเปลี้ยหลับไป,
ครั้นโคเคี้ยววกกลับไปสู่ทางที่มาเดิม ก็ไม่ทัน
รู้. โคนก็เดินทางไปตลอดคืนยังรุ่ง. ต้นหน
ตื่นนอนตอนเวลาอรุณขึ้น มองดูดวงดาวฤกษ์
แล้วกล่าวว่า "กลับเกวียน, กลับเกวียน".
กว่าพวกเขาจะกลับเกวียน จักเข้าลำดับกัน
ได้ อรุณก็ขึ้นเสียแล้ว. คนทั้งหลายกล่าวว่า
"นี่เป็นที่ตั้งค่ายพักของพวกเรา เมื่อวานนี้,
ทั้งไม้ฟืน และน้ำของพวกเราทั้งหมดแล้ว,
คราวนี้พวกเราฉิบหายแน่" ดังนี้แล้ว ปลด

ร้านบางชั้นอะไหล่ยนต์ (โครงการวงแหวนรอบนอก)

สร้างต้นฉบับพระคัมภีร์เพื่อถวายเป็นพุทธบูชา

อิทานิ นฏฺฐมหา"ติ สกฺขานิ โมเจตฺวา เกวียนตั้งล้อมกันเป็นวง ทำประจำข้างบน
 ปรีวภูฏเกน จเปตฺวา มตฺถเก มณฺหิ แล้วนอนทอดอาลัยอยู่ใต้เกวียนของตน ๆ.
 กตฺวา อตฺตโน อตฺตโน สกฺขสฺส เทฺจฺจา
 อนุโสจฺนตา นิปชฺชิสฺส.

โพธิสฺสโต "มยิ วัริยํ โอสฺสชนฺเต พระบรมโพธิสัตว์จึงคิดว่า "เมื่อเรา
 สฺพเพ เต วินสฺสนฺตี"ติ ปาโต ละความเพียรเสีย พวกเราทั้งหมดจักพากัน
 สีสฺลเวลายเมว อาหิณฺชนฺโต เอกํ จีบหาย" จึงเที่ยวไปในเวลาอากาศเยือก-
 ทพฺพตฺถกจฺฉํ ทิสฺวา "อิมานิ ติณฺยานิ เทฺจฺจา เย็นตอนเช้า เห็นกอหญ้าแพรกแห่งหนึ่ง
 อุตฺทกสิทฺถเลน" อุกฺขิตานิ ภวิสฺสนฺตี"ติ จึงคิดว่า "หญ้าเหล่านี้ จักงอกขึ้นได้เพราะ
 จินฺเตตฺวา กุฑฺดาลํ กาหาเปตฺวา ตํ ปเทสิ ความเย็นด้วยน้ำข้างล่าง" ดังนี้แล้ว จึงให้
 ชณาเปสิ. คนเอาจอบมาขุดพื้นที่นั้น.

เต สกฺขิตฺถกฺขณํ ชณฺสิ. เอตฺตํ จานํ ชนเหล่านั้น ช่วยกันขุดลงไปได้ ๖๐ ศอก.
 ชณฺตีวา ปทรนฺตานํ กุฑฺทาโล เทฺจฺจา- เมื่อพวกเขาขุดที่ประมาณเท่านั้น จอบกระทบ
 ปาสาเถ ปฏฺิหณฺณิ, ปหฺมมตฺเต สฺพเพ วัริยํ หินข้างล่าง, พอบกระทบ(หิน)ทุกคนก็(พากัน
 โอสฺสชฺชิสฺส. ท้อถอย) ละความเพียรไปเสีย.

โพธิสฺสโตปิ "อิมสฺส ปาสาณสฺส เทฺจฺจา ฝ่ายพระบรมโพธิสัตว์คิดว่า "ภายใต้หิน
 อุตฺทเกน ภวิตฺพพฺน"ติ โอตฺริตฺวา ปาสาเถ ก้อนนี้ จะต้องมึน้ำ" ดังนี้ แล้วลงไปยึนที่

^๑ ฉ. อุตทสิเนเหน.

จิต โอนมิตฺวา โสคํ โอททิตฺวา สทฺทํ
 อวชฺเชนฺโต เหมฺจฺจา อุกฺกสฺส ปวตฺตณฺสทฺทํ
 สุตฺวา อุตฺตริตฺวา จุฬฺปญฺจกํ อาท "ตาท
 ตยา วีริเย โอสฺสญฺเจ สพฺเพ วินฺสฺสิสฺสาม,
 ตวํ วีริยํ อโนสฺสชิตฺวา อิมํ อยญฺญํ กเหตฺุวา
 อววาญฺญํ โอตฺริตฺวา เอตสฺมึ ปาสาณฺเ ปหารํ
 เทหิ"ติ.

แผ่นดินกัมตวลลงเงี่ยหูฟังคอยกำหนดเสียงอยู่
 ก็ได้ยินเสียงน้ำไหลข้างล่าง จึงขึ้นมาบอก
 คนรับใช้ว่า "นี่แน่พ่อ ถ้าเจ้าละความ-
 เพียรเสีย จักฉิบหายกันหมด, เจ้าอย่าละ
 ความเพียรเสียเลย ถือก้อนเหล็กนี้ลงไปยัง
 บ่อ แล้วทุบหินนั้นเถิด".

โส ๓สฺส วจันํ สมฺปญฺจิจิตฺวา สพฺเพสุ วีริยํ
 โอสฺสชิตฺวา จิตฺเตสฺปิ วีริยํ อโนสฺสชนฺโต
 โอตฺริตฺวา ปาสาณฺเ ปหารํ อทาสิ,
 ปาสาณฺเ ทฺวิธา ภินฺทิตฺวา เหมฺจฺจา ปตฺติตฺวา
 โสคํ สนฺนิรฺมฺภิตฺวา^๑ อญฺจาสิ, ตาลชนฺธฺ-
 ปมาณา อุกทวญฺญํ อุกฺกณฺฉิ. สพฺเพ ปานีเย
 ปีวิตฺวา นทายิสฺสุ, อติเรกานิ อุกฺขยฺกาทินิ
 ผาเลตฺวา ยาคุกฺกตฺตํ ปจิตฺวา ญฺญชิตฺวา
 โคณฺเ จ โภเชตฺวา สุริเย จ อญฺจจฺกเต
 อุกทาวาญฺญสฺมีเป ๓ชํ พนฺธิตฺวา
 อิจฺฉิตฺติจฺฉิตฺตญฺจานํ อกมฺสฺ.

เขารับคำของนายแล้ว แม้เมื่อทุกคนละ
 ความเพียรยื่นนิ่งอยู่ ก็ไม่ละความเพียร
 ลงไปทุบหิน, หินแตกออกเป็น ๒ เสียง
 ตกลงไปข้างล่างกั้นกระแสน้ำไว้, สายน้ำ
 ประมาณเท่าลำตาล ก็พุ่งขึ้นมา. ทุกคน
 คืบหน้าแล้วอาบ, ผ่าเพลและแอก เป็นต้น
 ที่เกินจำเป็น(ใช้เป็นฟัน) หุงต้มข้าวยาก
 และข้าวสวยบริโภคนแล้วและให้โคกิน เมื่อ
 อาทิตย์ตกดิน ได้ผูกธงไว้ใกล้บ่อน้ำ แล้วไป
 ยั้งที่ที่พวกตนปรารภนา.

^๑ ม. สนฺนิรฺนฺธิตฺวา.

วรรณคดีภาษาไทย . ป-ท. ๒-๕

บริษัทเจราชา จำกัด
 สร้างต้นฉบับพระคัมภีร์เพื่อถวายเป็นพุทธบูชา

เต ตตฺถ ภาณฺหิ วิกุกฺกิตฺวา ทฺวิคฺคตฺติคฺคณฺ์ ลามฺภี ชนเหล่านั้น ชายสินค้าในที่นั้นได้กำไร ๒
 ลภิตฺวา อตฺตโน วสนฺภูจฺานเมว อคมฺสฺ. เท่า(บ้าง) ๓ เท่า(บ้าง) แล้วได้กลับมา
 ยั้งที่อยู่ของตนนั้นแล.

เต ตตฺถ ยาวตายุภี จตฺวา ยถากมฺมฺ ชนเหล่านั้น ดำรงอยู่ในอัตภาพนั้นตราบเท่า
 กตา, โปธิสฺตฺโตปิ ทานาทีนึ ปุณฺณานิ กตฺวา ชีวิต แล้วไปตามยถากรรม, ฝ่ายพระบรม-
 ยถากมฺมเมว คโต. โปธิสฺตฺว์บํเพญฺญูญมีทานเป็นต้น แล้วก็ไป
 ตามยถากรรมเช่นเดียวกัน.

สมฺมาสมฺพุทฺโธ อิมิ ธมฺมเทสนิ พระสัมมาสัมพุทธเจ้า ผู้ตรัสรู้ด้วย
 กเถตฺวา อภิสฺมฺพุทฺโธว อิมิ กถํ กเถสิ พระปัญญาอันยิ่งเองแล้วเที่ยว ครั้นตรัส
 พระธรรมเทศนานี้แล้ว จึงตรัสพระคาถา
 นี้ว่า

๒. "อภิสฺมาสนุโน วณฺณูปเถ ชณฺณตา
 อุทฺทกเถ ตตฺถ ปปี อวินฺทุ
 เอวิ มุณี วีริยพลฺลปฺนโน
 อภิสฺมา วิบุเท ททยสฺส สนฺตินฺ"ติ.

๒. "ชนทั้งหลาย ผู้ไม่เกียจคร้าน ชุคอยู่
 ในทางที่เป็นทราย ได้น้ำ ณ ที่เนิน
 ในทางที่เป็นทรายนั้น มุนีผู้ประกอบ
 ด้วยความเพียรและกำลัง ไม่เกียจ-
 คร้านย่อมน้ำได้ความสงบแห่งใจเหมือน
 ฉะนั้น" กังนี้.

ตตฺถ อภิลาสโนติ นิกุโกสชฺชา บรรดา บทเหล่านั้น คำว่า ผู้ไม่
อารทฺฐวีรียา. วณฺณฺพเถติ วณฺณ วุจฺจติ เกียจคร้าน แปลว่า ผู้ปราศจากความ
วาลุกา, วาลุกามกฺเคติ อตุโถ. ขณฺนตาติ เกียจคร้าน คือผู้ปรารถนาความเพียร. ทรา
ภุมิ ขณฺมานา. อุทฺทกฺเถติ เอตฺถ อุทาติ ท่านเรียกว่า วณฺณ ในบทว่า วณฺณฺพเถ
นินาโต, อฺงกฺเถติ อตุโถ. มนุสฺसानํ ความว่า ในทางที่เป็นทรา. คำว่า ชฺคฺค
สจฺจรณฺญาเน, อนาวาญฺเ ภุมิภาเคติ คือชฺคฺค อยู่ซึ่งแผ่นดิน. ศัพท์ว่า อุทฺ ในบทว่า
อตุโถ. ตตฺถาติ ตสมิ วณฺณฺพเถ. ปฺป อุทฺทกฺเถ นี้เป็นนิบาต, ความว่า ณ ที่เนิน.
อวิณฑฺนติ อุทกํ ปฏฺฐิมิสฺสุ. อุทกณฺธิ ปวิน- อธิบายว่า ณ สถานที่ที่หมู่มนุษย์สัญจรไปมา,
ภาเวน^๑ "ปปา"ติ วุจฺจติ. ปวทฺธ^๒ วา คือ ณ ภาคพื้นที่ไม่มีย่อ. บทว่า ตตฺถ
อาปํ ปฺป, มโหทกนฺติ อตุโถ. แปลว่า ในทางที่เป็นทรายนั้น. คำว่า
ไค่น้ำ แปลว่า ได้เฉพาะซึ่งน้ำ. ก็น้ำท่าน
เรียกว่า "ปปา" เพราะเป็นสิ่งที่ใช้ดื่ม.
อีกอย่างหนึ่ง น้ำที่เต็มทั่วไป เรียกว่า
ปปา, อธิบายว่า น้ำมาก.

เอวณฺติ โอปมฺมปฏฺฐิปาหนํ. มฺนฺติ โมนํ คำว่า เหมือนฉันนั้น เป็นบทรับความ
วุจฺจติ ณานํ, กายโมเนยฺยาทีสุ วา ที่อุปมาไว้. ญาณท่านเรียกว่า โมนะ ใน
อณฺตรํ, เตน สมนฺนาคตตฺตา ปุกฺกล บทว่า มฺนฺนี้, อีกนัยหนึ่ง บุคคลท่านเรียกว่า

^๑ ฉ. ปถินภาเวน.

^๒ ก. ปริภูจฺ.

"มุนี"ติ วุจฺจติ. โส ปเนส อากา^๑ริยมุนี
อนาคาริยมุนี เสขมุนี อเสขมุนี ปจฺเจกมุนี
มุนีมุนีติ อเนกวิธ.

"มุนี" เพราะประกอบด้วยความเป็นมุนีทาง
กายเป็นต้น อย่างใดอย่างหนึ่ง. ก็มุนีนั้น
มีหลายจำพวก คืออากา^๑ริยมุนี ๑ อนาคาริย-
มุนี ๑ เสขมุนี ๑ อเสขมุนี ๑ ปจฺเจกมุนี ๑
มุนีมุนี ๑.

ตตฺถ อากา^๑ริยมุนีติ กิ^๑หิ อากตผล
วิณฺณาสโน. อนาคาริยมุนีติ ตถารูโป
ปพฺพชิต. เสขมุนีติ สตฺตเสขา. อเสขมุนีติ
ชีณาสโว. ปจฺเจกมุนีติ ปจฺเจกพฺพุ^๑โธ.
มุนีมุนีติ สมนฺนาคพฺพุ^๑โธ. อิมสฺมิ ปนตฺถ
สพฺพสงฺคาหิกวเสน โมนฺเอยฺยสงฺขาทาย
ปณฺณาย สมนฺนาคโต "มุนี"ติ เวทิตฺพฺโพ.
วีริยพลฺลุปฺปนโนติ วีริเยน เจว กายพลณฺณ-
พเลน จ สมนฺนาคโต.

ในบรรดามุนี ๖ จำพวกเหล่านั้น กฤหัสถ์
ผู้บรรลุ(อริย)ผล รู้แจ้งพระศาสนา ชื่อว่า
อากา^๑ริยมุนี. บรรพชิตผู้เห็นปานนั้นแหละ
ชื่อว่า อนาคาริยมุนี. พระเสขบุคคล ๗
จำพวก ชื่อว่า เสขมุนี. พระชีณาสพ ชื่อว่า
อเสขมุนี. พระปจฺเจกพุทธเจ้า ชื่อว่า
ปจฺเจกมุนี. พระสัมมาสัมพุทธเจ้า ชื่อว่า
มุนีมุนี คือมุนีของมุนี. แต่ในอรรถนี้ บุคคล
ผู้ประกอบด้วยปัญญาอันนับว่าเป็นของท่านผู้รู้
พึงทราบว่ ชื่อว่า "มุนี" ด้วยสามารถ
กล่าวรวมมุนีเข้าไว้ทุกจำพวก. คำว่า
ผู้ประกอบด้วยความเพียรและกำลัง ความ-

^๑ ฉ. ปจฺเจกพฺพุ^๑มุนี.

ว่า ผู้ประกอบด้วยความพยายาม และด้วย
กำลังกาย กำลังญาณ.

อภิลาสูติ นิกุโกสชโช

"กามํ ตโจ นหารุ จ

อฏฺฐิ จ อวสีสุสฺสตุ

อุปสุสฺสตุ เม สรีเร

สพฺพนฺตํ มํสโลหิตนุ"^๑

เอวํ วุตฺเตน จตฺตฺรํกสมฺมุนาคเตน วีริเยน

สมฺมุนาคตฺตฺตา อนลโส.

คำว่า ผู้ไม่เกียจคร้าน แปลว่า ผู้ไม่มีความ
เกียจคร้าน คือหาความเกียจคร้านมิได้
เพราะเป็นผู้ประกอบด้วยความเพียร มี
องค์ ๔ ตามที่ท่านกล่าวไว้อย่างนี้ว่า

"หนั่ง เอ็น และกระดูกจงเหลืออยู่
ก็ตามที่ เนื้อและเลือดนั้นทั้งหมดใน
สรีระของเรา จงเหือดแห้งไป"^๑ ดังนี้
เป็นต้น.

วินฺเท ททยสฺส สนฺตินฺติ จิตฺตสฺสปี

ททยรูปสฺสปี สีตลภาวกรณฺเณ "สนฺตินุ"^๑

สงฺขํ กตํ ฌานวิปัสสนาภินฺณาอรหฺตฺตมกฺค-

ฌานสงฺฆาตํ อริยธมฺมํ วินฺทติ ปฏฺฐิลภตฺตี

อตุโถ.

คำว่า ยอมได้ความสงบแห่งใจ มีอธิบายว่า
ยอมประสพ คือยอมได้เฉพาะซึ่งธรรมอัน
ประเสริฐ กล่าวคือฌาน วิปัสสนา อภิญญา
และอรหัตมรรคญาณที่ถึงความนับว่า "ความ
สงบ" เพราะทำความเยือกเย็นให้แก่ทั้งจิต
ทั้งทหัยรูป.

^๑ ฉ. อุปสุสฺสตุ นิสฺเสสํ สรีเร มํสโลหิตํ.

ภควตา ี

"ทุกข์ ภิกขเว กุสึโต วิหริ
 โวภินโณ ปาปเกหิ อกุสเลหิ
 ฌมเมหิ, มหนตณฺจ สทตฺถิ
 ปริหาเปติ. อารทฺธวโรจ โข
 ภิกขเว สุขิ วิหริ ปวิวิตฺโต
 ปาปเกหิ อกุสเลหิ ฌมเมหิ,
 มหนตณฺจ สทตฺถิ ปริปุเรติ, น
 ภิกขเว ทีเนน อคฺคสฺส ปตฺติ
 โหติ"^๑

เอว อเนเกหิ สุตเตหิ กุสึตสฺส ทุกฺข-
 วิหารโ, อารทฺธวโรจ โข สุขวิหารโ
 สํวณฺโณโต.

อิธาปิ อารทฺธวโรจ อคฺคาภินเวสสฺส
 วิปสฺสกสฺส วโรจเลน อธิคฺคตพฺพิ ตเมว
 สุขวิหาริ ทสฺเสนฺโโต "เอว มฺนิ วโรจ-

ก็แลสมเด็จผู้มีพระภาคเจ้าทรงพรรณนา
 การอยู่เป็นทุกข์ของคนเกียจคร้าน และการ
 อยู่เป็นสุขของคนปรารภความเพียร ด้วย
 พระสูตรเป็นอันมาก อย่างนี้ว่า

"คฺกุรภิกฺขุทั้งหลาย คนเกียจ-
 คร้านย่อมน้อยเป็นทุกข์ อาเกียรณด้วย
 อกุศลธรรมอันลามก, และทำประ-
 โยชน์ตนอันใหญ่หลวง ให้เสื่อมเสีย
 ไป. คฺกุรภิกฺขุทั้งหลาย ส่วนคนผู้
 ปรารภความเพียร ย่อมอยู่เป็นสุข
 สังกแล้วจากอกุศลธรรม อันลามก,
 และย่อมนำเพ็ญประโยชน์ของตน อัน
 ยิ่งใหญ่ให้บริบูรณ์, คฺกุรภิกฺขุทั้งหลาย
 ความบรรลุผลอันยอดเยี่ยม มิได้มี
 เพราะความเพียรที่ทราม" ดังนี้.

แม้ในอรรถนี้ สมเด็จผู้มีพระภาคเจ้า
 เมื่อจะทรงแสดงการอยู่เป็นสุข (สุขวิหาร-
 ธรรม) นั้นนั้นแล ที่มุนีผู้ปรารภความเพียร

^๑ ส. นิทาน. ๑๖/๓๔.

พลุปนโน อภิลาสุ วิบุเท ททยสุส สนฺติทุติ
อาท.

ไม่กระทำความยี่ดมั่น ผู้เจริญวิปัสสนาจะพึง
บรรลุได้ด้วยกำลังแห่งความเพียร จึงตรัส
ว่า "มุนีผู้ประกอบด้วยความเพียรและกำลัง
ไม่เกียจคร้าน ย่อมได้ความสงบแห่งใจ
เหมือนฉันทันนั้น".

อิหิ วุฑฺฒิ โทติ ยถา เต วาณิชา
อภิลาสุโน วณฺณเป เต ขณฺเฑตา อุทกํ ลภิสฺสุ,
เอวํ อิมสฺมิ ทิ สาสเน อภิลาสุ หุตฺวา
วายมมาโน ปณฺธิโต ภิกฺขุ อิมํ
ปจฺมชฺฌานาติเกหิ ททยสุส สนฺติ ลภติ. โส
ตุวํ ภิกฺขุ ปุพฺเพ อุทกมตฺตสุส อตฺถาย วีริยํ
กตฺวา อิหानी เอวรูเป มคฺคผลทายเก
นियฺยานิเก สาสเน กสมฺมา วีริยํ โอสฺสชฺสีติ.

คำนี้ ท่านกล่าวเป็นอรรถาธิบายว่า พวก
พ่อค้าเหล่านั้นไม่เกียจคร้านขุดลงไปในทาง
ที่เป็นทราย ได้น้ำแล้ว ฉันทัน, ภิกษุผู้เป็น
บัณฑิตในพระศาสนา นี้ ไม่เกียจคร้าน
พยายามอยู่อย่างความสงบแห่งใจ อันต่าง
โดยประเพณีปฐมมานเป็นต้นเหมือนฉันทันนั้น.
กุฎภิกษุ ในกาลก่อนเธอทำความเพียรเพื่อ
ต้องการเพียงน้ำ เหตุฉนั้นในบัดนี้เธอจึงละ
ความเพียรในศาสนาซึ่งให้มรรคและผล นำ
ออกจากทุกข์เห็นปานนี้แล้ว.

เอวํ อิมํ ฌมฺมเทสนํ ทสฺเสตฺวา จตฺตาริ
สจฺจानी ปกาเสสิ, สจฺจปริโยसानะ

สมเด็จพระบรมศาสดา ครั้นทรงแสดงพระ-
ธรรมเทศนานี้แล้ว จึงทรงประกาศอริยสัจ

คุณจินดา อรุณเจริญวงศ์
สร้างต้นฉบับพระคัมภีร์เพื่อถวายเป็นพุทธบูชา

โอสสุฏฺฐวีริโย ภิกฺขุ อคฺคผล อรหตฺเต ๔ ประการ, เมื่อจบบริยสัจ ภิกษุผู้ละความ
 ปฏิญฺจาสี. เพียรได้ดำรงอยู่แล้วในพระอรหัต อันเป็น
 ผลสูงสุด.

สตฺถาปิ เทว วตฺถุณี กถตฺวา แม้สมเด็จพระบรมศาสดา ครั้นตรัส
 อนุสนฺธิ อฏฺฐตฺวา ชาตกํ สโมธาเนตฺวา เรื่องทั้ง ๒ นี้แล้ว จึงทรงสืบท่ออนุสนธิ
 ทสฺเสสี "ตสมิ สมเย วีริยํ อโนสฺสชิตฺวา แสดงประชุมชาดกว่า "คนรับใช้ผู้ไม่ละ
 ปาสาณํ ภินฺทิตฺวา มหาชนสฺส อุกททายโก ความเพียรทุกก้อนหินแตกแล้ว ให้นำแก้ว
 จุฬปฏฺฐาโก อโย โอสสุฏฺฐวีริโย ภิกฺขุ มหาชนในครั้งนั้น ได้มาเป็นภิกษุผู้ละความ
 อโหสี, อวเสสา ปรีสา อิทานิ พุทฺธปรีสา เพียรรูปนี้, บริษัทที่เหลือได้เกิดเป็นพุทธ-
 ชาตา, สตฺถวาทเชฏฺฐโก ปน อหเมว บริษัทในบัดนี้, ส่วนหัวหน้านายกองแก้วียน
 อโหสี"ติ อิมํ ฌมฺมเทสนํ นิฏฺฐาเปสี. ก็ได้เป็นเรานั้นเอง" คั้งนี้ แล้วทรงจบ
 พระธรรมเทศนากัณฑ์นี้.

วณฺณุปฺปชาตกวณฺณา ทุตฺติยา.

พรรณาวณฺณุปฺปชาตก ที่ ๒ จบ.

ชุดพื้นจันนายสมพงษ์ มาตรฐาน
 สร้างต้นฉบับพระคัมภีร์เพื่อถวายเป็นพุทธบูชา

๓. เสรีวาณิชชาตก (๓)

๓. "อิธ เจ^๑ นั วิราเชสิ
สทุธมมสฺส นียามกั
จิรั คุว อนุตฺตปเปสิ
เสรีวายัว วาณิไซ^๑ติ.

เสรีวาณิชชาตกั ตติยั.

๓. เสรีวาณิชชาตก (๓)

๓. "หากว่าเธอปล่อยให้พระสัทธรรม ที่
กำหนดผลได้แน่นอน ในพระศาสนานี้
หลุดลอยไปไซ้ เธอจักเกิดคร้อนใจ
เมื่อภายหลังสิ้นกาลนาน กุจพาณิช
ชาวเสรีรัฐผู้นี้".

เสรีวาณิชชาตก ที่ ๓.

^๑ ส. ย. เจ หิ นั.

๓. เสรีวาณิษ์ชาตกถา (๓)

อิธ เจ นั วิราเธสีติ อิมิ ฌมมเทสนัน
ภควา สาวตถุณิ วิหรนุโต เอกิ โอสุสฏฐ-
วิริยเมว ภิกขุ อารพภ กเถสิ.

ตณฺหิ ปุริมเนเยเนว ภิกขุหิ อานิตฺติ ทิสฺวา
สตุถา อาท "ตฺวํ ภิกขุ เอวรูเป มคฺคผล-
ทายเก สาสเน ปพฺพชิตฺวา วิริยํ
โอสุสชนุโต สตสฺสสุคฺคณิกาย กถณฺจ-
ปาติยา ปรีหิโน เสรีวาณิโช วิย จิริ
โสจิสฺสสี"ติ. ภิกขุ ตสฺสตุถสฺส อวิภาวนตฺถิ
ภควนฺตํ ยาจิสฺส. ภควา ภวนฺตเรน
ปฏิจฺจนฺนการณํ ปากฺกํ อกาสิ.

๓. พรรณนาเสรีวาณิษ์ชาดก (๓)

สมเด็จพระผู้มีพระภาคเจ้า เมื่อ
ประทับ ณ กรุงสาวัตถี ทรงปรารภภิกษุผู้ละ
ความเพียรรูปหนึ่ง ตรัสพระธรรมเทศนานี้
มีคำเริ่มต้นว่า อิธ เจ นั วิราเธสี แปลว่า
หากว่าเธอปล่อยยให้พระสัทธิธรรมที่กำหนดผล
ได้แน่นอนในพระศาสนานี้ หลุดลอยไปไซ้
ดังนี้.

ความพิสดารว่า สมเด็จพระบรมศาสดา
ทอดพระเนตรเห็นภิกษุผู้ละความเพียรนั้นซึ่ง
เหล่าภิกษุพามา(เฝ้า)แล้ว โดยนัยอันมีใน
ก่อนนั้นแล ตรัสว่า "อูกรภิกษุ เธอบวชใน
ศาสนาซึ่งให้มรรคและผลเห็นปานนี้ ละ
ความเพียรเสียจักเสร้างโศกสิ้นกาลนาน จุ
พ่อค้าชาวเมืองเสรีวะเสื่อมจากดาตทองอัน
มีค่าถึงแสนกษาปณ์". ภิกษุทั้งหลาย กราบ-
ทูลสมเด็จพระผู้มีพระภาคเจ้า เพื่อขอให้
ทรงประกาศเนื่อความนั้นให้แจ้งชัด. สมเด็จพระ
ผู้มีพระภาคเจ้าจึงทรงกระทำเหตุการณ์

ชุดพื้นจันนายสมพงษ์ มาตรฐาน
สร้างต้นฉบับพระคัมภีร์เพื่อถวายเป็นพุทธบูชา

ซึ่งถูกระหว่างแห่งภพปกปิดไว้ให้ปรากฏ ดัง
ต่อไปนั้.

อติเต อติโต ปณฺจเม กบฺเป
โพธิสฺสโต เสรีวรฺภูเจ^(๑) กจฺจบุฏฺฐวาทิตฺโ
อโหสิ. โส เสรีวนามเกณฺ เอเกณ
โลลกจฺจบุฏฺฐวาทิตฺเชน สหฺธิ โวหารตฺถาย
คจฺจนฺโต นิลพาทํ นาม นทํ อุตฺตริตฺวา
อริฏฺฐบุรํ นาม นครํ ปวิสนฺโต นครวิทฺติโย
ภาเชตฺวา อุตฺตโน ปตฺตวิทฺติโย ภณฺทํ
วิกฺกิตฺตโน วิจริ, อิตโรปิ อุตฺตโน
ปตฺตวิทฺติเยว คณฺทํ.

ในอดีตกาล ในกัณฑ์ ๕ แต่กัณฑ์พระ-
บรมโพธิสัตว์ เกิดเป็นพ่อค้าชนิดสะพายห่อ
ของเที่ยวเร่ขายในเสรีรัฐ. พระบรม-
โพธิสัตว์นั้น ไปค้าขายกับพ่อค้าสะพายห่อ
ของเที่ยวเร่ขายอีกคนหนึ่ง ซึ่งเป็นคนโลก
มาก ชื่อเสรีวะ พากันข้ามแม่น้ำ ชื่อว่า
นิลพาทา เข้าไปยังเมืองอริฏฐบุรี แบ่งถนน
ในเมืองกัน(คนละสาย) แล้วต่างคนก็เที่ยว
เร่ขายของในถนนอันถึงแล้วแก่ตน, ฝ่าย
พ่อค้าผู้โลกมากแม่นอกนี้ ก็ถือเอาถนนที่ถึง
แก่ตนเช่นกัน.

ตสฺมํ จ นครเ อเอกเสฏฺฐสิกุลํ ปริชิตฺตํ
อโหสิ, สพฺเพ ปุตฺตภาตिका จ ฐนํ จ
ปริกฺขยํ อคมฺสํ, เอกา ทาริกา อยฺยิกาย
สหฺธิ อวเสสา อโหสิ, ตา เทวปิ ปเรสํ
ภตฺติ กตฺวา ชีวนฺติ.

ก็ในเมืองนั้น เศรษฐีตระกูลหนึ่งทรุดโทรม
ลง, บุตรพี่น้องชายและทรัพย์สินก็หมดสิ้น
ไป, ยังเหลือแต่เด็กหญิงคนหนึ่งกับยาย,
ทั้ง ๒ คนนั้น ทำการรับจ้างผู้อื่นเลี้ยงชีพ.

^๑ () ก. เสรีโว นาม.

ชุดฟื้นจันนายสมพงษ์ มาตรสิงห์
สร้างต้นฉบับพระคัมภีร์เพื่อถวายเป็นพุทธบูชา

เคเห ปน ตาสี มหาเสฏฐิณา ปรีกุตตปุพพา
 สุวณฺณปาติ ภาชนนฺตเร นิกฺขิตฺตา ที่สรตฺตํ
 อนวณฺชียมานา มลคฺคหิตา อโหสี, ตา
 ตสฺสา สุวณฺณปาติภาวมฺปิ น ชานนฺติ.

โส โลลวานิโช ตสฺมี สมเย "มณิก
 กณฺหถ, มณิก กณฺหา"ติ วิจรฺนฺโต ตํ
 สรทฺวารํ ปาปฺณิ. ส่า กุมาริกา ตํ ทิสฺวา
 อຍ္ຍกံ อาท "อมฺม มยฺหํ เอกํ ปิลนฺธํ
 กณฺหา"ติ.

"อมฺม มยฺหํ ทุกฺคตา, กิ ทตฺวา
 กณฺหิสฺสามา"ติ..

"อຍ္ຍ โน ปาติ อตฺถิ, โน จ อมฺหากํ
 อุกการา, อิมํ ทตฺวา กณฺหา"ติ. ส่า วาณิขํ
 ปกฺโกสาเปตฺวา อาสเน นิสฺสาเปตฺวา ตํ
 ปาติ ทตฺวา "อຍ္ຍ อิมํ กเหตุวา ทว
 ภกีนียา กิณฺจิทฺเว เทหิ"ติ อาท.

ก็ในเรือนของเขา มีถาดทองคำอยู่ใบหนึ่ง
 ซึ่งท่านมหาเศรษฐีเคยใช้สอย เก็บไว้ปนกับ
 ภาชนะ(อื่น ๆ) เมื่อไม่ได้ใช้นานเข้ามลทิน
 ก็จับหมองไป, หญิงทั้ง ๒ นั้นไม่รู้เลยว่า
 ถาดนั้นเป็นถาดทอง.

ในสมัยนั้น พ่อค้าผู้โลกมากนั้นเที่ยว(ร้อง
 ขาย)อยู่ว่า "จงมาแลกเอาเพชรพลอยไป,
 จงมาแลกเอาเพชรพลอยไป" มาถึงประตู
 เรือนนั้น. เด็กหญิงนั้น เห็นพ่อค้าคนนั้นวอน
 ยายว่า "ข้าแต่ยาย ขอเครื่องประดับให้ฉัน
 อันหนึ่ง".

"แน่ะแม่ พวกเรายากจน, จักเอาอะไร
 ไปให้เขา จึงจะซื้อได้".

"ถาดใบนี้ของเรามีอยู่, แต่ไม่เป็นประ-
 โยชน์แก่เรา, ยายเอาถาดใบนี้แลกเอา
 เพชร". หญิงผู้เป็นยายนั้นให้หลานสาวเรียก
 พ่อค้ามา เชิญให้นั่งบนที่นั่ง ส่งถาดนั้นให้
 พร้อมกับกล่าวว่า "ข้าแต่เจ้านาย ท่านจง

ชุดพื้นจันนายสมพงษ์ เฉลิมศรี
 สร้างต้นฉบับพระคัมภีร์เพื่อถวายเป็นพุทธบูชา

รับเอาถาดใบนี้แล้ว ให้ของอะไร ๆ แก่
น้องสาวท่านสักอย่างหนึ่งเถิด".

วาณิช โปธาติ ทศเคน คเหตุวาว
"สุวรรณปาติ ภวิสุสตี"ติ ปรีวตุเตตวา
ปาติปิฏจิมิ สุนิยา เลขิ กหุคิตวา สุวณฺณาวั
ณฺตวา "อิมาสึ กิณฺจิ อหฺตวาว อิมิ ปาติ
หริสุสามิ"ติ "อัยมิ กิ อคฺคฺติ, อหฺคฺคฺมาสโก-
ปิสฺสา มุลฺลํ น โหตี"ติ ภูมิมิ ชิปิตวา
อุฏฺฐายาสนา ปกุกามิ.

พ่อค้าเอามือจับถาดเท่านั้น ก็สงสัยว่า
"ถาดนี้จักเป็นถาดทองคำ" จึงพลิกคว่ำเอา
เข็มขัดที่กันถาด ก็รู้ว่าเป็นถาดทองคำ
คิดว่า "เราจักยังไม่ให้อะไร ๆ แก่หญิง
ทั้งสองคนนี้ แต่จักนำเอาถาดใบนี้ไป" จึง
แสรั่งพูดว่า "ถาดนี้จะมีราคาอะไร, ราคา
ถาดนี้ไม่ถึงครึ่งมาสก" แล้วโยนลงบนพื้นดิน
ลุกจากที่นั่งหลีกไป.

เอเคน ปวิสิตฺวา นิคุชนฺตวตี อิตโร ปวิสิตฺ
ลภตีติ โพรตฺสฺตฺโต ตํ วตี ปวิสิตฺวา "มณิก
คณฺท, มณิก คณฺท"ติ วิจฺรณฺโต ตเมว
สมฺรทวาริ ปาปฺนิ.

ถนนที่พ่อค้าคนหนึ่งเข้าไปแล้วออกมา พ่อค้า
อีกคนจึงเข้าไปได้ เหตุนั้นพระบรมโพธิสัตว์
จึงเข้าไปสู่ถนนนั้น เทียวเร่ขาย ด้วยคำว่า
"มาแลกเอาเพชรพลอยไป, มาแลกเอา
เพชรพลอยไป" ไปจนถึงประตูเรือนหลังนั้น
เหมือนกัน.

ปุณฺ ส่า กุมาริกา ตเถว อัยยิกิ
อาท. อถ นํ อัยยิกา "อมฺม ปจฺม

เด็กหญิงคนนั้น กล่าวกะยายเช่นนั้น
อีก. ที่นั้น ยายกล่าวกะเธอว่า "นี่แน่แม่

ชุดฟื้นจันนายสมพงษ์ เฉลิมศรี
สร้างต้นฉบับพระคัมภีร์เพื่อถวายเป็นพุทธบูชา

อากาศวานิชชิต์ ปาตี ภูมิมิ ขิปิตวา คโต, พ่อค้าที่มาก่อน ข้างถาดนั้น หิ้งไว้ที่พื้น
อิทานิ ก็ ทตฺวา กณฺหิสฺสามา"ติ อาท. แผ่นดินไปแล้ว, คราวนี้จักเอาอะไรไปให้
เขาเล่าจึงจะซื้อได้".

"อมฺม โส วาณิชฺชิต์ ผรุสฺวาโจ, อัยฺ ปน "ข้าแต่ยาย พ่อค้าคนนั้น พูดคำหยาบ, แต่
ปิยสฺสโน มุทฺสลฺลาโป, อปุเปว นาม นํ คนนี้คนน่ารักเจรจาอ่อนหวาน, บางทีเขา
กณฺเหยฺยา"ติ. อาจจะได้รับถาดนั้นก็ได้อ".

"อมฺม เตนฺหิ ปกุโกสํหี"ติ. สํ ตํ "นี่แน่แม่ ถ้าเช่นนั้นเจ้าจงเรียกเขามา".
ปกุโกสิ. หลานสาวจึงเรียกพ่อค้านั้นมา.

อถสฺส เกหํ ปวิสิตฺวา นิสินฺนสฺส ตํ ปาตี ครั้งนั้น พ่อพระบรมโพธิสัตว์เข้าสู่เรือนนั่ง
อทิสฺส. แล้ว หญิง ๒ คนจึงส่งถาดนั้นให้.

โส ตสฺสา สุวณฺณปาติภาวํ ฅตฺวา "อมฺม พระบรมโพธิสัตว์รู้ว่าถาดนั้นเป็นถาดทองคำ
อัยฺ ปาตี สตสฺสสฺส อकुขฺติ, ปาติอฺคุขฺนํ แก้ว จึงกล่าวว่า "แม่คุณ ถาดใบนี้มีราคาตั้ง
ภณฺทํ มยฺหํ ทตฺถ นตฺถี"ติ อาท. แสนกหาบณะ, ข้า ฯ ไม่มีสิ่งของราคาเท่า
ถาดคิดมีมาเลย".

"ออยฺย ปจฺมํ อากาศวานิชฺชิต์ 'อัยฺ อหฺตฺตมาสํปิ "ข้าแต่นาย พ่อค้าที่มาก่อนบอกว่า 'ถาดนี้มี
น. อकुขฺตี'ติ วตฺวา ภูมิมิ ขิปิตวา คโต, ราคาไม่ถึงครึ่งมาสก' โยนลงบนพื้นแล้วก็
อัยฺ ปน ตว ปุณฺณสฺส สุวณฺณปาติ ชาตา ไปเสีย, แต่เห็นจะเป็นบุญของท่าน ถาดนี้
ภวิสฺสตี, มยฺ อิมํ คุยฺหํ เทม, กิณฺจิทฺเว จึงกลายเป็นถาดทอง, พวกเราจะให้ถาดนี้

ชุดพื้นจันนายสมพงษ์ เณริมศรี
สร้างต้นฉบับพระคัมภีร์เพื่อถวายเป็นพุทธบูชา

โน ทตฺวา อิมํ กเหตฺวา ยาทิ"ติ. แก่ท่าน, ท่านจงให้ของอะไร ๆ สักอย่าง แล้วเอาถาดนี้ไปเถิด".

โพธิสฺสโต ตสฺมิ ขณฺเ ทตฺถกตานิ ปณฺจ พระบรมโพธิสัตว์ ให้เงิน ๕๐๐ กหาปณะซึ่ง กหาปณสตานิ ปณฺจสฺตคฺคฺขณิกํ ภณฺทํ จ สฺพหิ มีติดมื่อมาในขณะนั้น กับพัสดุมีราคา ๕๐๐ ทตฺวา "มยฺหํ อิมํ ตฺลณฺจ ปสิพฺพกณฺจ อฏฺฐจ ขอไว้แต่สิ่งของบางอย่างด้วยคำว่า "ขอให้ จ กหาปณฺเ เทถา"ติ เอตฺตํ ยาจิตฺวา ตํ ท่านคืนตาซึ่ง ถุง และทรัพย์จำนวนแปด อาทาย ปกฺกามิ. โส สีสฺเมว นทิตฺริ กหาปณฺเ แก่ข้าพเจ้าเท่านั้น" แล้วรับเอา กนฺตฺวา นาวิกสฺส อฏฺฐจ กหาปณฺเ ทตฺวา ถาดนั้นลืกลงไป. พระบรมโพธิสัตว์นั้น รีบไป นาวํ อภिरุญฺหิ. ยั้งฝั่งแม่น้ำ ให้ทรัพย์แปดกหาปณะแก่คนเรือ แล้วลงเรือไป.

คโต โลลวาทิตฺโขปี ปุน ตํ เกหิ ภายหลังพ่อค้าผู้โลภ ไปเรื่อนั้นอีก กนฺตฺวา "อาทรถ ตํ ปาตี, ตุมฺหากํ พุควา "หยิปถาคณฺเ มาซิ, เราจะให้ กิณฺจิทฺเว ทสฺสามิ"ติ อาท. ส่า ตํ อะไร ๆ แก่ท่านบ้าง". นางติเตียนเขา ปริภาสิตฺวา "ตฺวํ อมฺหากํ สตสฺหสฺสคฺคฺขณิกํ แล้วพุกว่า "ท่านได้ตีราคาถาดทองคำของ สฺวณฺณปาตี อหฺมมาสคฺคฺขณิกํปี น อกาสิ, ข้าพเจ้าซึ่งมีค่าตั้งแสนกหาปณะว่าไม่ถึงครึ่ง ตฺยฺหํ ปน สามิกสฺทิสฺโส เอโก ฐมฺมิกวาทิตฺโข มาสก, แต่พ่อค้าผู้เที่ยงธรรมคนหนึ่งซึ่งเป็น อมฺหากํ สหสฺสํ ทตฺวา ตํ อาทาย คโต"ติ เหมือนนายของท่าน ให้ทรัพย์พันกหาปณะแก่ อาท. ข้าพเจ้า เอาถาดไปนั้นไปแล้ว".

^๑ ก. น-สทฺโท น ทิสฺสติ.

^๑ ๑ กหาปณฺเ = ๔ บาท.

ชุดพื้นจันนายสมพงษ์ เฉลิมศรี
สร้างต้นฉบับพระกัมภีร์เพื่อถวายเป็นพุทธบูชา

คํ สุตฺวา ว "สทฺสทฺสสุคฺขนิกาย สุวณฺณปาติยา
 ปรีหิโนมฺหิ, มหาชานิกโร วต เม อยนฺ"ติ
 สณฺชาตพลวโสโก สตี ปจฺจุปฏฺฐเปตฺตุ
 อสฺกโกนฺโต วิสณฺณิ หุตฺวา อตฺตโน หตฺถคเต
 กหาปณฺเ เจว ภณฺฑิกณฺจ ขรหฺวาเรเยว
 วิกิริตฺวา นิวาสนปารุปนํ ปทาย ตฺลาทณฺฑํ
 มุคฺครํ กตฺวา อาทาย โปธิสฺตฺตสฺส อนุปทํ
 ปกฺกนฺโต นทีศิรํ คนฺตฺวา โปธิสฺตฺตํ กจฺจนฺตํ
 ทิสฺวา "อมฺโภ นาวิก นาวิ นีวตฺเตหิ"ติ
 อาท.

พอได้ฟังคำนั้น เขาก็เกิดความเสียใจเป็น
 กำลังว่า "เราเสียชาติทองคำที่มีค่าถึง
 แสนหาบณะเสียแล้ว, พ่อค้าผู้นี้ทำความ
 เลื่อมใหญ่แก่เราแท้" ไม่สามารถตั้งสติ
 ไว้ได้ ก็มีสัญญาวิปริตไป ทิ้งหาบณะและ
 ห่อสิ่งของที่ถือในมือตนกระจายที่ประตูเรือน
 นั้นเอง ปล่อยผ้าถุงผ้าห่มหลุดลุ่ย ถือคันชั่ง
 ต่างไม้ก้อนriebเดินตามรอยพระบรมโพธิสัตว์
 ถึงฝั่งแม่น้ำ เห็นพระบรมโพธิสัตว์กำลัง
 ข้ามไปอยู่ ก็พูดขึ้นว่า "คนเรื้อผู้เจริญ ท่าน
 จงกลับเรือ".

โปธิสฺตฺโต ปน "ตาท มา นีวตฺตยิ"ติ
 ปฏฺิเสเชสิ. อิตฺรสุสาปิ โปธิสฺตฺตํ กจฺจนฺตํ
 ปสฺสนตฺสเสว พลวโสโก อุทปาหิ, ทหฺยํ
 อุณฺฑํ อโหสิ, มุขโต โลหิตํ อุคฺคจฺฉิ,
 วาปิกทฺทโม วิย ทหฺยํ ผลฺลิ. โส โปธิสฺตฺเต
 อาฆาตํ พนฺธิตฺวา ตตฺถเวย ชีวิตฺกฺขยํ ปาปฺณิ.
 อิทํ ปจฺมํ เทวทตฺตสฺส โปธิสฺตฺเต
 อาฆาตฺพนฺธํ. โปธิสฺตฺโต ทานาทีนํ ปุณฺณานิ
 กตฺวา ยถากมฺมํ อคมาสิ.

แต่พระบรมโพธิสัตว์ ห้ามว่า "นี้อย่ากลับ
 นะพ่อ". ฝ่ายพ่อค้าผู้โลภมาก เห็นพระ-
 บรมโพธิสัตว์กำลังข้ามไปอยู่นั้นเอง ก็เกิด
 ความเศร้าโศกอย่างหนัก, หัวใจเร่าร้อน,
 เลือดพุ่งออกมาจากปาก, หัวใจแตกคล้าย
 เล่นในหนอง (ต้องแตกเผาคราวฤดูแล้ง
 แดกเป็นระแหง) ฉะนั้น. เขาผูกอาฆาตใน
 พระบรมโพธิสัตว์ ก็ถึงความสิ้นชีวิตในที่นั้น
 นั้นเอง. นี่เป็นครั้งแรกที่พระเทวทัตผูก

พนักงานครัวข้าวหอม บ้านรวิกานต์
 สร้างต้นฉบับพระคัมภีร์เพื่อถวายเป็นพุทธบูชา

อาฆาตในพระบรมโพธิสัตว์. พระบรม-
โพธิสัตว์บำเพ็ญบุญ มีทานเป็นต้น ได้ไปตาม
ยถากรรม.

สมุมาสมุพุทฺโธ อิมํ ฐมฺมเทสนํ
กเถตุวา อภิสฺมพุทฺโธว หุตฺตวา อิมํ คาถมาท

พระสัมมาสัมพุทธเจ้า ผู้ตรัสรู้ยิ่งเอง
ที่เคี้ยว ครั้นตรัสพระธรรมเทศนานี้แล้ว จึง
ตรัสพระคาถานี้ว่า

๓. "อิธ เจ นํ วิราเชสิ
สทฺฐมฺมสฺส นิชามกํ
จิรํ ทฺวํ อนุตฺตปฺเปสิ
เสรีวา'ยํ วาณิเช'ติ.

๓. "หากว่า เธอปล่อยให้พระสัทธรรม
ที่กำหนดผลได้แน่นอนในพระศาสนานี้
หลุดลอยไปไซ้ร้ เธอจักเดือดร้อนใจ
เมื่อภายหลัง สิ้นกาลนาน คุณพาวณิช
ชาวเสรีวรรัฐผู้นี้" ดังนี้.

ตตฺถ อิธ เจ นํ วิราเชสิ สทฺฐมฺมสฺส
นิยามกนฺติ อิมสฺมึ สาสเน เอตํ สทฺฐมฺมสฺส
นิยามกสงฺขาทํ โสตาปตฺติมคฺคํ วิราเชสิ,

บรรดาบทเหล่านั้น สองบาทพระ-
คาถาว่า อิธ เจ นํ วิราเชสิ สทฺฐมฺมสฺส
นิยามกํ^๑ อธิบายว่า เธอปล่อยพระโสคา-

^๑ เหตุว่าผู้ได้บรรลุแล้ว ย่อมมีปกติไม่ไป
เกิดในจตุราบายแลทุกคติ เป็นผู้ที่ยินยอมได้
แน่ว่า มีความตรัสรู้เป็นที่ไปในเบื้องหน้า
อย่างซ้าก็เพียง ๗ ชาติ ย่อมจะได้
สำเร็จพระอรหัตผลเป็นที่จบชาติ.

พนักงานครัวข้าวหอม บ้านรวีกานต์
สร้างต้นฉบับพระคัมภีร์เพื่อถวายเป็นพุทธบูชา

ยที วิราเชสี, วีริยํ โอสฺสชฺชฺโต นาริกจฺฉลีน
น ปฏฺิลภสฺสีติ อตฺถโถ.

ปัตติมรรคนั้ ที่นิยมได้แน่นอนซึ่งพระลัทธิธรรม
ในศาสนานั้ คือหากว่าเธอปล่อย ใต้แก่ ละ
ความเพียรเสีย ก็จะไม่บรรลุ คือไม่ได้.

จิรั ทฺวํ อนฺตฺปฺเปสฺสีติ เอวํ สนฺเต ทฺวํ
ทีฆมทฺธานํ โสจฺนฺโต ปริเทวฺนฺโต สทา
อนฺตฺปฺเปสฺสสี, อถวา โอสฺสญฺจวีริยตาย
อริยมคฺคสฺส วิราชิตฺตฺตา ทีฆรตฺตํ นิริยาทีสุ
อุบฺปนฺโน นานฺนปฺการานี ทุกฺขานี อนฺถวฺนฺโต
อนฺตฺปฺเปสฺสสี กิลมิสฺสสีติ อยเมตฺถ อตฺถโถ.

ในบาทพระคาถานั้ว่า จิรั ทฺวํ อนฺตฺปฺเปสฺสี
มือธิบายว่า เมื่อเป็นเช่นนี้ เธอเสียใจ
พิไรรำพันอยู่ตลอดกาลนาน จักเดือดร้อน
ภายหลังทุกเมื่อ, อีกอย่างหนึ่ง เพราะ
พลาดอริยมรรค เพราะละความเพียร เธอ
จักเกิดในอบายภูมิมีนรกเป็นต้น เสวยทุกข์
นานาประการ จักเดือดร้อนภายหลัง คือ
จักลำบากสิ้นราตรียี่ดียว.

กถํ ? เสริวา'ยํ วาณิโชติ "เสริวา"ติ
เอวํนามโก อยํ วาณิโช ยถา. อิทํ วุคฺคํ
โหติ "ยถา ปุพฺเพ เสรินามโก วาณิโช
สตฺสทสฺสคฺคฺมิทํ สุวณฺณปาตี ลภิตฺวา ตสฺสา
กถณฺตฺถาย วีริยํ อกฺตฺวา ตโต ปริทีโน
อนฺตฺปฺปี, เอวเมว ทฺวํปี อิมสฺมิ สาสเน
ปฏฺียตฺตฺสุวณฺณปาตีสทิสฺสี อริยมคฺคํ โอสฺสญฺจ-
วีริยตาย อนธิจฺฉนฺโต ตโต ปริทีโน

ถามว่า ชื่อนั้เหมือนอย่างไร ? ตอบว่า
เหมือนพ่อค้าชาวเสริรัฐผู้นี้. บาทพระ-
คาถาว่า เสริวา'ยํ วาณิโช ความว่า
เหมือนพ่อค้าคนนั้ที่ได้ชื่ออย่างนั้ว่า "เสริวะ".
มีคำกล่าวอธิบายไว้ดังนั้ "พ่อค้าชื่อเสริวะ
ได้ถาดทองคำที่มีราคาแสนกหาบณะแล้ว ไม่
กระทำความเพียรที่จะยึดถือเอาถาดทองนั้
ไว้ ปล่อยให้ถาดทองนั้หลุดออกไป เคียด-

คุณเมธาวัตี จักพาก
สร้างต้นฉบับพระคัมภีร์เพื่อถวายเป็นพุทธบูชา

ที่ขรตุคัม อนุตฺตเปสฺสสึ. สเจ ปน วีริยํ น
 โอสฺสขิสฺสสึ, ปณฺทิตวาทิช สุวณฺณปาตี วิย
 มม สาสเน นววิธํ โลกุตฺตรธมฺมํ
 ปฏิภิสฺสสึ"ติ.

ร้อนแล้วในภายหลัง เรื่องนี้มีได้ในกาลก่อน
 ฉันทใจ, แม้เธอก็ฉันทนั้นแล เพราะละ
 ความพยายามเสีย ก็ไม่ได้บรรลุอริยมรรค
 ซึ่งเป็นเช่นกับถาดทองคำที่จัดเตรียมไว้ ใน
 ศาสนานี้ เลื่อมจากอริยมรรคนั้นแล้วจัก
 เตื่อกร้อนภายหลังสิ้นราตรีช้านาน. แต่ถ้า
 เธอไม่ละความเพียร, ก็จักกลับได้โลกุตระ-
 ธรรมทั้ง ๔ ประการ^๑ ในศาสนาของเรา
 เหมือนพ่อค้าผู้เป็นบัณฑิต ได้ถาดทองคำ
 ฉะนั้น".

เอวมสฺส สตฺถา อรหตฺเตน ภูมฺมิ
 กณฺหนฺโต อิมํ ธมฺมเทสนํ ทสฺเสตฺวา จตฺตารี
 สจฺจานิ ปกาเสสิ, สจฺจปริโยसानเ
 โอสฺสญฺจวีริโย ภิกฺขุ อคฺคผลเ อรหตฺเต
 ปฏิญฺจาสึ.

สมเด็จพระบรมศาสดา เมื่อทรงรวบ
 ยอดด้วยพระอรหัต แสดงพระธรรมเทศนานี้
 แก่ภิกษุเช่นอย่างนี้แล้ว ทรงประกาศอริยสัง
 ๔ ประการ, ในเวลาจบอริยสัง ๔ ภิกษุผู้
 ละความเพียร ดำรงอยู่ในพระอรหัตเป็นผล
 อันเลิศ.

สตฺถาปิ เทว วตฺถุณี กเถตฺวา
 อนุสนฺธิ ฆฏฺเตตฺวา ชาตกํ สโมธาเนสิ "ตทา

แม้สมเด็จพระบรมศาสดา ตรัสเรื่อง
 ทั้งสองแล้ว ทรงสืบท่ออนุสนธิประชุมชาดก

^๑ มรรค ๔ ผล ๔ นิพพาน ๑.

พาลวาณิโช เทวทตฺโต อโหสิ, ปณฺธิต- ทรงยังเทศนาให้จบลงว่า "พ่อค้าผู้เป็นพาล
 วาณิโช ปน อหเมว อโหสี"ติ เทสนํ ในครั้งนั้น ได้เป็นพระเทวทัต, ส่วนพ่อค้า
 นิฏฺฐาเปสิ. ผู้เป็นบัณฑิต คือเรตถาคตนั่นเอง" ดังนี้.

เสริววาณิชาตกถวณฺณา ตติยา.

พรรณนาเสริววาณิชาตก ที่ ๓ จบ.

คุณเมธาวิ จักพาก
 สร้างต้นฉบับพระคัมภีร์เพื่อถวายเป็นพุทธบูชา

๔. จุฬเสฏฐิชาตก (๔)

๔. "อปปเคนปี เมธาวิ
 ปภกฺเขน วิจกฺขโณ
 สมฺภูจาเปติ อตุตฺตานํ
 อณฺเฏ อคฺคิวิ สนฺธมฺนุ"ติ.

จุฬเสฏฐิชาตกํ จตุตฺถํ.

๔. จุฬเศรฐฐิชาตก (๔)

๔. "ผู้มีปัญญาเห็นประจักษ์ ย่อมตั้งตนได้
 ด้วยต้นทุนเล็กน้อย เหมือนบุคคลก่อไฟ
 กองน้อย ๆ ให้เป็นกองใหญ่ ๆ ได้
 ฉะนั้น".

จุฬเศรฐฐิชาตก ที่ ๔.

๔. จุฬเสฏฐิจิชาตกถวณณา (๔)

อุปฺปนเณปิ เมธาวิตติ อิมิ ฌมฺมเทสนิ
ภควา ราชกหิ อุนิสฺสาย ชีวกมฺพวเน
วิหรนฺโต จุฬปนฺถกตฺเถริ อารพฺภ กเถสิ.

ตสฺส อมฺพวเน จุฬปนฺถกสฺส ตาว
อุปฺปตฺติ จ ปพฺพชฺชา จ กเถตพฺพา.

ราชกเห กิร มหาชนเสฏฐิจิกลสฺส
ธิตา อตฺตโน ทาเสเนว สหฺธิ สนฺถวั กตฺวา
"อณฺเณปิ เม อิมิ กมฺมิ ชาเนยฺยุณฺ"ติ ภิตา
เอวมาท "อเมหฺทิ อิมสฺมิ จาเน วสิทฺติ น
สกุภา, สเจ เม มาตาปิตโร อิมิ โทสิ
ชานิสฺสนฺติ, ขณฺหาขณฺหิกิ กริสฺสนฺติ, วิเทสิ
คนฺตฺวา วสิสฺสามา"ติ หตฺถสวาริ กเหตฺวา
อกุทฺทฺวาเรน นิกฺขมิตฺวา "ยตฺถ วา ตตฺถ
วา อณฺเณหิ อชานนฺนฺจฺจานิ คนฺตฺวา
วสิสฺสามา"ติ อฺโกปิ อคมฺสิ.

๔. พรรณนาจุฬเสฏฐิจิชาดก (๔)

สมเด็จพระผู้มีพระภาคเจ้า เมื่อ
เสด็จเข้าไปอาศัยกรุงราชคฤห์ ประทับอยู่
ณ ชีวกัมพวันวิหาร ทรงปรารภพระเถระชื่อ
จุฬปันถกะ ตรัสพระธรรมเทศานี้ว่า ผู้มี
ปัญญาเห็นประจักษ์ ย่อมตั้งตนได้ด้วยต้นทุน
แม่น้อย ดังนี้ เป็นต้น.

ควรกล่าวความเกิดและการบรรพชา
ของพระจุฬปันถกะนั้น ที่อัมพวันก่อน.

เล่ากันมาว่า ในกรุงราชคฤห์ ธิดา
ของตระกูลเสฏฐิมิทรัพย์มากคนหนึ่งกระทำ
การเขยชิดกับทาสของตนนั่นเอง แล้วก็กล่าว
ว่า "แม่คนอื่น ๆ จะพึงรู้กรรมนี้ของเรา"
จึงพูดอย่างนี้ว่า "เราไม่อาจจะอยู่ในที่นี้ได้
ถ้าหากว่า มารดาและบิดาของข้าพเจ้า
ทราบโทษนี้, ท่านทั้งสองจักสับฟันข้าพเจ้า
ให้เป็นท่อนใหญ่ท่อนน้อย, เราพากันไปอยู่
ต่างถิ่นเถิด" คนทั้งสองถือเอาทรัพย์สำราญ
ซึ่งจะเอาไปได้ออกทางประตูใหญ่ ปรึกษา

คุณภัทรวดี เทพพิทักษ์
สร้างต้นฉบับพระคัมภีร์เพื่อถวายเป็นพุทธบูชา

กันว่า "เราจักไปอยู่ ณ สถานที่แห่งใด
แห่งหนึ่ง ที่คนอื่นไม่รู้จัก" ดังนี้แล้วออก
เดินทางไป.

เตลี เอกสัม จาเน วสนุทานัน
สวาสมนุวาย ตสฺสา กุจฺฉิยํ คพฺโ
ปติฏฺฐาสิ. สว กพฺภปริปากมากมฺม สามิเกน
สทฺธิ มนุเตลี "คพฺโภ เม ปริปากํ คโต,
ฉาติพนุชฺฉิวิเท จาเน คพฺภวฺจฺฉานัน นาม
อุภินฺนํปี อมฺหากํ ทุกฺขเมว, กุลเคหเมว
คจฺฉามา"ติ.

เมื่อชนทั้ง ๒ อยู่ในที่เดียวกัน เพราะ
อาศัยการอยู่ร่วมกัน นางก็ตั้งกรรม. พอ
กรรมแก่มาก จึงปรึกษากับสามีว่า "กรรม
ของข้าพเจ้าแก่มากแล้ว, ธรรมดาว่า
การคลอบุตรในสถานที่ไร้ญาติ และพวก-
ห้องเป็นความลำบาก แก่เราทั้งสองคนที่-
เดียว, ไปเรือนแห่งตระกูลกันเถิด".

โส "สจฺหาํ กมิสฺสามิ, ชีวิทํ เม นตฺถิ"ติ
จินฺเตตฺวา "อชฺช คจฺฉาม, เสว
คจฺฉามา"ติ ทิวเส อติกกฺกาเมสิ. สว
จินฺเตสิ "อโย พวโล อตฺตโน โทสฺสส
มหนฺตตาย กนฺตุํ น อสฺสทฺติ, มาตาปีโร
นาม ปุตฺเต เอกนฺตฺทิตา, อโย คจฺฉตุ วา
มา วา, มยา กนฺตุํ วญฺญตี"ติ.

สามีนั้นคิดว่า "ถ้าหากเราไป, ชีวิตเรา
จะไม่มีแน่" จึงพูดว่า "วันนี้ จะไป, พรุ่งนี้
จะไป" ดังนี้แล้วให้เวลาล่วงเลยไปหลาย-
วัน. นางคิดว่า "สามีนี้เป็นคนโง่ไม่กล้า
จะไป เพราะตนมีความผิดมาก, ธรรมดา
ว่า มารดาบิดาย่อมเอื้ออารีบุตร โดย
ส่วนเดียว, สามีนี้จะไปหรือไม่ก็ตามที, แต่
เราสมควรไป".

คุณภทรวดี เทพพิทักษ์
สร้างต้นฉบับพระคัมภีร์เพื่อถวายเป็นพุทธบูชา

สา ตสฺมี เกหา นิกฺขนฺเต เกหปริกฺขาริ เมื่อเขาออกจากเรือนไป นางจัดเก็บ
 ปฏิสาเมตฺวา อตฺตโน กุลลฺลริ คตภาวึ เครื่องใช้ในเรือน บอกแก่คนที่อยู่บ้าน
 อนนฺตรเคหาสีนึ อารโจะตฺวา มคฺคิ โกล้เคียงว่าตนไปเรือนแห่งตระกูลแล้ว จึง
 ปฏิปชฺชึ. เดินทางไป.

อถ โส ปุริโส ฆริ อากโต ตํ ครั้งนั้น ชายนั้นกลับมาถึงเรือนไม่
 อทิสฺวา ปฏิวิสุสฺสเก ปุจฺฉิตฺวา "กุลลฺลริ เห็นนาง จึงถามคนที่คุ้นเคยกัน สดับว่า
 คตา"ติ สุตฺวา เวเคน อนุพนฺธิตฺวา "นางไปยังเรือนแห่งตระกูลแล้ว" จึง
 อนฺตรามคฺเค สมฺปาปฺณิ. ติดตามไปโดยเร็ว ทันทันในระหว่างทาง.

ตสฺสาปิ ตตฺถเว กพฺภวฺภูจฺฉานึ อโหสิ. โส ฝ่ายนางก็ได้คลอดบุตร ในระหว่างทาง
 "กึ อิทํ ภทฺเท"ติ ปุจฺฉิ. "สามิ เอโก นั้นเอง. เขาถามว่า "นางผู้เจริญ นี้อะไร
 ปุตฺโต ชาโต"ติ. "อิทานิ กึ กริสฺสามา"ติ. กัน". ตอบว่า "บุตรชายคนหนึ่งเกิดแล้ว
 จะนาย". เขาถามว่า "บัดนี้จักทำอย่างไร
 (กันต่อไป)".

"ยสฺสตุถาย มยึ กุลลฺลริ คจฺเจยฺยาม, ตํ "เราตั้งใจจะไปเรือนแห่งตระกูล เพื่อกิจ
 กมฺมึ อนฺตราว นิปฺพนฺนึ, ตตฺถ คนฺตฺวา กึ ไท, กิจนั้นสำเร็จแล้วในระหว่างทาง
 กริสฺสาม, นีวตฺตมา"ติ เทวปิ เอกจิตฺตา นี้เอง, เราถึงนั้นแล้วจักทำอะไรได้ กลับ
 หุตฺวา นีวตฺตีสฺ. ตสฺส จ ทารกสฺส ปนฺเถ กันเกิด" แม้ทั้ง ๒ มีความคิดร่วมกันดังนี้จึง
 ชาตตฺตา "ปนฺถโก"เตว นามึ กริสฺ. พากันกลับ. ก็เพราะเหตุที่ทารกนั้นเกิดใน
 หนทาง มารคาบิดาจึงตั้งชื่อว่า "ปันถกะ".

คุณภัทรวดี เทพพิทักษ์
 สร้างต้นฉบับพระคัมภีร์เพื่อถวายเป็นพุทธบูชา

ตสุสา น จิรสเสว อปโรปิ กพฺโภ ปติภูจฺหิ.
 สพฺพํ บุริมนเยเนว วิตุถาเรตพฺพํ.
 ตสุสาปิ ทารกสฺส ปนฺเถ ชาตตุตา ปจฺม
 ชาตสฺส "มหาปณฺธโก"ติ นามํ กตุวา
 อิตฺรสฺส "จุฬปณฺธโก"ติ นามํ กรีสุ. เต
 เทวปี ทารเก กเหตุวา อตุตโน
 วสนฺภูจฺจานเมว อากตา.

เตสํ ตตุถ วสนฺตํ อัย มหาปณฺธก-
 ทารโก อญฺเฐ ทารเก "จุฬปีตา
 มหาปีตา"ติ "อัยโก อัยยิกา"ติ จ
 วทนฺเต สตุวา มาตริ ปุจฺฉิ "อมฺม อญฺเฐ
 ทารกา 'จุฬปีตา มหาปีตา'ติปิ วทนฺติ,
 'อัยโก อัยยิกา'ติปิ วทนฺติ, กจฺฉิ
 อมฺหากํ ณาตกา นตุถิ"ติ.

"อาม ตาต ตุมฺหากํ เอตุถ ณาตกา นตุถิ,
 ราชกหนฺถเร ปน โว มหาชนเสฏฺฐี นาม
 อัยโก, ตตุถ ตุมฺหากํ พหุ ณาตกา"ติ.
 "กสฺมา ตตุถ น กจฺฉาม อมฺมา"ติ.

ต่อมาไม่นานนัก นางก็ตั้งครรภ์ใหม่อีก.
 เรื่องทั้งหมดจึงให้พิสดารตามนัยก่อนนั้นแล.
 เพราะทารกคนหลังก็เกิดในหนทางเหมือน-
 กัน มารดาบิดาจึงตั้งชื่อทารกที่เกิดก่อนว่า
 "มหาปณฺธกะ" แล้วตั้งชื่ออีกคน (ผู้เกิด
 ที่หลัง) ว่า "จุฬปณฺธกะ". เขาพาทารก
 ทั้ง ๒ คน กลับมายังที่อยู่ของตนตามเดิม.

เมื่อชนเหล่านั้น ยังอยู่ในสถานนั้น
 เด็กชายมหาปณฺธกะนี้ ได้ยินเด็กคนอื่น ๆ
 เรียก(ผู้หนึ่งผู้นี้) ว่า "อา ลุง" ว่า "ตา
 ยาย" จึงถามมารดาว่า "ข้าแต่แม่พวกเด็ก
 อื่น ๆ พูดว่า 'อา ลุง' บ้าง, พูดว่า 'ตา
 ยาย' บ้าง, ญาติของเราไม่มีบ้างหรือ".

"จะพ่อ ญาติของเจ้าในที่นี้ไม่มี, แต่ว่าที่
 กรุงราชคฤห์ ตาของเจ้าชื่อว่า มหาชน-
 เศรษฐี, ญาติของเจ้ามีมากในกรุงราชคฤห์
 นั้น". "ข้าแต่แม่ ทำไมพวกเราจึงไม่ไปที่
 กรุงราชคฤห์นั้นเล่า".

คุณภักทรวดี เทพพิทักษ์
 สร้างต้นฉบับพระคัมภีร์เพื่อถวายเป็นพุทธบูชา

สา อุตตโน อากมนการณํ ปุตุตสฺส
 อกเตตฺวา ปุตุเตสฺ ปุณฺปนํ กณฺเฑเตสฺ
 สามิกํ อาท "อิม มํ ทารกา อตีวีย
 กิลเมนฺติ, กิโน มาตาปิตโร ทิสฺวา มํสิ
 ขาทิสฺสนฺติ, เอหิ ทารกานํ อยฺยกกุลํ
 ทสฺเสสฺสามา"ติ. "อหํ สมฺมุขา กนฺตุํ น
 สกฺขิสฺสามิ, ตมฺปน ตตฺถ เนสฺสามิ"ติ อาท.
 "สาธฺ อยฺย เยน เกนจิ อุปาเยน ทารกานํ
 อยฺยกกุลเมว ทญฺฺจํ วญฺฺจตี"ติ. เต เทวปี
 ชนา ทารเก อาทาย อนุปฺพุเพน ราชคฺหํ
 ปตฺวา นครทฺวาเร เอกิสฺสา สาลาเย นิवासํ
 กตฺวา ทารกมาตา เทว ทารเก กเตตฺวา
 อากตภาวํ มาตาปิตฺนํ อาโรจาเปสิ.

นางบอกเหตุที่ตนมาแก่บุตรไม่ได้ เมื่อบุตร
 นั้นรบเร้าบ่อย ๆ จึงพูดกับสามีว่า "เด็ก
 เหล่านี้ ทำให้ข้าพเจ้าลำบากเหลือเกิน,
 มารดาบิดาเห็นเราเข้าแล้ว จักกินเนื้อเรา
 เชี่ยวหรือ, มาเถิดพวกเราจักแสดงตระกูล
 ของตาแก่พวกเด็ก ๆ". "ฉันไม่สามารถจะ
 ไปเผชิญหน้าได้, แต่ฉันจักพาเธอไปที่นั่น"
 สามีกล่าว. "ดีละ นาย สมควรที่เราจะให้
 เด็ก ๆ พบตระกูลของตาด้วยอุบายอย่างใด
 อย่างหนึ่ง". ทั้ง ๒ คนนั้นพาเด็กทั้ง ๒ ไป
 ถึงกรุงราชคฤห์โดยล่ำค้ำ พักอยู่ที่ศาลาแห่ง
 หนึ่งริมประตูพระนคร มารดาของเด็กให้
 เขาบอกแก่มารดาบิดาว่า ตนได้พาเด็กทั้ง
 ๒ มาถึงแล้ว.

เต ตํ สาสนํ สุตฺวา "สํสาเร
 วิจฺรุตานํ อมฺหากํ น ปุตุโต น ธิตา นาม
 นตฺถิ, เต อมฺหากํ มหาปราธิกา, น สกฺกา
 เตหิ อมฺหากํ จกฺขุเปเถ จาคฺ์, เอตฺตกนฺนาม
 ธนํ กเตตฺวา เทวปี ชนา ผาสกฺกุจฺจานํ
 กนฺตฺวา ชีวนฺตฺ, ทารเก ปน อิธเว

ท่านสดับข่าวนั้น แล้วส่งตอบไปว่า
 "สำหรับเราซึ่งยังเที่ยวไปอยู่ในสังสาร ไม่
 มีใครที่จะชื่อว่า ไม่เคยเป็นบุตรเป็นธิดา
 ของกัน, สองคนนั้นประพาศิคิดต่อเราเป็น
 ข้อใหญ่ จะเข้ามาในคลองจักขุของเรา
 ไม่ได้, ทั้ง ๒ คน จงรับเอาทรัพย์เพียง

คุณหญิงสุภัทรา ตันติพิพัฒน์พงศ์
 สร้างต้นฉบับพระคัมภีร์เพื่อถวายเป็นพุทธบูชา

'ตุมหากั สนฺติเก ปพฺพชามิ'ติ วทตี"ติ "มหาเศรชฺฐี ท่านได้เด็กนี้มาหรือ".
 อาท. เศรชฺฐีกราบทูลว่า "พระเจ้าข้า ข้าแต่
 พระองค์ผู้เจริญ เด็กนี้เป็นหลานของข้า-
 พระองค์, เขาบอกว่า จะบวชในสำนัก
 ของพระองค์".

สตฺถา อณฺเฏตรํ ปิณฺฑจาริกภิกฺขุํ "อิมิ ทารกั สมเด็จพระบรมศาสดา ตรัสสั่งภิกษุผู้มีปกติ
 ปพฺพชเชตี"ติ อาณาเปสิ. เถโร ตสฺส เทียวบิณฑบาตเป็นวัตรรูปใดรูปหนึ่งว่า"เธอ
 ตจฺปณฺจกกมฺมฏฺฐานํ อัจฉิขิตฺวา ปพฺพชเชสิ, จงให้เด็กคนนี้บวชเถิด". พระเถระบอก
 โส พุํ พุทฺธวณฺํ อุกฺคณฺหิตฺวา ปริปุณฺณวสุโส ตจฺปณฺจกกมฺมฏฺฐานํ^๑ แก่มหาบัณฑิตคนนั้นแล้ว
 อุปสมฺบหิ ลภิ. อุปสมฺบพฺโน หุตฺวา จึงให้บรรพชา, มหาบัณฑิตคนนั้นเล่าเรียน
 โยนิโสมนสิกาเรน กมฺมฏฺฐานํ กโรนฺโต พระพุทธพจน์ไว้ได้มาก มีอายุครบแล้วได้
 อรหตุํ ปาปฺณิ. อุปสมบท. ครั้นอุปสมบทแล้ว เมื่อกระทำ
 กมฺมฏฺฐานโดยโยนิโสมนสิการ^๒ ได้บรรลุ
 พระอรหัต.

^๑ คือสอนให้พิจารณาอาการ ๕ อย่าง มี
 หนึ่งเป็นที่สุด ได้แก่ เกศา ผม,
 โลมา ขน, นขา เล็บ, ทนต์ ฟัน,
 ตโจ หนึ่ง.

^๒ โยนิโสมนสิการ ตรีตรองให้รู้จักสิ่งที่ดี
 หรือชั่วโดยอุบายที่ชอบ.

คุณหญิงสุภัทรา ตันติพิพัฒน์พงศ์
 สร้างต้นฉบับพระคัมภีร์เพื่อถวายเป็นพุทธบูชา

โส ฌานสุเชน จ มคฺคสุเชน จ
ผลสุเชน จ วิตินาเมนุโต จินุเตสิ "สกุภา
นุ โข อิมิ สุขิ จุฬปนฺถกสุส ทาทุนุ"ติ.

ตโต อยฺยกเสฏฺฐิสุส สนฺติกิ คนฺตุวา
"มหาเสฏฺฐิ สเจ ตุมฺเห สมฺปฏิจฺจน, อหิ
จุฬปนฺถกิ ปพฺพาเชสฺสามิ"ติ อาท.
"ปพฺพาเชถ ฆนฺเต"ติ.

เถโร จุฬปนฺถกทารกิ ปพฺพาเชตฺวา
ทสฺสุ สีเลสุ ปติฏฺฐาเปสิ. จุฬปนฺถก-
สามเณโร ปพฺพชิตฺวาว ทนฺโท อโหสิ.

"ปทุมํ ยถา โภกนํ สุกนฺธํ
ปาโต สียา ผลฺลวมวิตฺถกนฺธํ
องฺคิรสิ ปสฺส วิโรจมานํ
ตปนฺตมาทิจฺจมิวตฺถลิกฺเข"ติ^๑

อิมิ เอกกาถิ จตุทฺติ มาเสหิ คณฺหิคุ นาสกฺขิ.

พระมหากษัตริย์นั้น ให้เวลาผ่านไป
ด้วยสุขที่เกิดแต่ฌาน สุขที่เกิดแต่มรรคและ
สุขที่เกิดแต่ผล พลังคิดว่า "เราอาจที่
จะให้ความสุขนี้แก่จุฬบัณฑิตหรือหนอแล".

ลำดับนั้น ท่านจึงไปยังสำนักของเศรษฐี ผู้
เป็นตากล่าวว่า "ดูกรท่านมหาเศรษฐี ถ้า
ท่านเห็นชอบด้วย, อาตมาจะให้จุฬบัณฑิต
บวช". "ให้บวชเถิดท่านผู้เจริญ".

พระเถระให้เด็กชายจุฬบัณฑิตบรรพชา ให้
ตั้งอยู่ในศีล ๑๐. จุฬบัณฑิตสามเณร พอบวช
แล้ว(กลายเป็น)เป็นคณบดี. เวลา ๔ เดือน
ยังไม่อาจเรียนคาถาเดียวอันนี้ว่า

"ดอกปทุมชื่อว่า โภกนุท^๒ บานแต่เช้า
ส่งกลิ่นหอมอยู่ไม่รู้สิ้น ฉันทิ เธอ
จงดูพระอังกิรสีผู้งดงามอยู่ กระจ่าง
ทินกรส่องแสงจ้าในนภากาศฉนั้น".

^๑ ส. ส. ๑๕/๑๑๘,

อง. ปญจก. ๒๒/๒๖๖.

^๒ โภกนุท เป็นบัวแดง.

โส กิร กัสสปสมมาสัมพุทธกาเล ปพฺพชิตฺวา
ปณฺณวา หุตฺวา อณฺตรสฺส ทนฺธภิกฺขุโน
อุทฺเทสคทณฺภาเล ปรีหาสเกพี อกาสิ. โส
ภิกฺขุ เตน ปรีหาเสน ลชฺชิตฺโต เนว อุทฺเทส
คณฺหิ, น สชฺฌายมกาสิ.

เตน กมฺเมนายํ ปพฺพชิตฺวาว ทนฺโธ ชาโต,
คหิตคหิตบํ อปรูปริบํ คณฺหนฺตสฺส นสฺสติ.
ตสฺส อิมเมว คาถํ คเหตุํ วายมนฺตสฺส
จตุตาโร มาสา อติกฺกนฺตา.

อถ นํ มหาปนฺตโก "จฺูปนฺตก ตฺวํ อิมสฺมี
สาสเน อภพฺโพ, จตุหิ มาเสหิ เอกํปิ
คาถํ คเหตุํ น สกฺโกสิ, ปพฺพชิตกิจจํ ปน
ตฺวํ กถํ มตฺถกํ ปาเปสฺสสิ, นิกฺขม อิตฺติ
วิหารา นิกฺกชฺฌิ. จฺูปนฺตโก พุทฺธสาสเน
สิเนเหเน คิหิภาวํ น ปตฺเตติ.

เล่ากันว่า ท่านบวชในกาลแห่งพระ-
กัสสปสัมมาสัมพุทธเจ้า เป็นผู้มีปัญญา ได้
กระทำการหัวเราะเยาะเย้ย ภิกษุผู้มีปัญญา
ที่รูปใดรูปหนึ่ง ในเวลาเรียนอุเทศ^๑ ภิกษุ
รูปนั้นมีความอดสู เพราะการเยาะเย้ยนั้น
จึงไม่เรียนอุเทศ, ไม่ทำการสาธยายต่อไป.

เพราะกรรมนั้น พระจูปันตกะนั้นพอบวชแล้ว
ก็กลายเป็นคนที่ปัญญาทึบ, เมื่อท่านเรียนบท
ต่อ ๆ ไป บทที่จำได้แล้ว ๆ ก็เสื่อมหาย
ไป. เมื่อเธอพยายามจะเรียนเอาคาถา
บทนี้เท่านั้น เวลาที่ล่วงไปถึง ๔ เดือน.

ครั้งนั้น พระมหาปันตกะพูดกับเธอว่า
"จูปันตกะ เธอเป็นคนอากัฟในพระศาสนา
นี้, เป็นเวลาถึง ๔ เดือน ยังไม่สามารถ
จำเพียงคาถาบทเดียวได้, ก็เธอยังกิจ
ของบรรพชิตให้ถึงที่สุดได้อย่างไร, จงออกไป
เสียจากวิหารนี้" ดังนี้ แล้วขับออกจาก

^๑ พระบาลี.

คส์มี จ กाले महापुण्ड्रโก
 ภัตตทุเทศโก อโหสิ. ชีวโก โกमारภุजो
 पुरुकुन्धमाली आताय अकुत्तो अमुपुर्व
 कनुत्वा सतुठारि पुचेत्तुवा ठमुम् सुत्तुवा
 अकुत्तुवा सना तसुพลं वनुत्तुवा महापुण्ड्र
 अकुत्तुवा "गितुत्तुवा गनुत्ते सुत्तु
 सुत्तुगे गिक्कु"ति पुजुञ्जि. "पणुजुत्तुतानि
 गिक्कुसुत्तानि"ति. "सेव गनुत्ते पुत्तुत्तुपुत्तु
 पणुजुगिक्कुसुत्तानि आताय अमुहाकि निवेसने
 गिक्कु कणुठुता"ति. "अुपासुग जुपुणुठुगो नाम
 गिक्कु तुनुत्ते अुविरुत्तुत्तुत्तु, तु सपेत्तुवा
 सेसान् निमुत्तुत्तु सम्पुग्गुत्तु"ति ऐरो
 आह.

วิหาร. พระจุฬบัณฑกะยังมีความอาลัยใน
 พระพุทธศาสนาจึงไม่ปรารภนาเป็นคฤหัสถ์.

ก็ในเวลานั้น พระมหาบัณฑกะได้เป็น
 ภัตตทุเทศก์(เจ้าหน้าที่ผู้แจกภัต). หมอ-
 ชีวโกमारภุจก็ถือสุคนธ์และมาลัยเป็นอันมาก
 เดินไปอัมพวันวิหารของตน บูชาสมเด็จ-
 พระบรมศาสดา แล้วฟังธรรม ลุกขึ้นจากที่
 นั่งถวายบังคมสมเด็จพระทศพล แล้วเข้าไป
 ทาพระมหาบัณฑกะถามว่า "พระคุณเจ้าผู้
 เจริญ ฝึกษุในสำนักของสมเด็จพระบรม-
 ศาสดามีประมาณเท่าไรเจ้าข้า". "มี
 ประมาณ ๕๐๐ รูป". "พระคุณเจ้าผู้เจริญ
 พຽ່ນนี้พระคุณเจ้าจงพาฝึกษุจำนวน ๕๐๐ รูป
 มีพระพุทธเจ้าเป็นประมุข ไปรับรักษาหาร
 ที่เรือนของข้าพเจ้า". "คุกรอุบาสกฝึกษุชื่อ
 จุฬบัณฑกะ เป็นคนมีปัญญาทิบ ยังมีความไม่
 ออกจากเป็นธรรมคา, ยกเธอเสีย อาตม-
 ภาพรับนิมนต์เพื่อฝึกษุที่ยังเหลือ" พระเถระ
 ตอบ.

คุณหญิงสุภัทรา ตันติพิพัฒน์พงศ์
 สร้างต้นฉบับพระคัมภีร์เพื่อถวายเป็นพุทธบูชา

คัม สุตฺวา จุฬปณฺณโก จินฺเตสิ "มยฺหํ
ภาตีกฺกเถโร เอตฺตกาณํ ภิกฺขุณฺํ นิมนฺตณฺํ
สมฺปฏฺฐิจฺจนฺโต มํ พาทิรํ กตฺวา สมฺปฏฺฐิจฺจติ,
นิสฺสํสยฺม มยฺหํ ภาตีกฺกสฺส มยิ จิตฺตํ ภินฺนํ
ภวิสฺสติ, กิ อิทานิ มยฺหํ อิมินา สาสเนน,
กิทิ หุตฺวา ทานาทินิ ปุณฺณานิ กโรนฺโต
ชีวิสฺสามิ"ติ.

โส ปุนทิวเส ปาโตว "กิทิ
ภวิสฺสามิ"ติ ปายาสิ. สตฺถา ปจฺจุส-
กาเลเยว โลกํ โวลฺลเกนฺโต อิมิ การณฺ
ทิสฺวา ปจฺมตฺริ กนฺตฺวา จุฬปณฺณกสฺส
คณนฺมคฺเค ทวารโกฏฺฐเก จงฺกมฺนฺโต
อฏฺฐาสิ. จุฬปณฺณโก ขริ กจฺจนฺโต สตฺถาริ
ทิสฺวา อุปสงฺกมิตฺวา วนฺทิ.

อถ นํ สตฺถา "กทํ ปน จุฬปณฺณก อิมาย
เวลาย กจฺจสิ"ติ อาห.

พระจุฬปณฺณกะ ได้ยินดังนั้น คิดว่า "พระ-
เถระพี่ชายของเรา รับนิมนต์เพื่อภิกษุถึง
เพียงนี้ ยิ่งก็ตักันเราออกภายนอกเสียได้,
พระพี่ชายของเราจักมีน้ำใจแตกแยกในเรา
แล้วโดยมิต้องสงสัย, บัดนี้ ประโยชน์อะไร
แก่เรา ด้วยพระศาสนานี้, เราจะสึกเป็น
คฤหัสถ์ ทำบุญ มีทาน เป็นต้น ดำรงชีพ
อยู่ดีกว่า".

เข้าวันรุ่งขึ้น เธอก็ไปด้วยหมายใจ
ว่า "จักสึกเป็นคฤหัสถ์". สมเด็จพระบรม-
ศาสดาทรงตรวจดูโลกในเวลาใกล้รุ่งนั้นแล
ทรงเห็นเหตุนี้จึงเสด็จไปก่อน ทรงจงกรม
อยู่ที่ซุ้มประตู อันเป็นทางที่พระจุฬปณฺณกะจะ
ไป ได้ประทับยืนอยู่แล้ว. พระจุฬปณฺณกะ
กำลังเดินไปเร็ว เห็นสมเด็จพระบรม-
ศาสดาจึงเข้าไปเฝ้าถวายบังคม.

ครั้งนั้น สมเด็จพระบรมศาสดา ตรัสกะเธอ
ว่า "ดูกรจุฬปณฺณกะ ก็เธอจะไปไหนใน
เวลานี้".

คุณน้าข้าง แจ้งพรหม

อุทิศส่วนกุศลให้พ่อสว่าง แจ้งพรหม. แม่บุญมี ภู่เกิด และคุณน้าข้าง แจ้งพรหม

จูปนุถโกปิ สุริยํ โอลิเกนุโต ตํ
 ปิไลติกขณฺ्हํ "รโชหฺรณฺํ รโชหฺรณฺฺ"ติ
 ปริมชฺชนุโต นิสีหิ, ตสฺส ตํ ปริมชฺชนุตสฺส
 ปริมชฺชนุตสฺส กิลิฏฺจํ อโหสิ. ตโต จินุเตสิ
 "อิหํ ปิไลติกขณฺ्हํ อติวีย ปริสุทฺธํ, อิหํ ปน
 อตฺตภาวํ นิสฺสาย ปุริมปกฺตี ปชหิตฺวา เอวํ
 กิลิฏฺจํ ชาตํ, อนิจฺจา วต สงฺขาราทิ"
 ขยวຍํ ปฏฺจเปนุโต วิปสฺสนํ วทฺฺเขสิ.

สตฺถา "จูปนุถกสฺส จิตฺตํ วิปสฺสนํ
 อารุพฺพหฺนุ"ติ ฌตฺวา "จูปนุถก ตฺวํ 'เอตํ
 ปิไลติกขณฺ्हเมว สงฺกิลิฏฺจํ รโชหฺรณฺฺชิตํ
 ชาตนุ'ติ มา สณฺณํ ภิริ, อพฺพนุตเร ปน เต
 รากฺรชาทโย อตฺถิ, เต ทราหิ"ติ วตฺวา
 โอลภาสํ วิสฺสชฺเชตฺวา ปุโรโต นิสินฺโน วีย
 ปณฺณายมานรุโป หุตฺวา อีมา คาถา อภาสิ

ฝ่ายพระจูปันถกะนั่งแลดูดวงอาทิตย์
 ลูบเกล้าผ้าขึ้นนั้น บริกรรมอยู่ว่า "รโชหฺรณฺํ
 รโชหฺรณฺํ" (ผ้าเช็ดธุลี ผ้าเช็ดธุลี), เมื่อ
 เธอลูบเกล้าผ้าผืนนั้นไป ๆ ผ้าผืนนั้นก็หมอง
 เข้า ๆ. ลำดับนั้น เธอจึงคิดว่า "ผ้าผืนนี้
 ขาวบริสุทธิ์อย่างยิ่ง, แต่เพราะอาศัย
 อัตภาพนี้ จึงละสภาพเดิมกลายเป็นผ้า
 เศร้าหมองอย่างนี้, สังขารทั้งหลายไม่
 เทียงหนอ" ดังนี้แล้ว เริ่มต้นพิจารณาความ
 ลึนและความเสื่อม(ของสังขาร) เจริญ
 วิปัสสนาแล้ว.

สมเด็จพระบรมศาสดา ทรงทราบว่า
 "จิตของพระจูปันถกะ ขึ้นสู่วิปัสสนาแล้ว"
 จึงตรัสว่า "กฺุกรจูปันถกะเธออย่าทำความ
 สำคัญว่า 'ท่อนผ้านี้เท่านั้นอันธูลียอมให้
 เศร้าหมองแล้ว' แม้ภายใน(ใจ)ของเธอ
 ก็มีธุลีคือราคะเป็นต้นอยู่, เธอจงนำธุลีคือ
 ราคะเป็นต้นนั้นออกไปเสีย" ดังนี้แล้ว ทรง

คุณน้ำค้าง แจ้งพรหม

อุทิศส่วนกุศลให้พ่อสว่าง แจ้งพรหม. แม่บุญมี ภู่เกิด และคุณน้ำค้าง แจ้งพรหม

เปล่งพระรัศมีไปปรากฏพระรูปคฤประทับนั่ง
ข้างหน้า ได้ตรัสพระคาถาเหล่านี้ว่า

" ราโค รโซ น จ ปน เรณู วุจฺจติ
 ราคสุเสตํ อธิวจนํ รโซติ
เอตํ รชํ วิปฺปชหิตฺว ภิกฺขโว
 วิหฺรนฺติ เต วิคฺตรชสฺส สาสเน."

"ราคะเรียกว่าธูลี ละองหาเรียกว่า
 ธูลีไม่ คำว่าธูลีนี เป็นชื่อของราคะ
 ภิกษุทั้งหลายละธูลี คือราคะนั้นแล้ว
 ย่อมอยู่ในศาสนาของตถาคตผู้ปราศ-
 จากธูลี."

โทโส รโซ น จ ปน เรณู วุจฺจติ
 โทสสุเสตํ อธิวจนํ รโซติ
เอตํ รชํ วิปฺปชหิตฺว ภิกฺขโว
 วิหฺรนฺติ เต วิคฺตรชสฺส สาสเน."

โทสะเรียกว่าธูลี ละองหาเรียกว่า
 ธูลีไม่ คำว่าธูลีนี เป็นชื่อของโทสะ
 ภิกษุทั้งหลายละธูลี คือโทสะนั้นแล้ว
 ย่อมอยู่ในศาสนาของตถาคตผู้ปราศ-
 จากธูลี."

โมโห รโซ น จ ปน เรณู วุจฺจติ
 โมหสุเสตํ อธิวจนํ รโซติ
เอตํ รชํ วิปฺปชหิตฺว ภิกฺขโว
 วิหฺรนฺติ เต วิคฺตรชสฺส สาสเน"ติ."

โมหะเรียกว่าธูลี ละองหาเรียกว่า
 ธูลีไม่ คำว่าธูลีนี เป็นชื่อของโมหะ
 ภิกษุทั้งหลายละธูลี คือโมหะนั้นแล้ว
 ย่อมอยู่ในศาสนาของตถาคตผู้ปราศ-
 จากธูลี" ดังนี้."

๑ มหานิทฺเทส.

กาถาปริโยसानะ จุฬพนฺธโก สห
 ปฏิสัมภิตาหิ อรหตฺตํ ปาปฺณิ, ปฏิสัมภิตาหิ-
 เยวสฺส ตีณิ ปิฎฺฎกาณิ อากมฺมึสุ. โส กิร
 ปุพฺเพ ราชา หุตฺวา นครบทฺทฺขินฺณํ กโรนฺโต
 นลาภฺโต เสเท มุณฺจนฺเต ปรีสุทฺธเณ
 สาภฺเวณ นลาภฺนฺตํ ปุณฺณิ, สาภฺเว กิลิฏฺโฐ
 อโหสิ. โส "อิมํ สรีรํ นิสฺสาย เอวรูปุ
 ปรีสุทฺธเณ สาภฺเว ปกฺตี ขหิตฺวา กิลิฏฺโฐ
 ชาโต, อนิจฺจา วต สงฺขาราน"ติ อนิจฺจสณฺณํ
 ปฏิลภิ. เตนสฺส การเณน รโฆทรณเมว
 ปจฺจโย ชาโต.

ชีวกโกปิ โข โกมารภจฺโจ ทสฺพลสฺส
 ทกฺขิโณทกํ อุปนาเมสิ. สตุถา "นनु ชีวก
 วิหารเ วิกฺขุ อตฺถิ"ติ หตฺถเณ ปตฺตํ ปิทธิ.
 มหาพนฺธโก "ภนฺเต วิหารเ วิกฺขุ นตฺถิ"ติ

ในเวลาจบพระคาถา พระจุฬพนฺธกะ
 บรรลุพระอรหัตพร้อมทั้งปฏิสัมภิตา คือปัญญา
 อันแตกฉาน, ปิฎกทั้ง ๓ มาปรากฏแก่ท่าน
 พร้อมทั้งปฏิสัมภิตานั้นเทียว. ดังได้สดับมา
 เมื่อก่อนท่านเป็นพระราชากำลังทรงกระทำ
 ประทักษิณพระนคร เมื่อพระเสโทไหลจาก
 พระนลาภ ทรงใช้พระภุชชาติขาวสะอาดเช็ด
 ขายพระนลาภ, พระภุชชาติได้เศร้าหมองไป.
 ท้าวเธอทรงรำพึงว่า "ผ้าหมดจดเห็นปานนี้
 ละสภาพเดิมเป็นของเศร้าหมองไปแล้ว ก็
 เพราะถูกสรีระนี้เข้า, สังขารทั้งหลายไม่
 เทียงหนอ" ดังนี้แล้ว ได้อนิจฺจสณฺณา.
 เพราะเหตุนั้น ผ้าเช็ดธุลี จึงเป็นปัจจัย
 (แห่งการบรรลุคุณธรรม) ของท่าน.

ฝ่ายหมอชีวกโกมารภจฺโจ น้อมนำ
 ทกฺขิโณทก^๑เข้าไปถวายแก่สมเด็จพระทศพล.
 สมเด็จพระบรมศาสดาทรงปิดบาตรไว้ด้วย
 พระหัตถ์ ตรัสว่า "กฺุกรชีวก ในวิหารยังมี

^๑ ทกฺขิโณทก น้ำที่หลังในเวลาทำทาน.

อาห. สตุถา "อตุถิ ชีวกา"ติ อาห. ชีวโก
 "เตนหิ ภณเ คจฺฉ, วิหาเร ภิกฺขุณฺ
 อตุถิภาวํ วา นตุถิภาวํ วา ชานาหิ"ติ ปุริสํ
 เปเสสิ. ตสฺมี ขณเ จุฬปณฺโโก "มยฺหํ
 ภาติโก 'วิหาเร ภิกฺขุ นตุถิ'ติ ภณฺติ,
 วิหาเร ภิกฺขุณฺ อตุถิภาวมสฺส ปกาเสสฺ-
 สามิ"ติ สกลอมฺพวนํ ภิกฺขุณฺเยว ปุเรสิ.

ภิกษุมิใช่หรือ". พระมหาปณฺธกะกราบทูลว่า
 "ข้าแต่พระองค์ผู้เจริญ ในพระวิหารไม่มี
 ภิกษุพระเจ้าข้า". สมเด็จพระบรมศาสดา
 ตรัสยื่นพระวาจาว่า "ยังมีอยู่ ชีวก".
 หมอชีวกส่งบุรุษไปด้วยคำว่า "แน่ะพนาย"
 ถ้าเช่นนั้นท่านจงไป, ตรวจสอบให้รู้ว่าในวิหาร
 ยังมีภิกษุหรือหาไม่". ขณะนั้นพระจุฬปณฺธกะ
 คิดว่า "พี่ชายของเรา พูดว่า 'ในวิหารไม่
 มีภิกษุ' เราจักสำแดงให้ท่านรู้ว่า ในวิหาร
 ยังมีภิกษุอีกหลายรูป" จึงยังอัมพวันทั้งสี่
 ให้เต็มไปด้วยภิกษุทั้งหลายนั้นแล.

เอกจฺเจ ภิกฺขุ จีวรกมฺมํ กโรนฺติ, เอกจฺเจ
 รชนกมฺมํ กโรนฺติ, เอกจฺเจ สชฺฌายํ
 กโรนฺตีติ เอวํ อณฺณมณฺณํ อสทิสํ ภิกฺขุสทสฺสํ
 มาเปสิ. โส ปุริโส วิหาเร พหุ ภิกฺขุ
 ทิสฺวา นินฺตติตฺวา "ออยฺย สกลอมฺพวนํ
 ภิกฺขุหิ ปริปฺพณฺน"ติ ชีวกสฺส อาโรเจสิ.

พระจุฬปณฺธกะ เนรมิตภิกษุ ๑,๐๐๐ รูปไม่ให้
 เหมือนกันอย่างนี้คือ ภิกษุบางพวกกระทำ
 การตัดเย็บจีวร, บางพวกก็กระทำการย้อม
 จีวร, บางพวกก็กระทำการสวดสาธยาย.
 บุรุษนั้น เห็นภิกษุในวิหารเป็นอันมาก จึง
 กลับไปบอกหมอชีวกว่า "ข้าแต่พนาย อัมพวัน
 ทั้งสี่ เต็มไปด้วยภิกษุทั้งนั้น".

๑ เป็นคำขุณนางผู้ใหญ่ เรียกผู้อยู่ในบังคับตน

คุณมารีษา กุวานนท์
 สร้างต้นฉบับพระคัมภีร์เพื่อถวายเป็นพุทธบูชา

เถโรปิ โข ตตฺถเว

ฝ่ายพระเถระ

สหสฺสํกฺขตฺตุมตฺตานํ

นิมฺมิตฺตวาน ปนฺถโก

นีสึทึ อมฺพวเน รฺมเม

ยาว กาลปฺปเวทนาติ.

ผู้ชื่อว่าปันถกะ เนรมิตตนเป็นภิกษุ

๑,๐๐๐รูปนั่งแล้วในพระวิหาร ชื่อว่า

อัมพวัน อันนารัณรมย์นั้นแล กว่าจะ

ถึงเวลาเขามาบอก ฉะนั้นแล.

อถ สตุถา ตํ ปุริสํ อาท "วิหารํ
 คนฺตฺวา 'สตุถา จุฬปนฺถกํ นาม ปกฺโกสตี'ติ
 วเทหี"ติ. เตน คนฺตฺวา ตถา วุตฺเต "อหํ
 จุฬปนฺถโก, อหํ จุฬปนฺถโก"ติ มุขสหสฺสํ
 อญฺฺจหิ. ปุริโส คนฺตฺวา "สพฺเพปิ กิร
 ฆนฺเต จุฬปนฺถกาเยว นามา"ติ อาท.
 "เตนหิ ตฺวํ คนฺตฺวา โย ปจฺมํ 'อหํ
 จุฬปนฺถโก'ติ วทตี, ตํ หตฺถเว กณฺห,
 อวเสสา อนฺตรธายิสฺสนฺตี"ติ. โส ตถา
 อกาลสิ, ตาวเทว สหสฺสมตฺตา ภิกฺขุ
 อนฺตรธายิสฺ. เถโร เตน ปุริเสน สทฺธิ

ครั้งนั้น สมเด็จพระบรมศาสดาตรัส

สั่งบุรุษนั้นว่า "เธอจงไปวิหารแล้วพูดว่า

'สมเด็จพระบรมศาสดา เรียกภิกษุรูปที่ชื่อ

จุฬปันถกะ'". เมื่อบุรุษนั้นไปบอกอย่างนั้น

ทั้ง ๑,๐๐๐ ปากก็พูดขึ้นว่า "เราชื่อจุฬ-

ปันถกะ, เราชื่อจุฬปันถกะ". บุรุษไป

กราบทูลว่า "ข้าแต่พระองค์ผู้เจริญ ได้ยิน

ว่าภิกษุแม้ทุก ๆ รูป ชื่อจุฬปันถกะเหมือนกัน

หมดพระพุทธเจ้าข้า". "ถ้าเช่นนั้น เธอจง

ไปใหม่ ถ้าภิกษุใดพูดขึ้นก่อนว่า 'เราชื่อ

จุฬปันถกะ', จงจับมือรูปนั้นไว้, รูปที่เหลือ

^๑ ม. นีสิตมพวเน.

^๒ ข. เถร. ๒๖/๓๕๒. กาลปฺปเวทนนฺตี

ทิสฺสตี.

คุณมารีชา กุวานนท์

สร้างต้นฉบับพระคัมภีร์เพื่อถวายเป็นพุทธบูชา

อกมาลี. สตถา ภคฺคกิจฺจปรีโยสาเน ชีวกั
 อามนฺเตสิ "ชีวก จุฬปนฺถกสฺส ปตฺตํ กณฺห,
 อัยฺ เต อนุโมทนํ กริสฺสตี"ติ. ชีวโก ตถา
 อกาสิ. เถโร สีหนาทํ นทนฺโต ตรณสีโห
 วย ติหิ ปิฎฺฎเกหิ สงฺขโฆภตฺตวา อนุโมทนํ
 อกาสิ.

จักหายไป". เขาได้ทำตามนั้น, ภิกษุ
 ประมาณ ๑,๐๐๐ รูปก็หายไปทันที. พระ-
 เถระได้ไปพร้อมกับบุรุษนั้น. ครั้นเสร็จภคกิจ
 สมเด็จพระบรมศาสดา ตรัสเรียกหมอชีวกมา
 สั่งว่า "คุณกรชีวกท่านจงรับบาตรของภิกษุ
 จุฬปันถกะเถิด, ภิกษุนี้จักกระทำอนุโมทนา
 แก่ท่าน". หมอชีวกได้ทำตามนั้น. พระเถระ
 ได้กระทำอนุโมทนาสะเทือนไปทั้ง ๓ ปิฎก
 ปานดังครณสีหะบันลือสีหนาทอยู่ ฉะนั้น.

สตถุตา อุกฺกจายาสนา ภิกฺขุสํฆปริวารो
 วิหารํ คนฺตฺตวา ภิกฺขุหิ วตฺเต ทสฺสีเต
 อุกฺกจายาสนา คนฺธกฺกุฏิปฺมุขเ จตฺตวา
 ภิกฺขุสํฆสฺส สุกโตวาหํ ทตฺตวา กมฺมฏฺจานํ
 กเถตฺตวา ภิกฺขุสํฆํ อญฺโยเชตฺตวา สุรภิกฺคนฺธ-
 วาสิตํ คนฺธกฺกุฏี ปวิสิตฺตวา ทกฺขิณฺณ ปสฺสเสน
 สีหเสยฺยํ อุกคโต.

สมเด็จพระบรมศาสดา เสด็จลุกจาก
 อาสนะ ทรงมีภิกษุสงฆ์เป็นบริวาร เสด็จ
 กลับถึงพระวิหารแล้ว เมื่อภิกษุทั้งหลาย
 เข้าทำวัตรปฏิบัติเสร็จ เสด็จลุกจากที่
 ประทับสถิตยั้งที่หน้ามุข แห่งพระคันธกุฎี
 ทรงประทานพระโอวาทแห่งพระสุคตเจ้าแก่
 ภิกษุสงฆ์ ตรัสบอกพระกัมมัฏฐาน ทรงส่ง
 ภิกษุสงฆ์ไปแล้ว เสด็จเข้าไปยังพระคันธกุฎี
 ซึ่งอบอวลด้วยกลิ่นหอมฟุ้ง ทรงสำเร็จ
 สีหไสยาสน์โดยพระปรักศว์เบื้องขวา.

คุณมาริษา กุวานนท์
 สร้างต้นฉบับพระคัมภีร์เพื่อถวายเป็นพุทธบูชา

อด สายณฺหสมเย ฌมฺมสภายํ ภิกฺขุ
 อิตฺโต จิตฺโต จ สโมสริตฺวา รตฺตกมฺพลสาณฺฑิ
 ปริกฺขิปนฺตา วิย นิสีหิตฺวา สตฺถุ คณฺถกั
 อารภิสฺสุ "อาวุโส มหาปณฺธโก จุฬปณฺธกสฺส
 อชฺฌาสนํ อชานนฺโต 'จตุหิ มาเสหิ เอกั
 กถํ คณฺหิตุํ น สกฺโกติ, ทนฺโธ อยนฺ'ติ
 วิหารา นิกฺกทฺธิ, สมฺมาสมฺพุทฺโธ ปน
 อตฺตโน อนฺตฺตรฌมฺราชทาย เอกสฺมิเยวสฺส
 อนฺตรากตฺเต สท ปฏิสมฺภิทาหิ อรหตฺตํ
 อทาสิ, ตีณิ ปิฎฺกานิ สท ปฏิสมฺภิทาหิเยว
 อาคตานิ, อโห พุทฺธานํ พลํ นาม
 มหนฺตุนฺติ".

ครั้งสายณฺหสมฺมัย ภิกฺษุทั้งหลาย มา
 ประชุมพร้อมกันรอบ ๆ โรงธรรมสภา (แต่
 ด้วยสี่จิวร์ที่ครองมา) ดูว่าวงสถานที่ด้วย
 ม่านกัมพลแดง นั่งปรารภกถาสรรเสริญ
 พระคุณของสมเด็จพระบรมศาสดาว่า "ดูกร
 อาวุโส พระมหาปณฺธกะไม่ทราบอัยยาศัย
 ของพระจุฬปณฺธกะ จึงขับออกจากพระวิหาร
 ด้วยคิดว่า 'ไม่อาจเรียนคาถาหนึ่งโดย
 ๔ เดือน พระจุฬปณฺธกะนี้เป็นคนทึบ' แต่
 สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้า เพราะ
 พระองค์ทรงเป็นพระธรรมราชาที่ยอดเยี่ยม
 จึงได้ทรงประทานพระอรหัต พร้อมด้วย
 ปฏิสัมภิตาแก่พระจุฬปณฺธกะนั้น ในระหว่าง
 ภัตตาคารมอเดียวเท่านั้น, ปิฎกทั้ง ๓ มา
 ปราภฏ พร้อมทั้งปฏิสัมภิตานั้นเทียว, น้า-
 อัจจรรยจริง ๆ พระพุทธเจ้าทั้งหลายมี
 พลาณภาพยิ่งใหญ่แท้".

อด ภควา ฌมฺมสภายํ อิมํ กถาปวตฺติ
 ฌตฺวา "อชฺช มยา กนฺตุํ วฏฺฏติ"ติ

ครั้งนั้น สมเด็จพระผู้มีพระภาคเจ้า
 ทรงทราบความเป็นไปแห่งกถานี้ ในธรรม-

คุณสงวนศรี ต้นชวลิต
 สร้างต้นฉบับพระคัมภีร์เพื่อถวายเป็นพุทธบูชา

พุทธเสยฺยาย อฏฺฐาย สฺรตฺตทปฏฺฐิ สภาทรงคิดว่า "วันนี้เราควรจะไป" ตั้งนี้
 นิวาเสตฺวา วิชฺชุลตํ วย กายพฺนฺธํ แล้ว เสด็จลุกขึ้นจากพุทธไสยา ทรงอันตร-
 พนฺธิตฺวา รตฺตกมฺพลสทิสฺสํ สฺกตมทาจิวรํ วาสก ๒ ชั้น ซึ่งมีสี่แฉกมัด ทรงผูกรัดประคด
 ปารุปีตฺวา สฺรภิกนฺธกฺวิโต นิกฺขมิตฺวา (ส่งแสง) ปานทั้งสายฟ้าแลบ ทรงครอง
 มตฺตวรวารณสีหวิกฺกนฺทวิลาเสน^๑ อนนฺตาย มหาจิวร ขนาดพระสุคติเช่กับผ้ากัมพลแดง
 พุทฺธลีพฺุหาย ธมฺมสภํ คนฺตฺวา อลงฺกตมณฺทป- เสด็จออกจากพระคันธกฐีมีกลิ่นหอมฟุ้ง ทรง
 มชฺเฌ ปณฺตตฺติปวรพฺุทธาสนํ อภิริยฺห ตำเนินไปยังธรรมสภาด้วยพระพุทธรูปปาง
 ฉพฺุพณฺพฺุทธรสฺมิโย วิสฺสชฺเชนฺโต อณฺณวฺกฺจฺฉิ หน้าที่สุคติได้ โดยการเยื้องกรายคัจจขสาร
 สงฺโขภยมาโน^๒ ยุกนฺธรมตฺตเก พาลสฺริโย ตัวประเสริฐกำลังขบมัน และคัจจสีหะอย่าง-
 วย อาสนมชฺเฌ นิสฺสิ. สมนฺมาสฺมพฺุทธเ ปน เยื้อง ฉะนั้น เสด็จขึ้นสู่บวรพุทธอาสน์ที่
 อากตมตฺเต ภิกฺขุสฺสโม กถิ ปจฺฉินฺทิตฺวา ปรากฏไว้แล้ว ในท่ามกลางมณฑปซึ่งประดับ
 ตฺตฺติ อโหสิ. ประดาไว้ ประทับนั่ง ณ ท่ามกลางอาสนะ
 เปล่งพระพุทธรูปสี่พรรณ ๖ ประการ คัจ
 พระอาทิตย์อ่อน ๆ เหนือยอดเขายุคนธรัยยัง
 ห้วงมหรณพทั่วไปให้ไหวพลิวอยู่ ฉะนั้น.
 ก็พอสมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้าเสด็จมาถึง
 ภิกษุสงฆ์ได้พากันหยุดเจรจา นั่งเฉยอยู่.

^๑ ฉ. มตฺตวรวารโณ วย สีหวิกฺกนฺทวิลาเสน
 วิชฺชุมมาโน สีโห วย.

^๒ ฉ. โอภาสยมาโน.

^๑ พระอาทิตย์แรกขึ้น สียังแดงแสงยังอ่อน.

สตถา มุทุเกน เมตตจิตฺเตน ปริสํ
 โอลิเกตฺวา "อัยํ ปริสา อติวีย โสภติ,
 เอกสฺสปี หตฺถกุกฺกัจจํ วา ปาทกุกฺกัจจํ
 วา อุกฺกาสิทสฺสทฺโท วา ชิปีทสฺสทฺโท วา
 นตฺถิ, สพุเพปีเม พุทฺธการเวน สการวา
 พุทฺธเตเชน ตชฺชิตา มยิ อายุกฺกบฺปิ
 อกเถตฺวา นิสินฺเน ปจฺมํ กถิ สฺมฺมฺจฺจาเปตฺวา
 น กเถสฺสฺสนฺติ, กถาสฺมฺมฺจฺจาปนวตฺตุนฺนาม
 มยา ชานิตฺพุพฺ, อหเมว ปจฺมํ กเถสฺสํสามิ"ติ
 มธฺเรน พุรฺหมสฺสฺเรน ภิกฺขุ อามนฺเตตฺวา
 "กาย นุตฺถ ภิกฺขเว เอตฺรหิ กถาย
 สนฺนินฺนนา, กา จ ปน โว อนฺตรากถา
 วิปฺปกตา"ติ อาห..

สมเด็จพระบรมศาสดาทอดพระเนตร
 บริษัทด้วยพระเมตตาจิตอันอ่อนโยน ทรง
 คำริว่า 'บริษัทนี้คงยามยิ่งนัก, การคะนอง
 มือหรือการคะนองเท้า เสี่ยงโง่หรือเสี่ยง
 จามของภิกษุแม้รูปเดียวกันก็ไม่มี, ภิกษุเหล่านี้
 ทั้งหมดมีความเคารพด้วยพุทธการวะ อัน
 พุทธเดชาภาพทุกความ เมื่อเราตถาคตนี้
 ไม่กล่าวแม้ตลอดอายุกับ ก็จักไม่เริ่มกถาขึ้น
 กล่าวก่อน, ชื่อว่า ธรรมเนียมที่จะเริ่ม
 สนทนา เราควรทราบ, เรานั้นแลจักกล่าว
 ก่อน" ตั้งนี้แล้ว ตรัสเรียกภิกษุทั้งหลาย
 ด้วยพระสุรเสียงอันไพเราะ จุจเสียงพรหม
 ว่า "คุณภิกษุทั้งหลาย บัดนี้ เธอทั้งหลาย
 นี้สนทนากันด้วยเรื่องอะไรหนอ, ก็แล
 สนทนาเรื่องในระหว่างอะไรค้างไว้".

"ภนฺเต น มยํ อิมสฺมि จาเน นิสินฺนา อถฺถิ
 ทิรฺจฺจานกถิ กถेम, ตุมฺหากิเยว ปน กุเณ
 วณฺณยมาณา นิสินฺนมฺหา 'อาวุโส
 มหาปนฺถโก จุพฺปนฺถกสฺส อชฺฌาสยํ

"ข้าแต่พระองค์ผู้เจริญ ข้าพระองค์นี้
 พร้อมกันอยู่ในที่นี้ มิได้กล่าวถึงศิริจจานกถา
 อื่น, แต่นั่งสรรเสริญพระคุณของพระองค์
 อย่างเดียวเท่านั้นว่า 'คุณอาวุโส พระ-

คุณสงวนศรี ต้นขวลิต
 สร้างต้นฉบับพระคัมภีร์เพื่อถวายเป็นพุทธบูชา

อชานนุโต 'จตุทฺธิ มาเสทฺธิ เอกคณํ คณฺหิตุํ
 น สตุโกติ, ทนุโธ อยณฺ'ติ วิหารา
 นิกกชฺชติ, สมฺมาสมฺพุทฺโธ ปน อตฺตโน
 อนุตฺตรธมฺมราชาตาย เอกสฺมีเยวสฺส
 อนุตฺตราภตฺเต สท ปฏฺิสมฺภิทาที อรหตฺตํ
 อทาสี, อโห พุทฺธานํ พลํ นาม มหนฺตณฺ'ติ.

มหาบัณฑิตจะไม่ทราบอัธยาศัยของพระจุฬบัณฑิต
 จึ่งคิดว่า 'พระจุฬบัณฑิตไม่อาจเรียน
 คณาหนึ่ง โดย ๔ เดือน, พระจุฬบัณฑิต
 เป็นคนปัญญาทึบ' คั้งนี้แล้ว ชับออกจาก
 พระวิหาร, แต่สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้า
 เพราะพระองค์ ทรงเป็นพระธรรมราชา
 ยอดเยี่ยม จึงได้ทรงประทานพระอรหันต์
 พร้อมทั้งปฏิสัมภิตา แก่พระจุฬบัณฑิตนั้น ใน
 ระหว่างภัตตาหารมื้อเดียวเท่านั้น, น่า
 อัศจรรย์จริง ๆ ชื่อว่า พระพุทธเจ้าทั้ง
 หลายมีพละนาภาพใหญ่ยิ่งแท้".

สตุถา ภิกฺขุณฺโณ กถํ สุตฺวา "ภิกฺขเว
 จุฬบัณฑิตโก มํ นิสฺสาย อิทานิ ตาว ธมฺเมสุ
 จ ธมฺมมทฺตํ ปตฺโต, ปุพฺเพ ปน มํ นิสฺสาย
 โภเกสุปี โภกมทฺตํ ปาปญฺเี'ติ อาท. ภิกฺขุ
 ตสฺสตุถสฺส อวิภาวตฺถํ ภควนฺตํ ยาจิสฺสุ.
 ภควา ภวนฺตเรน ปฏิจฺจนฺนํ การณํ ปากกฺ
 อทาสี.

สมเด็จพระบรมศาสดา ทรงสดับถ้อยคำของ
 ภิกษุทั้งหลายแล้วตรัสว่า "คุณภิกษุทั้งหลาย
 จุฬบัณฑิตอาศัยเราแล้ว บรรลุความเป็นผู้
 ยิ่งใหญ่โดยธรรมในธรรมทั้งหลาย ในกาลนี้
 ยังไม่เพียงพอ, ในกาลก่อนก็ได้อาศัยเรา
 จึงบรรลุความเป็นผู้ยิ่งใหญ่โดยโภคะ แม้
 ในโภคสมบัติ". ภิกษุทั้งหลายทูลขอสมเด็จพระ

วรรณคดีชาดก .ป-ท. ๒๕๖

คุณสงวนศรี ต้นชวลิต
 สร้างต้นฉบับพระคัมภีร์เพื่อถวายเป็นพุทธบูชา

พระผู้มีพระภาคเจ้าเพื่อทรงยังเนื้อความนั้น ให้แจ่มแจ้ง. สมเด็จพระผู้มีพระภาคเจ้า ได้ทรงกระทำเหตุการณ์ อันภพในระหว่าง ปกปิดไว้แล้วให้ปรากฏ.

อดีตเต กาสีรฎุเจ พาราณสียัม
พฺรหฺมทตฺเต รชฺชํ กาเรนฺเต โปธิสฺสโต
เสฏฺฐิโกเล นิพฺพตฺติตฺวา วยฺยปฺตฺโต
เสฏฺฐิภูจฺฉานํ ลภิตฺวา จุฬเสฏฺฐิ นาม อโหสิ.
โส ปณฺธิโต พฺยตฺโต สพฺพนิมิตฺตานิ ชานาติ.
โส เอกทิวสํ ราชูปฺภูจฺฉานํ กจฺจนฺโต
อนฺตรวีถียํ มตฺมุสิกํ ทิสฺวา ตงฺขณฺเณ นกฺขตฺตํ
สมาเนตฺวา อิทฺมาห "สกุภา จกฺขุมตา
กุลปฺตฺเตน อิมํ อุนฺหุริ คเหตฺวา ปุคฺต-
ทารภรณฺณจ กาคฺติ กมฺมฺนฺเต จ
ปโยเชตฺตุนฺ"ติ. อณฺตโร ทุกฺคตฺกุลปฺตฺโต
จุฬนฺเตวาลีโก นาม ตํ เสฏฺฐิสฺส วจัน
สุตฺวา "นายํ อชานิตฺวา กณฺธสฺสตี"ติ มุสิกํ
คเหตฺวา เอกสฺมึ อापณฺเณ วิฬาลสฺสตฺถาย
วิกฺกัณฺธิตฺวา กากณฺธิกํ ลภิตฺวา ตาย กากณฺธิกาย

ในอดีตกาล เมื่อพระเจ้าพรหมทัต
ครองราชสมบัติ ณ กรุงพาราณสี ในแคว้น
กาสิ พระบรมโพธิสัตว์เกิดในตระกูลเศรษฐี
เจริญวัยแล้ว ได้ตำแหน่งเศรษฐี มีชื่อว่า
จุฬเศรษฐี. พระบรมโพธิสัตว์นั้น เป็นบัณฑิต
ฉลาดรู้นิมิตทั้งปวง. วันหนึ่งท่านกำลังไปยัง
ที่เฝ้าพระราชอา เห็นหนุตายตัวหนึ่ง ใน
ระหว่างถนน ตรวจดูนักษัตรคือฤกษ์บน ใน
ขณะนั้น แล้วกล่าวคำนี้ว่า "กุลบุตรผู้มีจักษุ
คือปัญญา สามารถถือเอาหนุตัวนี้ไป(ทำทุน)
เลี้ยงดูบุตรภรรยา และประกอบกิจการงาน
ได้". กุลบุตรเห็นใจคนใดคนหนึ่ง ชื่อ
จุฬนเตวาลิก ได้ยินถ้อยคำนั้นของเศรษฐี
คิดว่า "ท่านผู้นี้ไม่รู้จริงคงจักไม่กล่าว"
ดังนั้นแล้ว ก็ถือเอาหนุไปขายเพื่อเป็นอาหาร

คุณนิภา รัศมีคารา
สร้างต้นฉบับพระคัมภีร์เพื่อถวายเป็นพุทธบูชา

นี้หริสสามี"ติ อุตฺตยานปาลํ อาห, โส "คณฺห
 อุตฺตยา"ติ สมฺปฏฺิจฺฉิ. จุฬนฺเตวาลิกโก
 ทารกานํ เกฬิมณฺฑลํ. คนฺตฺวา ผาณิตํ ทตฺวา
 มุหฺตฺเตน สฬฺพานิ ทารุปณฺณานิ นีหฺราเปตฺวา
 อุตฺตยานทฺวาเร ราสี กาเรสี.

ตทา ราชกุมฺภกาโร ราชกุลาลภาชนานํ
 ปจฺนตฺถาย ทารุณิ ปรีเยสฺมาโน อุตฺตยาน-
 ทฺวาเร ตานิ ทิสฺวา ตสฺส ทตฺถโต กิณฺติว
 คณฺหิ. ตํ ทิวสํ จุฬนฺเตวาลิกโก ทารุวิกฺกเยน
 โสฬส กหาปณฺเ จาฏฺิอาทินิ จ ปณฺจ
 ภาชนานิ ลภิ.

โส จตฺตวิสฺตียา กหาปณฺเสุ ชาเตสุ
 "อตุถิ อຍ္ ยฺ อฺปาโย มยฺหนฺ"ติ นครทฺวารโต

และใบไม้เหล่านี้แก่ข้าพเจ้า, ข้าพเจ้าจัก
 ขนออกไปให้ทั้งหมด", เขารับว่า "จงเอา
 ไปเถิดเจ้า". จุฬนเตวาลิก^๑ ไปยังวงเล่น
 ของพวกเด็ก ให้นำอ้อยแล้ว ขอให้ช่วย
 ขนไม้พื้นและใบไม้ทั้งหมดโดยครู่เดียว ให้
 ทำเป็นกองไว้ที่ประตูพระราชอุทยาน.

ในเวลานั้น ช่างหม้อหลวงแสวงหาพื้น เพื่อ
 ประโยชน์ แก่การเผาภาชนะดินของหลวง
 เห็นไม้พื้นเหล่านั้น ที่ประตูพระราชอุทยาน
 จึงขอซื้อต่อจากเขาไป. วันนั้นจุฬนเตวาลิก
 ได้ทรัพย์ ๑๖ กหาปณะ และภาชนะ ๕ อย่าง
 มีคุ่มน้ำ เป็นต้น ด้วยการขายไม้พื้น.

เมื่อมีทรัพย์ ๒๔ กหาปณะแล้ว เขา
 คิดว่า "เรายังมีอุปายอีก" จึงตั้งคุ่มน้ำดื่ม

^๑ คำว่า จุฬนเตวาลิก อาจจะแปลว่า ศิษย์
 ของจุฬเศรชฐี เพราะเดิมเป็นคนเข็ญใจ
 ไม่รู้จักกับจุฬเศรชฐีมาก่อน แต่ได้สักจำ
 และปฏิบัติตามคำพยากรณ์ของจุฬเศรชฐี
 จึงเรียกว่า จุฬนเตวาลิก.

อวิทุรภูจฺจาเน เอกํ ปานีเยจฺญํ จเปตฺวา
 ปณฺจสฺเต ตินฺหารเก ปานีเยน อฺปญฺจติ.
 เตปิ อาหํสุ "ตฺวํ สมฺม อมฺหากํ พหุปกฺกาโร,
 กิณฺเต กโรมา"ติ. โส "มยฺหํ กิจฺเจ
 อฺปฺปนฺเน กริสฺสธา"ติ วตฺวา อิตฺโต จิตฺโต จ
 วิจฺรนฺโต ฏลปถกมฺมิเกน จ ชลปถกมฺมิเกน
 จ สทฺธิ มิตฺตสนฺถวํ อกาสิ. ตสฺส
 ฏลปถกมฺมิโก "เสว อิมํ นครํ อสฺสวาณิชโก
 ปณฺจ อสฺสสฺตานิ คเหตฺวา อากมฺิสฺสตี"ติ
 อาจิกฺขิ. โส ตสฺส วจฺนํ สุตฺวา ตินฺหารเก
 อาท "อชฺชํ มยฺหํ เอเกกํ ตินฺกลาปํ เทถ,
 มยา จ ตินฺเน อวิกฺกิตฺเต อตฺตโน ตินฺม มา
 วิกฺกิตฺธา"ติ. เต "สาธฺว"ติ สมฺปญฺจิจฺฉิตฺวา
 ปณฺจ กมฺมิกสฺหายโก อาทริตฺวา ตสฺส
 สมฺรทฺวาเร ปาตยํสุ. อสฺสวาณิโช สกลนคเร
 อสฺสสํ ออาหารํ อลภิตฺวา ตสฺส สหสฺสํ
 ทตฺวา ตํ ตินฺม คณฺหิ.

๑ คุ่มไว้ในที่ไม่ไกลจากประตูพระนคร ใช้
 น้ำดื่มเลี้ยงคนชนหน้า ๕๐๐. พวกเขา
 พูดว่า "กูกรสหาย ท่านมีอุปการะแก่
 ข้าพเจ้ามาก, พวกข้าพเจ้าจะทำอะไรแก่
 ท่านได้บ้าง". เขาพูดว่า "เมื่อข้าพเจ้า
 เกิดมีกิจธุระ พวกท่านจึงค่อยทำ" ดังนี้
 แล้วก็เที่ยวไปมาที่โน้นบ้างที่นี้บ้าง ได้ทำ
 การผูกมิตรกับพ่อค้าผู้ประกอบการค้าทางบก
 และพ่อค้าผู้ประกอบการค้าทางน้ำ. พ่อค้า
 ทางบกบอกเขาว่า "พรุ่งนี้ พ่อค้าม้าจกน้า
 ม้า ๕๐๐ มาเมืองนี้". เขาได้ฟังคำของ
 พ่อค้าทางบกนั้น แล้วพูดกับพวกคนชนหน้าว่า
 "วันนี้ พวกท่านจงให้หน้าแก่ข้าพเจ้าคนละ
 ๑ ฟ่อนเถิด, และเมื่อหน้าเหล่านี้ข้าพเจ้า
 ยังไม่ได้ขาย ขอพวกท่านจงอย่าขายหน้า
 ของตน". พวกคนชนหน้ารับว่า "ดีละ" ดังนี้
 แล้ว นำหน้า ๕๐๐ ฟ่อน มาทิ้งไว้ใกล้ประตู
 เรือนของเขา. พ่อค้าม้าไม่ได้อาหาร
 สำหรับม้าในนครทั้งสิ้น จึงให้ทรัพย์พันหนึ่ง
 แก่เขา แล้วซื้อเอาหน้านั้นไป.

คุณนิภา รัศมีดารา

สร้างต้นฉบับพระกัมภีร์เพื่อถวายเป็นพุทธบูชา

ตโต กติปาหจฺเจนสฺส ชลปถกมุมิก-
 สหายโก อารโจะสี "ปฏฺฐนํ มหานาวา
 อาคตา"ติ. โส "อตุถิ อัย อฺปาโย"ติ
 อฏฺฐหิ กหาปณฺเหติ สพฺพปรีวารสมฺปนฺนํ
 ทาวกาลิกรณํ คเหตุวา มหนฺเตน ยเสน
 นาวาย ปฏฺฐนํ คนฺตฺวา เอกํ อญฺจุลิมุทฺทิกํ
 นาวิกสฺส สจฺจการํ ทตฺวา อวิทุเร จาเน
 สานฺนิ ปริกฺขิปาเบตฺวา นิสินฺโน ปุริเส
 อาณาเปสี "พาหิรวาณิเชสฺสุ อาคเตสฺสุ
 ตติเยน ปฏฺฐิทาเรน มํ อารโจะธา"ติ.

"นาวา อาคตา"ติ สุตฺวา พาราณสีโต
 สตมตฺตา วาณิชา "ภณฺทํ คณฺหามา"ติ
 อาคมีสฺ. "ภณฺทํ ตฺเมท น ลภิสฺสถ,
 อสฺสกุจฺจาเน นาม มหาวาณิเชน สจฺจกาโร
 ทินฺโน"ติ. เต ตํ สุตฺวา ตสฺส สนฺตฺกํ
 อาคตา.

จากนั้นล่องไปสองสามวัน เพื่อนผู้
 ประกอบการค้าทางน้ำบอกแก่เขาว่า "เรือ
 ใหญ่มาถึงท่าเรือแล้ว". เขาคิดว่า "อุบาย
 นี้มีอยู่" จึงเอาทรัพย์ ๘ กหาปณะ ขอเช่า
 รถพร้อมด้วยบริวารทั้งปวง ไปยังท่าเรือ
 ด้วยความภาคภูมิใจมาก(เมื่อถึงแล้ว) ให้
 แหวน ๑ วงแก่นายเรือเป็นการมัดจำแล้ว
 ให้กันมานั่งอยู่ในที่ไม่ไกล สั่งบุรุษทั้งหลาย
 ว่า "เมื่อพ่อค้าจากข้างนอกมาถึงแล้ว พวก
 ท่านจงบอกเรา โดยบอกต่อ ๆ กันมาถึง
 คนที่ ๓".

พ่อค้าทั้งหลายประมาณ ๑๐๐ คน จากกรุง
 พาราณสี ได้สັบว่า "เรือมาถึงแล้ว"
 พวกกันมาหมายใจว่า "จ้กรับเอาสินค้า".
 นายเรือกล่าวว่า "พวกท่านจ้กไม่ได้สินค้า,
 (เพราะ) พ่อค้าใหญ่ในที่ชื่อนั้น ได้วาง
 มัดจำไว้แล้ว". พ่อค้าเหล่านั้นได้ยืนคั่งนั้น
 จึงพากันมายังสำนักของเขา.

คุณกิตติมา หัตถิรัตน์

สร้างต้นฉบับพระคัมภีร์เพื่อถวายเป็นพุทธบูชา

ปาหมุลิกา ปุริสา ปุริมสณฺณาวเสน ตติเยน
 ปฎิหารเณ เตสํ อากตภาวํ อารโจะสุ.
 เต สตมตฺตา วาณิชา เอเกกํ สหสฺสํ
 ทตฺวา เตน สหฺธิ นาวาย ปตฺติกา หุตฺวา
 ปุน เอเกกํ สหสฺสํ ทตฺวา ปตฺติ วิสฺสชฺษา-
 เปตฺวา ฆณฺท์ อตฺตโน สนฺตกํ อภิสุ.

บุรุษผู้รับใช้ใกล้ชิดทั้งหลาย บอกว่า พ่อค้า
 เหล่านั้น มาถึงแล้วโดยการบอกต่อ ๆ กัน
 มาถึงคนที่ ๓ ตามที่ได้ตกลงกันแต่เดิม.
 พ่อค้าประมาณ ๑๐๐ คนนั้นให้ทรัพย์คนละ
 พัน ๆ เป็นหุ้นในเรือร่วมกับเขา ให้ทรัพย์
 อีกคนละพัน ๆ ให้เขาถอนหุ้นออก แล้วได้
 กระทำสินค้าให้เป็นของตนเองคนเดียว.

จุฬนฺเตवासีกอ เทว สตสหสฺसानิ
 กณฺหิตฺวา พาราณสี อากนฺตฺวา "กตณฺณวา
 เม ภวิตฺตุ วฏฺฏทิตฺติ" เอกํ สตสหสฺสํ
 คาหาเปตฺวา จุฬเสฏฺฐิสฺส สมีปี คโต. อถ
 นํ เสฏฺฐี "กีนฺเต ตาต กตฺวา อิทํ ธนํ
 ลทฺธนฺ"ติ ปุจฺฉิ. โส "ตฺตเมหฺติ กถิตฺวาเย
 จตฺวา จตฺมาสพฺภนฺตเรเยว ลทฺธนฺ"ติ
 มตฺมุสิกํ อาทิ กตฺวา สพฺพํ ปวตฺติ กเถสิ.

จุฬนฺเตवासีกได้รับทรัพย์สองแสนแล้ว
 มายังกรุงพาราณสี คิดว่า "ควรที่เราจะ
 เป็นคนกตัญญู" จึงให้คนขนทรัพย์หนึ่งแสน
 ไปยังที่ใกล้จุฬเศรษฐี. ครั้งนั้น เศรษฐีถาม
 เขาว่า "คุณพ่อ ทรัพย์นี้เจ้าทำอะไรจึง
 ได้มา". เขาตอบว่า "ข้าพเจ้าดำรงอยู่ใน
 อุบายที่ท่านบอกแล้ว จึงหาทรัพย์ได้ภายใน
 ๔ เดือนนี้เอง" แล้วเล่าความเป็นไป
 ทั้งหมด เริ่มต้นแต่เห็นหนุตายเป็นคັນไป.

จุฬมหาเสฏฺฐี ตสฺส วจันํ สุตฺวา "อิทานิ
 เอวรूपิ ทารกํ มม สนฺตกํ กาคฺตุ วฏฺฏทิตฺติ
 วยปฺปตฺติ อตฺตโน ธีตรํ ทตฺวา สกลกฺกมฺพสฺส

จุฬมหาเศรษฐีได้ยินคำของเขา คิดว่า
 "บัดนี้ เราควรจะทำเด็กเห็นปานนี้ไว้
 เป็นคนของเรา" จึงยกธิดาของตนผู้เจริญ-

คุณกิตติมา หัตถิรัตน์

สร้างต้นฉบับพระคัมภีร์เพื่อถวายเป็นพุทธบูชา

สามีกิ อกาลิ. โส เสฏฺฐิโน อจฺจเยน ตสฺมี
นคเร เสฏฺฐิจฺฉานํ ลภี.

วัย แล้วมอบให้เป็นเจ้าของทรัพย์สมบัติ
ทั้งสิ้น. ครั้นเศรษฐีล่องไป เขาก็ได้
ตำแหน่งเศรษฐีในเมืองนั้น.

โพธิสตุโตปิ ยถากมฺมํ อคมาลี.

ฝ่ายพระบรมโพธิสัตว์ ได้ไปแล้วตาม
ยถากกรรม.

สมฺมาสมฺพุทฺโธ อิมํ ฐมฺมเทสนํ
กเถตฺวา อภิสมฺพุทฺโธว หุตฺวา อิมํ กถํ
กเถลล

สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้า เป็น
ผู้ตรัสรู้ด้วยพระปัญญาขันธ์เอง ครั้นตรัสพระ-
ธรรมเทศนานี้แล้ว จึงตรัสพระคาถานี้ว่า

๔. "อฺปฺปเกนปิ เมธาวิ
ปาทฺถเณน วิจฺกฺขโณ
สมฺมุจฺจาเบตฺติ อตฺตทานํ
อญฺญํ อคฺคิวิ สนฺธมฺน"ติ.

๔. "ผู้มีปัญญาเห็นประจักษ์ ย่อมตั้งตนได้
ด้วยต้นทุน ฝัมน้อย เหมือนบุคคล
ก่อไฟกองน้อย ๆ (ให้เป็นกองใหญ่)
ได้ ฉะนั้น" ดังนี้.

ตตฺถ อฺปฺปเกนปิ โถเกนาปิ
ปริตฺเตนาปิ. เมธาวิติ ปณฺณวา.
ปาทฺถเณนาติ ภณฺฑมฺมุเลน. วิจฺกฺขโณติ
โวหารกฺกุสล.

บรรดาบทเหล่านั้น คำว่า ฝัมน้อย
แปลว่า นิดหน่อย คือเล็กน้อย. บทว่า
เมธาวิ แปลว่า ผู้มีความรอบรู้. คำว่า
ต้นทุน แปลว่า ทรัพย์ต้นทุน. คำว่า เห็น
ประจักษ์ ได้แก่ ฉลาดในการค้าขาย.

คุณกิตติมา หัตถิรัตน์
สร้างต้นฉบับพระคัมภีร์เพื่อถวายเป็นพุทธบูชา

สมุฏจาเปติ อุตตानนติ มหนต์ ฌนยส์
อุปาเตตวา ตตถ อุตตานิ สญจาเปติ
ปติฏจาเปติ. ยถา ก็ ?

คำว่า ตั้งตนได้ ความว่า บุคคลยังทรัพย์
และยศใหญ่ให้เกิดขึ้นแล้ว ย่อมตั้งตนคือให้
ดำรงตนอยู่ในทรัพย์และยศนั้น. เหมือน
อะไร ?

อญฺ อคฺกิว สฺนฺธมนฺติ ยถา ปณฺหิตโต ปุริโส
ปริตฺตกํ อคฺคิ อญฺกุกฺกเมน โคมยจฺจนฺทาณี
ปกฺขิปิตฺวา มฺขวาเตน ฌมนฺโต สมุฏจาเปติ
วทฺเขตฺติ มหนต์ อคฺคิกฺกขนฺธํ กโรติ, เอวเมว
ปณฺหิตโต โถกํปี ปากฺกํ ลภิตฺวา
นानาอุปาเยหิ ปโยเชตฺวา ฌนฺนจฺ ยสฺนจฺ
วทฺเขตฺติ, วทฺเขตฺวา จ ปน ตตถ อุตตานิ
ปติฏจาเปติ, ตาย เอว วา ปน
ฌนยสมฺหนตฺตาย อุตตานิ สมุฏจาเปติ,
อภินฺวาทํ ปากฺกํ กโรตีติ อตฺโถ.

เหมือนบุคคลก่อกองไฟน้อย ๆ (ให้เป็นกอง
ใหญ่) ได้ฉะนั้น อธิบายว่า บุคคลผู้เป็น
บัณฑิตใส่ผงโคมัย เป็นต้น ใช้ลมปากเป่า
กองไฟน้อย ๆ ให้ตั้งขึ้นได้ คือให้เพิ่มขึ้น
โดยลำดับ คือทำให้เป็นกองไฟใหญ่ได้
ฉันใด, ผู้เป็นบัณฑิตก็ฉันนั้นเหมือนกัน ได้
ทรัพย์ต้นทุนแต่น้อย เข้าประกอบการด้วย
อุบายต่าง ๆ ย่อมยังทรัพย์และยศให้เจริญ
ได้, ก็แลครั้นให้เจริญแล้ว ย่อมยังตนให้
ตั้งอยู่ในทรัพย์และยศนั้น, ก็อีกอย่างหนึ่ง
ชื่อว่า ย่อมตั้งตนได้ เพราะมีทรัพย์และยศ
มากนั่นเอง, คือว่าย่อมทำตนให้เขารู้จัก
ให้ชื่อเสียงปรากฏได้.

อิติ ภควา "น ภิกฺขเว จุฬปนฺถโก
มํ นิสฺสาย อิทานิ ฌมฺเมสุ ฌมฺมมทฺตํ

สมเด็จผู้มีพระภาคเจ้าทรงแสดง
พระธรรมเทศนานั้นอย่างนี้ว่า "คุณภิกษุ

คุณกิตติมา หัตถิรัตน์
สร้างต้นฉบับพระคัมภีร์เพื่อถวายเป็นพุทธบูชา

ปตุโต, ปุพฺเพ ปน โภเคสุปี โภคมหตุตํ ทั้งหลาย จุฬบัณฑิตกะอาศัยเราแล้ว จึงบรรลุ
 ปาปญฺเฐติ เอวํ อิมํ ฌมฺมเทสนํ ทสฺเสตฺวา ความเป็นผู้ใหญ่โดยธรรม ในธรรมทั้งหลาย
 เทว วตฺถุณี กเถตฺวา อนุสนฺธิ สมฺภเวตฺวา ในกาลนี้เท่านั้นก็หามิได้, ถึงแม้ในกาลก่อน
 ชาตกํ สโมธานะสิ "ตทา จุฬนฺเตวาลิโก ก็บรรลุความเป็นผู้ใหญ่โดยโภคะ ในโภคะ
 จุฬปนฺถโก อโหสิ, จุฬมหาเสฏฺฐิ ปน ทั้งหลาย" ตรัสเล่าเรื่อง ๒ เรื่องสืบต่อ
 อหเมว อโหสิ"ติ เทสนํ นิฏฺฐาเปสิ. อนุสนธิกัน ทรงประชุมชาดกว่า "จุฬัน-
 เตวาลิก ในกาลนั้น ได้เป็นจุฬบัณฑิตกะ,
 ส่วนจุฬมหาเศรษฐีคือ เราเอง" ดังนี้ ทรง
 ยังเทศนาให้จบลงด้วยประการฉะนี้.

จุฬเสฏฺฐิชาตกวณฺณา จตุตฺถา.

พรรณนาจุฬเศรษฐีชาดก ที่ ๔ จบ.

๕. ตณฺหุตฺตนาฬิชาตก (๕)

(๕). "กิมกฺขติ ตณฺหุตฺตนาฬิกา จ
พาราณสีอนุตฺตรพาหิราณี
อสุสฺสปญฺจสฺสเตตานี
เอกาตณฺหุตฺตนาฬิกา"^๑ติ.

ตณฺหุตฺตนาฬิชาตกํ ปญฺจมํ.

๕. ตณฺหุตฺตนาฬิชาตก (๕)

(๕). "ก็ข้าวสารทะนนานหนึ่ง มีราคาสัก
เท่าไร กรุงพาราณสีทั้งภายใน
ภายนอกก็ดี ทั้งมี ๕๐๐ ตัวก็ดี
มีราคาเท่ากับข้าวสารทะนนานเดียว
เท่านั้นหรือ"^๑.

ตณฺหุตฺตนาฬิชาตกํ ที่ ๕.

^๑ กตฺถจฺจิ โปตฺถเก

(๕) "กิมกฺขติ ตณฺหุตฺตนาฬิกา, ยํ
อสุสาน มุลา ย ว เทหิ ราช
พาราณสี สนฺตฺรพาหิรํ
อยมกฺขติ ตณฺหุตฺตนาฬิกา"ติ.

^๑ คัมภีร์บางฉบับ

(๕) "ข้าวสารทะนนานหนึ่ง มีราคาสัก
เท่าไร ข้าแต่พระราชา ขอพระองค์
ทรงตรัสบอกราคามา เจ้าหน้าที่
ราคาสั่งของผู้นี้ ติราคากรุงพาราณสี
ทั้งภายในและภายนอก เท่ากับข้าว-
สารทะนนานหนึ่งเดียวหรือ".

๕. ตณฺหุทลนาฬิชาตกวรรณนา (๕)

กิมกมฺที ตณฺหุทลนาฬิกา จาติ อิทํ
 สตฺถา เชตวเน วิหรนฺโต โลฬุทายิตฺถเณโร
 อารพฺภ กณฺเณี.

ตสฺมี สมเย อายสฺมา ทพฺโพ
 มลฺลปฺตฺโต สํสฺส ภตฺตฺทฺเทสโก อโหสิ.
 ตสฺมี ปาโตว สลากภตฺตานิ อุทฺทิสฺมาเน
 โลฬุทายิตฺถเณรสฺส กทาจิ วรภตฺตํ ปาปฺณาติ
 กทาจิ ลามกภตฺตํ. โส ลามกภตฺตสฺส
 ปตฺตทิวเส สลากคฺคํ อากุลํ กโรติ "ก
 ทพฺโพว สลากํ ทาตุํ ชานาติ, อเมท น
 ชานามา"ติ วทติ. ตสฺมี สลากคฺคํ อากุลํ
 กโรนฺเต "หนฺน ทานิ ตฺวเมว สลากํ
 เทหิ"ติ สลากปจฺฉิ อทฺส.

๕. พรรณนาตณฺหุทลนาฬิชาตก (๕)

สมเด็จพระบรมศาสดา เมื่อประทับอยู่
 ณ พระเชตวัน ทรงปรารภพระโลฬุทายีเณระ
 จึงตรัสพระธรรมเทศนานี้ว่า ข้าวสารทะนนาน
หนึ่งมีราคาสักเท่าไร ดังนี้ เป็นต้น.

ในสมัยนั้น ท่านพระทัฬหฬลบุตร ได้
 เป็น ภักตฺตฺเทสโก คือเจ้าหน้าที่แจกอาหาร
 แก่สงฆ์. เมื่อท่านแจกสลากภักตฺตฺอยู่ในตอน-
 เข้า บางคราวพระโลฬุทายีเณระก็ได้ภักตฺ
 บางคราวก็ได้ภักตฺแล้ว. ในวันที่เธอได้ภัก
 แล้ว เธอก็ทำให้โรงแจกสลากอลหม่าน
 กล่าวขึ้นว่า "พระทัฬหฬลท่านนี้รู้จักที่จะแจก
 สลากหรือ, พวกเราไม่รู้จักแจกบ้างหรือ".
 เมื่อเธอทำโรงแจกสลากให้วุ่นวายขึ้น ภิกษุ
 ทั้งหลายจึงได้มอบกระเช้าสลากให้แจกด้วย
 กล่าวว่า "เอาเถิด บัดนี้ ท่านนั้นแหละแจก
 สลากเถิด".

๑ ฉ. ลาลุทายิตฺถเณโร.

ตโต ปฏฐาย โส สัมผัส สลากิ อทาสี.
 ททนต์ จ ปน "อิหิ วรรณตตุน"ติ वा
 "ลามกตตุน"ติ वा "อสุกवसुकुके วรรณตตु
 จित्, असुकवसुकुके लामकततुन"ติ वा न
 खानाति, जित्किं कव्रोन्तोपि "असुकवसुकुके
 जितिका"ति न सल्लुखेति. गिखुन् जितवेलाय
 "अिमस्मिं जाने अयं जितिका जिता, अिमस्मिं
 जाने अयन्"ति गुमियं वा गित्तियं वा लेखि
 कथ्मि.

पुनत्विเส सलाकुकुके गिखु मन्तरा वा
 โहनติ พุตรา वा, เตสุ มन्तरเรสุ เลखा
 हेग्जा โหติ, พุतरเรสุ อปรี. โส จित्किं
 อชานนต์ เลขสณนาย สลากิ เทติ.

จำเดิมแต่นั้นมา เธอก็ได้แจกสลากแก่สงฆ์.
 ก็แลเมื่อจะแจก เธอก็ไม่รู้ว่า "นี่ ภัตต์"
 หรือว่า "นี่ ภัตแล้ว" หรือว่า "ภัตต์ก็ควรได้
 ในลำดับภิกษุมิพรรษาเท่านั้น, ภัตธรรมควร
 ได้ในลำดับภิกษุมิพรรษาเท่านั้น", แม้เมื่อ
 จักลำดับก็ไม่ได้กำหนดว่า "ภิกษุมิพรรษา
 เท่านั้น อยู่ในลำดับที่เท่านั้น ๆ". (เป็นแต่)
 ในเวลาที่ภิกษุทั้งหลายยืนพร้อมกัน (คราว
 หนึ่ง ๆ) เธอขีดเส้นที่พื้นบ้าง ที่ฝาบ้าง
 หมายถึงว่า "ลำดับที่เท่านั้น อยู่ตรงที่นี้ ๆ".

ในวันต่อมา ในโรงแจกสลากมีภิกษุน้อยกว่า
 บ้าง มากกว่าบ้าง, เมื่อภิกษุเหล่านั้นมีน้อย
 กว่า รอยขีดก็อยู่ต่ำ (กว่าพระ)? เมื่อ
 พระภิกษุมิมาก รอยขีดก็อยู่สูง (กว่าพระ)?

๑-๑ ฉ. असुकवसुकुके วรรณตตุนติ वा
 असुकवसुकुके लामकततुनติ वा.

๑ หมายความว่า พอพระยืนพร้อมแล้ว ก็
 ขีดเส้นไว้ คราวพระน้อย เมื่อมายืนตาม
 เส้นที่ขีดไว้ เส้นก็เหลืออยู่หลังพระ คราว
 พระมากยืนเข้าแถวก็จะล้ำเส้น เส้นก็จะ
 อยู่สูงกว่าพระที่ยืนล้ำเส้น.

คุณไพฑูรย์ ปานสูง
 สร้างต้นฉบับพระคัมภีร์เพื่อถวายเป็นพุทธบูชา

เธอไม่รู้ลำดับพรรษาของภิกษุทั้งหลาย แจก
สลากไปตามรอยขีดที่หมายเอาไว้.

อด นั ภิกขุ "อาวุโส อุทายี เลขา
นาม เหฎฐา วา โหติ อุปริ วา, วรภคตฺ
ปน อสุกวุสสุเค จิตฺ, ลามภคตฺ
อสุกวุสสุเค"ติ อาหุสุ. โส ภิกขุ
ปฏิปุพฺรนุโต "ยทิ เอวํ อัย เลขา กสมมา
เอวํ จิตา, กิ อหิ ตุมหากิ สหฺทหามิ,
อิมิสฺสา เลขาย สหฺทหามิ"ติ วทติ.

ลำดับนั้น ภิกษุทั้งหลาย จึงกล่าวกะ
เธอว่า "คุณของท่านอุทายี ชื่อว่าจำนวนรอย
ขีดจะอยู่ต่ำลง หรือสูงขึ้นก็ตาม, แต่ภักดี
ควรได้ในลำดับภิกษุมีพรรษาเท่านั้น, ภัค
แล้ว ควรได้ในลำดับภิกษุมีพรรษาเท่านั้น".
เธอก็กล่าวตอบโต้ภิกษุทั้งหลาย ออกไปว่า
"ถ้าเช่นนั้น รอยขีดคงอยู่อย่างนี้ เพราะ
เหตุไร, ข้าพเจ้าจะเชื่อพวกท่านได้
อย่างไร, ข้าพเจ้าเชื่อตามรอยขีดนี้".

อด นั ทหฺรา จ. สามเณฺรา จ "อาวุโส
โลพฺุทายี ตยิ สลากิ เทนฺเต ภิกขุ ลาภน
ปริทายนฺติ, น ตฺวํ ทาคุ อนุจฺฉวิโก,
นิกฺคจฺฉ^๑ อิตฺ"ติ สลากคฺคโต นิกฺคทฺตฺสิสุ.
ตสมิ ฆเณ สลากคฺเค มหนฺตํ โกลาหฺลํ
อโหสิ. ตํ สฺตุวา สฺตุธา อานนฺทคฺเคเรํ ปุจฺฉิ
"อานนฺท สลากคฺเค มหนฺตํ โกลาหฺลํ, กิ

ลำดับนั้น พวกภิกษุหนุ่มและสามเณรทั้งหลาย
ก็พูดกะเธอว่า "คุณท่านโลพุทายี เมื่อท่าน
แจกสลากอยู่ ภิกษุทั้งหลายก็เสื่อมจากลาภ
ไป, ท่านไม่เหมาะสมที่จะแจกสลากเลย,
จงออกไปจากที่นี่เสีย" กังนี้ แล้วก็ช่วยกัน
จุกลาก(พระโลพุทายี) ออกไปจากโรงแจก
สลาก. ขณะนั้น ในโรงแจกสลากก็เกิด

^๑ ฉ. คจฺฉ.

สทโท นามโส"ติ. เถโร ตถาคตสฺส
 ตมตฺถิ อโรเจสิ. "อานนฺท น อิทาเนว
 โลพุทฺถายิ อตฺตโน พาลตาย ปเรสฺส ลามทานิ
 กโรติ, ปุพฺเพปิ อกาสิเยวา"ติ อาท.
 เถโร ตสฺสตฺถสฺส อวิภาวตฺถิ ภควนฺตํ
 ยาจิ. ภควา ภวนฺตเรน ปฏิจฺจนฺนํ การณํ
 ปากฺกํ อกาสิ.

เสียงแข็งแข็งขึ้น. ครั้นทรงสดับเสียงแข็งแข็ง
 นั้นแล้ว สมเด็จพระบรมศาสดา ตรัสถาม
 พระอานนท์เถระว่า "อูกรอานนท์ ในโรง
 แจกสลากเกิดเสียงดังแข็งแข็งขึ้น, นั้นเสียง
 อะไรกัน". พระเถระจึงกราบทูลเนื้อความ
 นั้น แต่สมเด็จพระตถาคตเจ้า. พระบรม-
 ศาสดาตรัสว่า "อูกรอานนท์ มิใช่แต่บัดนี้
 เท่านั้น ที่โลพุทฺถายิทำความเสื่อมลาภให้แก่
 คนอื่น เพราะความที่ตนโง่, ถึงในกาลก่อน
 เรายังได้กระทำแล้วเหมือนกัน". พระเถระ
 จึงทูลขอสมเด็จพระผู้มีพระภาคเจ้า เพื่อทรง
 ทำเนื้อความนั้นให้แจ่มแจ้ง. สมเด็จพระผู้มี
 พระภาคเจ้าจึงได้ทรงกระทำเหตุการณ์ อัน
 ระหว่างแห่งภพปกปิดไว้แล้วให้ปรากฏ.

อดีตเต กาสีรฎฺเฐ พาราณสียํ
 พุทฺทมทฺตโต นาม ราชาน อโหสิ. ตทา
 อมฺหากํ โภธิสฺตฺโต ตสฺส อคฺขมาปนิโก
 อโหสิ, ทตฺถิสฺสทฺธาทีนํ เจว มณิสฺวณฺณาทินํ
 จ อคฺขมาเปสิ, อคฺขมาเปตฺวา ภณฺตสามิกานํ
 ภณฺตานุรูปเมว มฺลํ ทาเปติ.

ในอดีตกาล ได้มีพระราชานาม
 ว่าพรหมทัต ในเมืองพาราณสี แคว้นกาสิ.
 ในครั้งนั้น พระบรมโพธิสัตว์ของเรา
 ทั้งหลาย ได้เป็นเจ้าหน้าที่ที่ราคาพัสดุของ
 พระเจ้าพรหมทัต, ได้ที่ราคาช้าง ม้า
 เป็นต้น และสิ่งของต่าง ๆ มีแก้วมณีและ

คุณพรชดา อิศสระ
 สร้างต้นฉบับพระคัมภีร์เพื่อถวายเป็นพุทธบูชา

ทองคำเป็นต้น, ครั้นตีราคาแล้วก็ได้ให้
มูลค่า แก่เจ้าของสิ่งของตามสมควรแก่
สิ่งของนั้นแล.

ราชา ปน ลุทฺโธ โหติ, โส โลกปกิตาย
เอวํ จินฺตฺสึ "อัยํ อคฺขมาปนิโก เอวํ
อคฺขมาเปนฺโต น จิรฺสฺเสว มมฺ เกเห ฐนํ
ปริกฺขยํ คมิสฺสตี, อณฺเฑํ อคฺขมาปนิกํ
กริสฺสามี"ติ. โส สึหปณฺชริ อคฺขมาญฺเฑว
ราชงฺคณฺโ อโโลเกนฺโต เอกํ คามิกมนุสฺสํ
โกลฺพาลํ ราชงฺคณฺเณ คจฺจณฺตํ ทิสฺวา "เอส
มยฺหํ อคฺขมาปนิกกมฺมํ กาทุํ สกฺขิสฺสตี"ติ ตํ
ปกฺโกสาเปตฺวา "สกฺขิสฺสสิ ภณฺเฑ อมฺหากํ
อคฺขมาปนิกกมฺมํ กาทุนฺ"ติ อาท. "สกฺขิสฺสามิ
เทวา"ติ.

ฝ่ายพระราชาทรงมีพระอัธยาศัย ประกอบ
ด้วยโลกเจตนา, พระองค์จึงทรงดำริไป
ตามปกติของความโลภอย่างนี้ว่า "เจ้า
พนักงานตีราคาคนนี้ ชื่นตีราคาสิ่งของอยู่
อย่างนี้ ต่อกาลไม่นานนัก ราชทรัพย์ใน
พระราชมณเฑียรของเรา ก็จักถึงความ
หมดสิ้น, เราจักหาผู้อื่นมาทำหน้าที่ตีราคา
สิ่งของแทน" ดังนี้. (วันหนึ่ง)พระองค์ทรง
ให้เผยสีหบัญชร ทอดพระเนตรไปทางหน้า
พระลาน เห็นชาวบ้านคนหนึ่ง ซึ่งเป็นคน
เหลวไหลทั้งใจเขลา เดินมาทางพระลาน
หลวม ทรงดำริว่า "เจ้านี้คงสามารถทำ
หน้าที่ตีราคาสิ่งของให้แก่เราได้" จึงรับสั่ง
ให้เรียกเขามา ตรัสว่า "แน่ะพนาย เจ้า
จะสามารถทำหน้าที่ตีราคาสิ่งของให้แก่เรา
ได้ไหม". "สามารถทำได้ พระเจ้าข้า".

คุณพรชดา อิศสระ

สร้างต้นฉบับพระคัมภีร์เพื่อถวายเป็นพุทธบูชา

ราชา อุตฺตโน ฌนรกฺขณฺคฺถาย ตํ พาลํ พระราชาก็ทรงตั้งพาลบุรุษนั้นไว้ ในหน้าที่
 อคฺฆาปนิกกมุเม จเปสิ. ตโต ปฏฺจาย โส ตีราคาสั่งของ เพื่อรักษาราชทรัพย์ของ
 พาลอ หตฺถิสฺสาทีนึ อคฺฆาเบนฺโต อคฺฆิ พระองค์. ตั้งแต่นั้นมา พาลบุรุษนั้น เมื่อจะ
 หาเบตฺวา ยถารุจฺฉิยา กเถสิ. ตสฺส ตีราคาสั่งต่าง ๆ มีช้างและม้า เป็นต้น ก็
 จานนฺคเร จิตฺตฺตา ยํ โส กเถติ, ตเมว บอกลตรากลาง ตามความพอใจของตน.
 มุลํ โหติ. เพราะความที่เขาดำรงอยู่ในตำแหน่ง คำที่
 เขาพูดจึงเป็นราคา.

ตสฺมิ กाले อุตฺตราปถโต เอโก ในกาลนั้น พ่อค้าม้าคนหนึ่งนำม้า
 อสฺสวาณิโช ปณฺจ อสฺสสตานึ อาเนสิ. ๕๐๐ ตัวมาจากอุตรปถ คือประเทศฝ่าย
 ราชา ตํ ปุริสี ปกฺโกสาเบตฺวา อสฺเส เหนือ. พระราชารับสั่งให้เรียกบุรุษนั้นมา
 อคฺฆาเปสิ, โส ปณฺจนฺนํ อสฺสสตานํ แล้ว ให้ตีราคาม้า, เขาก็ตีราคาม้า ๕๐๐
 เอกตฺณฑุลนาพิยา^๑ อคฺฆมกาสึ. กตฺวา จ ตัวเท่ากับข้าวสารทะนานเดียว. ก็แลครั้น
 ปน "อสฺสวาณิชฺสสฺ เอกตฺณฑุลนาพิกึ ตีราคาแล้วก็กล่าวว่า "พวกท่านจงให้ข้าว-
 เทธา"ติ วตฺวา อสฺเส อสฺสสาลาญํ สารทะนานหนึ่งแก่พ่อค้าม้า" แล้วให้นำม้า
 สณฺจาเปสิ. เข้ายื่นในโรงม้า.

อสฺสวาณิโช โปราธอคฺฆาปนิกสฺส สนฺตึกึ พ่อค้าม้า ไปยังสำนักของเจ้าหน้าที่ตีราคา
 กนฺตฺวา ตํ ปวตฺตี อาโรเจตฺวา "อิทานึ กึ คนเก่า เล่าเรื่องนั้นแล้วถามว่า "บัดนี้

^๑ ฉ. . . . นาพิกึ.

คุณอุทัย มานิจสิน

สร้างต้นฉบับพระคัมภีร์เพื่อถวายเป็นพุทธบูชา

กาตพฺพนุ"ติ ปุจฺฉิ. โส อาท "ตสฺส ปุริสสฺส
 ลณฺจํ ทตฺวา เอวํ ปุจฺฉถ 'อมฺหากํ คาว
 อสฺสา เอกํ ตณฺหุสนาพิกํ อคฺขมฺตีติ
 ณาตเมตํ, ตุมฺเห ปน นิสฺสาย ตณฺหุสนาพียา
 อคฺขมฺ ชานิตฺกาโมมฺหิ"^๑ สกฺขิสฺสถ โน รณฺโณ
 สนฺติเก จตฺวา 'สา ตณฺหุสนาพิกา อิถุนาม
 วตฺตุนฺติ, อคฺขมฺตี"ติ สเจ สกฺขิสฺสามีติ วทติ,
 ตํ กเหตุวา รณฺโณ สนฺติกํ กจฺฉถ, อหํปี
 ตตฺถ คมิสฺสามี"ติ.

ข้าพเจ้าจะพึงทำอะไร". เจ้าหน้าที่เก่า
 นั้นก็กล่าวว่า "ท่านจงให้สินบนแก่บุรุษนั้น
 แล้วจงถามอย่างนี้ว่า 'เรื่องนั้น ข้าพเจ้า
 รู้ว่า มีทั้งหลายของข้าพเจ้า มีราคา
 เท่ากับข้าวสารทะนานหนึ่งเท่านั้น' ดังนี้,
 แต่ข้าพเจ้าต้องพึงท่าน เพื่อที่จะทราบราคา
 ของข้าวสารทะนานหนึ่ง, ท่านยืนอยู่ใน
 สำนักของพระราชแล้ว จักอาจบอก
 ข้าพเจ้าได้หรือไม่ว่า 'ข้าวสารทะนานหนึ่ง
 นั้น มีราคาเท่านี้', ถ้าบุรุษนั้นกล่าวว่า
 เราสามารถบอกได้, ท่านก็จงพาบุรุษนั้น
 ไปยังสำนักพระราช, แม้เราก็จักไปใน
 ที่นั้นด้วย" ดังนี้.

อสฺสวาณิโซ "สาธฺม"ติ โพรฺสิตตฺสฺส
 วจฺนํ สมฺปฏฺิจฺฉิตฺวา อคฺขาปนิกสฺส ลณฺจํ
 ทตฺวา ตมตฺถํ อาโรเจสิ. โส ลณฺจํ
 ลมฺหิตฺวา "สกฺขิสฺสามิ ตณฺหุสนาพี

พ่อค้ามารับคำของพระบรมโพธิสัตว์ว่า
 "ดีละ" ดังนี้ แล้วให้สินบนแก่เจ้าหน้าที่ที่
 ราคาสั่งของแล้ว บอกความต้องการข้อนั้น.
 บุรุษนั้นพอได้สินบนเท่านั้นเอง ก็พูดว่า

^๑ ฉ. ชานิตฺกามมฺหา.

หนึ่งนั้น มีราคาเท่าไรเล่า" พระราชาตรัส
ถาม. พาลบุรุษนั้นก็กราบทูลว่า "ข้าวสาร
ทะนานหนึ่ง มีราคาเท่ากับกรุงพาราณสีทั้ง
ภายในภายนอก".

โส กิร ปุพฺเพ ราชานํ อนุตฺตเตนฺโต เอกํ
ตณฺหุณนาฬิ อสฺसानํ อคฺขมกาสิ, ปุณ
วาณิชสฺส หตฺถโต ลณฺจํ ลภิตฺวา ตสฺสา
ตณฺหุณนาฬิกาย พาราณสี สนฺตรพาหิรํ
อคฺขมกาสิ.

ได้ยินว่า ที่แรกบุรุษนั้นคล้อยตามพระราชา
จึงได้ตีราคามาเท่ากับข้าวสารทะนานหนึ่ง,
ต่อมา พอได้สินบนจากมือของพ่อค้า ก็ได้ตี
ราคากรุงพาราณสี ทั้งร่วมในทั้งด้านนอก
เท่ากับข้าวสารทะนานเดียวกัน.

ตทา ปน พาราณสียา ปาการปริกฺเขโป
ทฺวาทสโยชนิกอ อโหสิ. °อิทมสฺส อนุตฺรํ,
พาหิรํ° ปน ตโยชนสติกํ รฏฺจนฺติ. อิติ
โส พาโล เอวํ มหนตฺติ พาราณสี
สนฺตรพาหิรํ ตณฺหุณนาฬิกาย อคฺขมกาสิ.

ก็กรุงพาราณสีในครั้งนั้น มีกำแพงล้อมรอบ
ประมาณ ๑๒ โยชน์. นี่เป็นส่วนในของ
กำแพงล้อมรอบนั้น, ส่วนด้านนอกเป็นแคว้น
มีอาณาเขตประมาณ ๓๐๐ โยชน์ ฉะนั้นแล.
พาลบุรุษนั้นได้ตีราคากรุงพาราณสี ที่ใหญ่ถึง
เพียงนั้น ทั้งภายในทั้งภายนอก เท่ากับข้าว
สารทะนานเดียว ด้วยประการฉะนี้.

๑-๑ ก. อิมิสฺสา อนุตฺรพาหิรํ.

คำ สุตฺวา โภธิสฺสโต ปุจฺจนฺโต อิมํ
คาถมาท

๕. "กิมคฺขตี ตณฺหุลนาฬิกา จ
พาราณสีอนุตฺรพาหิรานิ
อัสสฺปณฺจสฺเตตานิ
เอกาตณฺหุลนาฬิกา"ติ.

คำ สุตฺวา อมฺจฺจา ปาณิ ปหริตฺวา
หสฺมานา "มยํ ปุพฺเพ ปจฺวิณฺจ รชฺชณฺจ
อนคฺขนฺตีติ สณฺณินฺ อหฺมุทา, เอวํ มหนฺตํ
กิริ สฺราชกํ พาราณสีรชฺชํ ตณฺหุลนาฬิมคฺคํ
อคฺขตี, อโห อคฺขาปนิกสฺส ฅาณสมฺปทา,
กหํ เอตฺตํ กาลํ อยํ อคฺขาปนิกโก วิทาสี,
อมฺหากํ รณฺโณ เอว อนุจฺฉวิกโก"ติ
ปฺริทาสมกํสุ.

พระบรมโภธิสัตว์ ได้ฟังการตีราคา
นั้นแล้ว เมื่อจะตรัสถาม จึงกล่าวคาถานี้ว่า

๕. "ข้าวสารทะนานหนึ่งมีราคาสักเท่าไร
กรุงพาราณสีทั้งภายในภายนอก ก็ดี
ทั้งมี ๕๐๐ ตัวก็ดี มีราคาเท่ากับ
ข้าวสารทะนานเดียวหรือ" ดังนี้.

พวกอำมาตย์ได้ยินดังนั้น ก็พากัน
ปรบมือหัวเราะ กระทบการเห็นแนมว่า
"แต่ก่อนพวกเราได้มีความสำคัญว่า แผ่นดิน
และราชสมบัติเป็นของทาคามีได้, (บัดนี้)
ได้ทราบว่า ราชสมบัติในกรุงพาราณสี อันมี
พระราชาเป็นผู้ปกครอง ใหญ่โตอย่างนี้
ราคา เพียงข้าวสารทะนานเดียวเท่านั้น,
โอ นับเป็นความถึงพร้อมด้วยความรู้ของผู้
ตีราคา, ผู้ตีราคานั้น อยู่มาได้อย่างไร
ตลอดกาลเพียงนี้, ผู้ตีราคานั้น เหมาะกับ
พระราชาของพวกเราจริง ๆ".

คุณสุวิมล รุ่งแสง

สร้างต้นฉบับพระคัมภีร์เพื่อถวายเป็นพุทธบูชา

ตสมิ กาลे राजा लक्ष्मिं तो त् पालं
 निकुत्तमापेत्वा पोथिस्तत्सเสव अकुमा-
 पनिगुजानं अहासि. पोथिस्तत्तोपि यथागमं
 कतो.

ในกาลนั้น พระราชาทรงออกสู่นัก
 จึงรับสั่งให้ขับบุรุษผู้โง่เขลานั้นออกไป แล้ว
 ได้พระราชทานตำแหน่งที่ราคาพัสดุแก่พระ-
 บรมโพธิสัตว์ ให้เป็นเจ้าหน้าที่ไปตามเดิม.
 ฝ่ายพระบรมโพธิสัตว์ก็ได้ไปตามกรรม.

स्तथा इमिं षम्मत्तेสนं आहริत्वा
 เทว वत्ถुणि गदेत्वा अनुสนธิं खण्डत्वा
 ชาตกं สโมธานะสิ "ตथा कामिकपाल-
 अकुमापनिโก लोफุทายี ओहोสิ, पण्डितअकुमा-
 पनिโก पन ओहमेव ओहोสิ"ति तेสนं
 निगुजापेसि.

สมเด็จพระบรมศาสดา ครั้นทรงนำ
 พระธรรมเทศนานี้มา แล้วตรัสเรื่องทั้งสอง
 ทรงสืบท่ออนุสนธิ ทรงประชุมชาดกว่า
 "เจ้าหน้าที่ที่ราคาสั่งของผู้โง่เขลา ชาว-
 บ้านนอก ในครั้งนั้น ได้เป็นพระโลฟุทายี
 (ในกาลบัดนี้), ฝ่ายเจ้าหน้าที่ผู้ตีราคา
 สั่งของผู้ฉลาด (ในกาลนั้น) ได้เป็นเรา
 นั้นเทียว (ในกาลบัดนี้)" ดังนี้ ทรงยัง
 เทศนาให้จบลงแล้ว.

तदुत्तुलनापिชาत्तगवण्णा पणजमा.

पररณनात्तुत्तुलनापिชาत्तก ती ५ जप.

คุณสุวิมล รุ่งแสง
 สร้างต้นฉบับพระคัมภีร์เพื่อถวายเป็นพุทธบูชา

๖. เทวธมฺมชาตก (๖)

๖. "หิริ โอตตบฺปสมฺปนฺนา
 สุกฺกธมฺมสมฺมาหิตา
สนฺโต สบฺบุริสา โลกเก
 เทวธมฺมาติ วุจฺจเร"ติ.

เทวธมฺมชาตกํ ฃญฺจ.

๖. เทวธรรมชาตก (๖)

๖. "สบฺบุริสชนในโลคนึ เป็นผู้สงบ ถึง
พร้อมด้วยหิริ โอตตบฺปะ คือความ
ละอาย และความเกรงกลัวบาป
มันอยู่ในธรรมฝ่ายขาว^๑ ท่านกล่าว
ว่า เป็นผู้ทรงเทวธรรม".

เทวธรรมชาตก ที่ ๖.

^๑ ธรรมมี ๒ ประเภท คือ สุกกธรรม
ธรรมฝ่ายขาว หรือธรรมขาว ๑
กัณฑ์ธรรม ธรรมฝ่ายดำ หรือธรรมดำ ๑.

คุณสุวิมล รุ่งแสง

สร้างต้นฉบับพระคัมภีร์เพื่อถวายเป็นพุทธบูชา

๖. เทวธมมชาตกวรรณนา (๖)

๖. พรรณนาเทวธรรมชาดก (๖)

หิริโอดตปป์สมปนนาคิ อิทิ ภควา
เชตวเน วิหรนฺโต อณฺตรํ พหุภุทฺทํ ภิกฺขุ
อารพฺภ กณฺเสี.

สมเด็จพะผู้มีพระภาคเจ้า เมื่อ
ประทับอยู่ ณ พระเชตวัน ทรงปรารภภิกษุ
ผู้มีเครื่องใช้สอยมากรูปหนึ่ง จึงตรัสพระ-
ธรรมเทศนานี้มีคำเริ่มต้นว่า หิริโอดตปป์-
สมปนนาคิ ดังนี้ เป็นต้น.

สาวตฺถิวาสี กิเรโก กุญฺญพิโก
ภริยาย กาลกตายน ปพฺพชฺชิตฺวา โส ปพฺพชฺชนฺโต
อตุตฺตโน ปริเวณฺณจ อคฺคิสาลณฺณจ ภณฺทคฺคพฺภณฺณจ
กาเรตฺวา ภณฺทคฺคพฺภํ สปิปีตณฺทูลาทิหิ
ปูเรตฺวา ปพฺพชฺชิตฺวา จ ปน อตุตฺตโน
ทาเส ปกฺโกสาเปตฺวา ยถารุจฺจิตฺติ อหารํ
ปจาเปตฺวา ภุชฺชติ, พหุปริกฺขารโร จ
อโหสิ, รตฺติ อณฺณํ นิवासนปารุปนํ โหติ,
ทิวา อณฺณํ. วิหารปจฺจนฺเต วสฺติ.

ได้ยินว่า กุญฺญพิขาวเมืองสาวัตถีผู้-
หนึ่ง เมื่อภรรยาตายแล้ว ก็ออกบวช. เมื่อ
จะบวชเขาให้ทำบริเวณ, โรงไฟและห้อง
เก็บของสำหรับตน แล้วจัดหาสิ่งของต่าง ๆ
เป็นต้นว่า เนยใสและข้าวสารเก็บไว้เต็ม
ห้อง แล้วจึงบวช. ก็แลกุญฺญพินั้น ครั้นบวช
แล้วก็เรียกทาสของตนมา สั่งให้ปรุงอาหาร
ตามชอบใจ แล้วจึงฉัน, เธอได้เป็นผู้มี
บริขารมากมาย, มีฝ้านุ่งและผ้าห่ม(สำหรับ
ใช้)ตอนกลางคืนชุดหนึ่ง, ตอนกลางวัน
ชุดหนึ่ง. เธออยู่ที่วิหารท้ายสุด.

ตสฺสเสกทิวสฺสิ จีวรปจฺจตุรณฺฑาทินิ นีหริตฺวา
ปริเวณฺเณ ปตฺถริตฺวา สุกฺขาเปนฺตสฺส

วันหนึ่ง เมื่อเธอกำลังนำบริขารทั้งหลาย มี
จีวรและผ้าปูนอน เป็นต้น ออกฝั่งแควที่

คุณสุวิมล รุ่งแสง
สร้างต้นฉบับพระคัมภีร์เพื่อถวายเป็นพุทธบูชา

สมุพฺพลา ชานปทา ภิกฺขุ เสนาสนจาริกํ บริเวณ ภิกษุชาวชนบทจำนวนมากเที่ยวไป
 อาทิตฺตุนฺตา บริเวณ กนฺตฺวา จีวราทินิ ตามเสนาสนะถึงบริเวณนั้นเข้า เห็นบริวาร
 ทิสฺวา "กสฺสึมานี"ติ ปุจฺฉิสฺสุ. โส "มยฺหํ มีจีวรเป็นต้น จึงถามว่า "บริวารเหล่านี้
 อาวุโส"ติ อาท. "อาวุโส อิทมฺปิ จีวร เป็นของใคร". ภิกษุนั้นตอบว่า "ท่านผู้มี
 อิทมฺปิ นิวาสนํ อิทมฺปิ ปจฺจตุตฺถณฺณํ สพฺพ อายุของข้าพเจ้าเอง". "คุณกรอาวุโส ผืนนี้
 ตฺยฺหเมวา"ติ. "อาม มยฺหเมวา"ติ. ก็จีวร ผืนนี้ก็สบง ผืนนี้ก็ผ้าปูนอน ทั้งหมด
 "อาวุโส นนุ ภควตา ตีณิ จีวรานิ เป็นของท่านทั้งนั้นหรือ". "ขอรับ เป็นของ
 อนุตฺตนาตานิ, ตฺวํ เอวํ อปฺปิจฺฉิสฺส พุทฺธสฺส ข้าพเจ้าทั้งหมด". ภิกษุเหล่านั้นกล่าวว่า
 สาสเน ปพฺพชิตฺวา เอวํ พหุปริกฺขารโ "ท่านผู้มีอายุ สมเด็จพระผู้มีพระภาคเจ้า
 ชาโต, เอहि ตฺวํ ทสฺพลสฺส สนฺตึกํ ทรงอนุญาตจีวรเพียง ๓ ผืนมิใช่หรือ? ท่าน
 เนสฺสามา"ติ ตํ อาทาย สตฺถุ สนฺตึกํ บวชในศาสนาของพระพุทธเจ้า ผู้มีกน้อย
 อคมฺสฺ. อย่างนี้ กลับเป็นผู้มีบริวารมากมายอย่างนี้,
 ท่านจงมาเถิด พวกเราจักนำ(ท่าน)ไปยัง
 สำนักของสมเด็จพระทศพล" ครั้นว่าดังนี้
 แล้ว เธอทั้งหลายจึงได้พาภิกษุนั้นไปยัง
 สำนักของสมเด็จพระบรมศาสดา.

สตฺถา ตํ ทิสฺวาว "กํ นุ ภิกฺขเว สมเด็จพระบรมศาสดาทอดพระเนตร
 อนิจฺจมานกํเยว ภิกฺขุ กนฺตฺติวาทินิ เห็นภิกษุนั้น แล้วตรัสว่า "คุณกรภิกษุทั้งหลาย
 อากคฺตฺตฺตา"ติ อาท. "ภนฺเต อຍံ ภิกฺขุ พวกเธอพาภิกษุผู้ไม่สมควรมานี้ เพราะเหตุ

คุณสุวิมล รุ่งแสง

สร้างต้นฉบับพระคัมภีร์เพื่อถวายเป็นพุทธบูชา

พหุภุชโฑ พหุปริกุชาโร"ติ. "สจฺจํ กิร ตฺวํ
 ภิกฺขุ พหุภุชโฑสี"ติ. "สจฺจํ ภควา"ติ.
 "กสฺมา ปน ตฺวํ ภิกฺขุ พหุภุชโฑ ชาโต,
 นนุ อหํ อปฺปิจุจฺจตาย สนฺตญฺจิตาย ปวิเวกสฺส
 วัริยารมฺภสฺส วณฺณํ วหามิ"ติ. โส สตฺถ
 วจฺนํ สุตฺวา กุปีโต "อิมินาทานิ นีหาเรณ
 จริสฺสามิ"ติ ปารุปนํ จตฺเตตฺวา ปริสมชฺเฒ
 เอกจิวโร อฏฺฐาสิ.

อะไรหนอ". ภิกษุเหล่านั้นกราบทูลว่า "ข้า
 แต่พระองค์ผู้เจริญ ภิกษุนี้เป็นผู้มีสิ่งของมาก
 มีบริวารมาก". พระองค์จึงตรัสถามว่า
 "ภิกษุ ไฉนว่า เธอเป็นผู้มีสิ่งของมากจริง
 หรือ". ภิกษุเหล่านั้นกราบทูลรับว่า "จริง พระ-
 เจ้าข้า". "แน่ะภิกษุ ก็เหตุไรเธอจึงเป็นผู้
 มีสิ่งของมากเล่า, เรากล่าวสรรเสริญคุณ
 แห่งความเป็นผู้มักน้อย ความเป็นผู้สันโดษ
 ความชอบสงัด การปรารภความเพียรมิใช่
 หรือ". ภิกษุเหล่านั้นได้ฟังพระดำรัสของสมเด็จพระ
 พระบรมศาสดาแล้ว ก็โกรธ พูกว่า "บัดนี้
 ข้าพระองค์ จักเที่ยวไปโดยวิธีนี้" ดังนี้
 แล้วเปลื้องผ้าห่มทิ้ง มีแต่จีวรผืนเดียว
 ได้ยืนอยู่ในท่ามกลางบริษัท.

อถ นํ สตฺถา อุตฺตมมฺภยมาโน "นนุ
 ตฺวํ ภิกฺขุ ปุพฺเพ ทิโรตฺตปฺปกเวสโกทก-
 รกฺขสกาเลปิ ทิโรตฺตปฺปํ คเวสฺมาโน
 ทฺวาทส สํวจฺจรานิ วหาสิ, อถ กสฺมา
 อิทานิ เอวํ กรุเก พุทฺธสฺสเน ปพฺพชิตฺวา
 จตฺตปฺปริสมชฺเฒ .ปารุปนํ จตฺเตตฺวา

ลำดับนั้น สมเด็จพระบรมศาสดาเมื่อ
 จะทรงพยุ่งใจภิกษุเหล่านั้น จึงตรัสว่า "ภิกษุ ใน
 กาลปางก่อน ครั้งที่เธอเป็นผีเสื้อน้ำผู้แสวง
 หาหิริและโอตตัมปะ เธอก็เคยแสวงหาหิริ
 และโอตตัมปะอยู่ถึง ๑๒ ปี มิใช่หรือ ?
 เมื่อเป็นเช่นนี้ เพราะเหตุไรในบัดนี้เธอ

คุณสุวิมล รุ่งแสง

สร้างต้นฉบับพระคัมภีร์เพื่อถวายเป็นพุทธบูชา

หิโรตตบุปฺป ปหาย จิตฺตีสึ"ติ. โส สตุถุ วจนํ
 สุตฺวา หิโรตตบุปฺป ปจฺจุปฏฺฐาเปตฺวา ตํ จีวรํ
 ปารุปีตฺวา สตุถารํ วนฺทิตฺวา เอกมนฺตํ
 นิสึหิ. ภิกฺขุ ทสฺสตุถสฺส อาวิภาวตฺถํ
 ภควนฺตํ ยาจิสฺสุ, ภควา ภวนฺตเรน ปฏฺิจฺจนฺนํ
 การณํ ปากฺกํ อกาสิ.

บวชในพระพุทธศาสนา อันเป็นที่เคารพถึง
 ปานนี้แล้ว โฉนจึงได้ทิ้งผ้าห่ม ละทิ้งหิริและ
 โอตตํปะเสีย ยืนอยู่ในท่ามกลางบริษัท ๔
 ได้". เธอได้สัปดาห์พระคำรัสของสมเด็จพระ
 พระบรมศาสดาแล้ว กลับเกิดหิริและ
 โอตตํปะ จึงห่มจีวรผืนนั้น ถวายบังคม
 สมเด็จพระบรมศาสดา แล้วนั่งอยู่ ณ ส่วน
 ข้างหนึ่ง. ภิกษุทั้งหลายทูลอาราธนาสมเด็จพระ
 พระผู้มีพระภาคเจ้าเพื่อให้เห็นถึงความซอซน
 ให้แจ้งชัด, สมเด็จพระผู้มีพระภาคเจ้าจึง
 ได้ทรงกระทำเหตุการณ์ อันระหว่างแห่งภพ
 ปกปิดไว้ให้ปรากฏดังต่อไปนี้.

อตีเต กาสีรฎฺฐเจ พาราณสียํ
 พุรฺหมทตฺโต นาม ราชา อโหสิ. ตทา
 โพิสฺสตุตฺโต ทสฺส อกฺคมหเสยฺยา กุจฺฉิมุหิ
 ปฏฺิสนฺธิ คณฺหิ. ส่า ทสฺมาเสสุ ปรีปฺญเณสุ
 ปุตฺตํ วิชายิ. ทสฺส นามกหนฺทิวเส
 "มหิสฺสาสกฺมาโร"ติ นามํ อกํสุ. ทสฺส
 อาธาวิตฺวา ปรีธาวิตฺวา วิจรณฺทาลเ รณฺโณ
 อณฺโณปปี ปุตฺโต ชาโต, ทสฺส "จนฺท-

ในอดีตกาล ในกรุงพาราณสี แคว้น
 กาสี ได้มีพระราชทรงพระนามว่า พระ-
 เจ้าพรหมทัต. ในครั้งนั้น พระบรมโพิสัศว
 ถือบปฏิสนธิในพระครรภ์ ของพระอัครมเทสี
 ของท้าวเธอ. เมื่อครบกำหนดกตศมาสแล้ว
 พระนางก็ประสูติพระราชโอรส. ในวัน
 เฉลิมพระนาม พระราชโอรสพระองค์นั้น
 พระชนกชนนีได้เฉลิมพระนามว่า "มหิสสาส-

คุณสุวิมล รุ่งแสง

สร้างต้นฉบับพระคัมภีร์เพื่อถวายเป็นพุทธบูชา

กุมารโรวี"ติ นามิ อภิณห.

ตสฺส ปน อาชาวิตฺวา ปริธาวิตฺวา
 วิจรณกาเล โภธิสฺส ตสฺส มาตา กาลมกาสิ,
 ราชา อณฺเฑ อคฺคฺมเหสิญฺจาเน จเปสิ. ส่า
 รญฺเณ ปิยา อโหสิ มนาปา, ส่าปี
 สิวาสมนฺวาย เอกํ ปุตฺตํ วิชายี.
 "สุริยกุมารโรวี"ติสฺส นามิ อภิณห. ราชา
 ปุตฺตํ ทิสฺวา ตุญฺจจิตฺโต "ภทฺเท ปุตฺตสฺส
 เต วรํ ทมฺมี"ติ อาห. เทวี ตํ วรํ
 อิจฺฉิตกาเล คเหตุพฺพิ กตฺวา จเปสิ.

กุมาร". ในกาลที่มหีสสาสกุมารนั้น ทรง
 วิ่งเล่นไปมาได้ พระราชาทรงมีพระราช
 โอรสประสูติใหม่อีกพระองค์หนึ่ง, พระชนก
 ชนนี้เฉลิมพระนามราชโอรสนั้นว่า "จันท-
 กุมาร".

ในการที่จันทกุมารนั้น ทรงวิ่งเล่นไปมาได้
 พระราชมารดาของพระบรมโพธิสัตว์ ก็
 สวรรคต, พระราชาทรงสถาปนาพระนาง
 อื่นไว้ในตำแหน่งพระอัครมเหสี. พระนาง
 เป็นที่รัก เป็นที่โปรดปรานของพระราชา,
 พระนางทรงอาศัยอยู่ร่วมกัน ก็ประสูติ
 พระราชโอรสองค์หนึ่ง. พระชนกชนนี้ได้
 ชนานพระนามราชโอรสนั้นว่า "สุริยกุมาร".
 พระราชาทอดพระเนตรเห็นพระราชโอรสมี
 พระทัยยินดี จึงออกพระโอษฐ์ว่า "แน่ะ
 นางผู้เจริญเราจะให้พรแก่โอรสของเธอ".
 พระเทวีจะรับเอาพรนั้น ในเวลาที่ต้องการ
 จึงทรงรอไว้.

คุณสุวิมล รุ่งแสง

สร้างต้นฉบับพระคัมภีร์เพื่อถวายเป็นพุทธบูชา

สา ปุตุเต วยปุตเต ราชานํ อาท "เทว
 นนุ มยฺหํ ปุตุตฺสฺส ชาตกาเล วโร ทินฺโน,
 ปุตุตฺสฺส เม รชฺชํ เทหิ"ติ. ราชา "มยฺหํ
 เทว ปุตุตา อคฺคิกฺขนฺธา วีย ชลมานา
 วิจฺรนฺติ, น สกฺกา ทว ปุตุตฺสฺส รชฺชํ
 ทาทุนฺ"ติ ปฏิภินฺตีวาปิ ตํ ปุนฺปุนํ
 ยาจมานเมว ทิสฺวา "อຍ် มยฺหํ ปุตุตฺนํ
 ปาปกมฺปิ จินฺเตยฺยา"ติ ปุตุเต ปกฺโก-
 สาเปตฺวา อาท "ตาทา อหํ สุริยกุมารสฺส
 ชาตกาเล วโร อทาสี, อิทานิสฺส มาตา
 รชฺชํ ยาจติ, อหํ ตสฺส น ทาทุกาโม,
 มาตูกาโม นาม ปาโป, ตุมฺหากํ ปาปกํปิ
 จินฺเตยฺย, ตุมฺเห อรณฺณํ ปวิสิตฺวา
 มมจฺจเยน กุลสนฺตเก นคเร รชฺชํ
 กเรยฺยาถา"ติ โรหิตฺวา กนฺทิตฺวา สีเส
 จมฺพิตฺวา อฺยุโยเชสี. เต ปิตฺรํ วนฺทิตฺวา
 ปาสาทา โอิโรหนฺเต ราชกฺเณ กิฬฺมาโน
 สุริยกุมารโ ทิสฺวา ตํ การณํ วจฺจวา "อหฺมฺปิ
 ภาติเกหิ สทฺธิ คมิสฺสามิ"ติ เตหิ สทฺธิเยว
 นิกฺขมิ. เต หิมวณฺตํ ปวิสิตฺสุ.

เมื่อพระโอรสทรงเจริญวัยแล้ว พระนางจึง
 กราบทูลพระราชาวา "ข้าแต่สมมติเทพใน
 เวลาที่ราชโอรสของหม่อมฉันประสูติ พระ-
 องค์ได้ทรงประทานพรไว้ มิใช่หรือ, ขอ
 พระองค์ โปรดพระราชทานราชสมบัติแก่
 ราชโอรสของหม่อมฉันเถิด". พระราชาแม้
 ทรงปฏิเสธว่า "ราชโอรสสองคนของเรา
 กำลังรุ่งเรืองดุจกองไฟเป็นไปอยู่, เราไม่
 อาจยกราชสมบัติ ให้แก่ราชโอรสของเธอ
 ได้" ดังนี้ แต่เมื่อทรงเห็นพระนางยังขึ้น
 เฝ้าทูลอ่อนวอนอยู่บ่อย ๆ ทรงวิตกไปว่า
 "เทวนี้พึงคิดร้ายต่อบุตรของเรา" จึงมี
 รับสั่งให้เรียกราชโอรสทั้งสองมา แล้วตรัส
 ว่า "คูกรพ่อทั้งสอง พ่อได้ประทานพรไว้ใน
 เวลาที่สุริยกุมารเกิด, บัดนี้มารดาของเขา
 ขอราชสมบัติให้เขา, พ่อไม่ประสงค์จะให้
 แก่เขา, (แต่)ธรรมดาว่าผู้หญิงเป็นคน
 ชั่วร้าย, นางพึงคิดร้ายต่อเจ้าทั้งสอง, พวก
 เจ้าพึงเข้าป่า ต่อเวลาที่พ่อล่วงลับไปแล้ว
 จึง(ค่อยกลับมา) เฝ้าราชสมบัติในนครอัน

คุณสุวรรณ รุ่งแสง

สร้างต้นฉบับพระคัมภีร์เพื่อถวายเป็นพุทธบูชา

เป็นของตระกูลเกิด" แล้วทรงกันแสง
คร่ำครวญจุมพิศที่พระเคี้ยว แล้วทรงส่งไป
สุริยกุมารกำลังทรงเล่นอยู่ที่พระลานหลวง
ทอดพระเนตร เห็นพระราชกุมารทั้งสอง
ถวายเป็นคัมภีระราชบิดา เสด็จลงจาก
ปราสาท ทรงทราบเหตุการณ์นั้น จึงกล่าว
ว่า "แม่ข้าพเจ้าก็จักไปกับเจ้าพี่ทั้งสอง"
ดังนี้ แล้วจึงได้เสด็จออกไปกับพระราช-
กุมารเหล่านั้นทันที. พระราชกุมารทั้ง ๓
นั้น ได้เสด็จเข้าไปสู่ป่าหิมพานต์.

โพธิสตฺโต มคฺคา โอกฺกมฺม รุกฺขมุเล
นีสิตฺตฺวา สุริยกุมารํ อามนฺเตสึ "ตาท
สุริยกุมาร เอตํ สรํ คนฺตฺวา นฺหาตฺวา จ
ปิวิตฺตฺวา จ ปทุมินิปฺลฺเขตฺติ อมฺหากมฺปิ ปานียํ
อาเนหิ"ติ. ตมฺปนฺน สรํ เวสฺสวณฺสฺส สนฺตฺกิตฺตา
เอเกน ทกรกฺขเสน ลทฺธํ โทติ, เวสฺสวโณ
จ ตํ อาห "จเปตฺตฺวา เทวธมฺมชานนเกเยว
เย อญฺเณ อิมํ สรํ โอตฺรนฺติ, เต ชาทิตฺตุ
ลภสึ, อนฺตฺยญฺเณ น ลภสึ"ติ.

พระบรมโพธิสัตว์ หลีกออกจากทาง
ทรงนั่งที่โคนต้นไม้ แล้วทรงเรียกสุริยกุมาร
มาสั่งว่า "แน่พ่อสุริยกุมาร เจ้าจงไปยัง
สระนั้น อาบและดื่ม แล้วเอาใบบัวที่น้ำดื่ม
มาเผื่อเราบ้าง" ดังนี้. ก็สระน้ำนั้นเป็น
สระน้ำที่ผีเสื้อน้ำตนหนึ่งได้ (สิทธิ์ครอบ-
ครอง) มาจากสำนักของท้าวเวสวัต, ก็
ท้าวเวสวัตกล่าวกับผีเสื้อน้ำตนนั้นว่า "ยก
เว้นชนผู้รู้เทวธรรมเหล่านั้น ชนเหล่าอื่นใด

คุณสุวิมล รุ่งแสง

สร้างต้นฉบับพระคัมภีร์เพื่อถวายเป็นพุทธบูชา

ตโต ปฏฺจาย โส รกฺขโส เย ตํ สํ
 โอทรนฺติ, เต เทวธมฺเม ปุจฺฉิตฺวา เย น
 ชานนฺติ, เต ขาทติ. อถ โข สุริยกุมารโ
 ตํ สํ กนฺตฺวา อวิมฺลิตฺวาว โอตริ. อถ นํ
 โส รกฺขโส กเหตุวา "เทวธมฺเม
 ชานาสี"ติ ปุจฺฉิ. โส "อาม ชานามิ,
 เทวธมฺโม นาม จนฺทิมสุริยา"ติ อาห. อถ
 นํ "ตฺวํ เทวธมฺเม น ชานาสี"ติ วตฺวา
 อุกฺกํ ปเวเสตฺวา อตฺตโน วสนฺภูจฺาเน
 จเปสิ. โภทิสฺตฺโตปิ ตํ อติจิรายนฺตํ ทิสฺวา
 จนฺทกุมารํ เปเสสิ. รกฺขโสปิ ตํ กเหตุวา
 "เทวธมฺเม ชานาสี"ติ ปุจฺฉิ. "อาม
 ชานามิ, เทวธมฺโม นาม จตฺสฺโส ทิสฺวา"ติ.
 รกฺขโส "น ตฺวํ เทวธมฺเม ชานาสี"ติ
 ตมฺปิ กเหตุวา ตตฺถเว จเปสิ.

ลงสู่สระนี้, ท่านยอมได้(สิทธิ)เพื่อจะกินชน
 เหล่านั้น, (แต่)ยอมไม่ได้(สิทธิ)เพื่อจะกิน
 ชนผู้ไม่ได้ลงไป".

จำเดิมตั้งแต่นั้นมา ผู้เสื่อน้ำนั้นก็ตามเทว-
 ธรรมกะเหล่าชนผู้ลงไปสู่สระน้ำนั้น ชน
 เหล่าใดไม่รู้, ก็กินชนเหล่านั้นเสีย. ครั้ง
 นั้นแล สุริยกุมารไปถึงสระน้ำนั้นแล้ว ไม่ทัน
 ได้พิจารณาก็ลงไป. ลำคับนั้น ผู้เสื่อน้ำ
 ตนนั้นก็จับสุริยกุมารนั้นไว้ แล้วถามว่า
 "ท่านรู้เทวธรรมหรือ". พระกุมารตรัสตอบ
 ว่า "เออ เรารู้, พระจันทร์และพระ-
 อาทิตย์ ชื่อว่า เทวธรรม". ลำคับนั้นผู้เสื่อ
 น้ำกล่าวกะพระกุมารนั้นว่า "ท่านไม่รู้จัก
 เทวธรรม" ดังนี้ แล้วจุดเขอลงน้ำไปกักไว้
 ในที่อยู่ของตน. ฝ่ายพระบรมโพธิสัตว์เห็น
 สุริยกุมารนั้นไปนานเกินไป จึงทรงสั่ง
 จันทกุมารไปตาม. ผู้เสื่อน้ำก็จับจันทกุมาร
 นั้นไว้ แล้วถามว่า "ท่านรู้เทวธรรมหรือ".
 จันทกุมารตอบว่า "เออ เรารู้, ทิศทั้ง ๔

คุณสุวิมล รุ่งแสง

สร้างต้นฉบับพระคัมภีร์เพื่อถวายเป็นพุทธบูชา

ชื่อว่า เทวธรรม". ผู้เสื่อน้ำกล่าวว่
"ท่านไม่รู้จักเทวธรรม" แล้วก็จับแม่พระ-
กุมารองค์นั้นไปกักไว้ในที่นั้นเช่นกัน.

โพธิสตุโต ตสมิ จิรายนุเต "เอเคน
อนฺตราเยน ภวิตพฺพนฺ"ติ สยมฺปิ ตตฺถ
คนฺตุวา ทฺวินฺนํปิ โอตฺรณฺพทวณฺชํ ทิสฺวา
"รกฺขสฺปริคฺคหิตฺเตน อิมินา สเรณ
ภวิตพฺพนฺ"ติ ขคฺคํ สนนฺยฺหิตฺวา ฐนุ
คฺเหตฺวา อฏฺฐาสี.

เมื่อพระจันทกุมารนั้นชักเข้าอยู่ พระ-
บรมโพธิสัตว์ทรงเกรงไปว่า "คงจะมี
อันตรายสักอย่างหนึ่ง" ดังนี้ แล้วเสด็จไปที่
สระน้ำนั้นแม่ด้วยพระองค์เอง เห็นรอย
พระบาทของพระราชกุมารแม่ทั้ง ๒ คำเนิน
ลงไปก็เข้าพระทัยคิดว่า "สระน้ำนี้ ต้อง
เป็นสระน้ำที่ผู้เสื่อน้ำสิง" ดังนี้ แล้วจึงได้
ทรงเห็นพระขรรค์ ทรงถือขลุ่ยยืนอยู่.

ทกรกฺขโส โพธิสตุตฺตํ อุทกํ อนฺตรนฺตํ ทิสฺวา
วนกมฺมิกปุริโส วิย หุตฺวา โพธิสตุตฺตํ อาท
"โก ปุริสํ ทฺวํ มคฺคกิลนฺโต กสฺมา อิมํ สรํ
โอตฺริตฺวา นฺหาตฺวา ปิวิตฺวา ภิสฺมูลานิ
ชาทิตฺวา ปุบฺผานิ ปิลนฺธิตฺวา ยถาสุขํ น
คจฺฉสึ"ติ. โพธิสตุโต ตํ ทิสฺวา "เอโส
ยกฺโข ภวิสฺสตี"ติ ฌตฺวา "ตยา เม ภาทิกา
คหิตา"ติ อาท. "อาม มยา คหิตา"ติ.

ผู้เสื่อน้ำเห็นพระบรมโพธิสัตว์ไม่เสด็จลงไป
ย้งน้ำ จึงจำแลงกายเป็นคูกนทำงานในป่า
แล้วกล่าวกะพระบรมโพธิสัตว์ว่า "บุรุษ
ผู้เจริญ ท่านเห็นคเห็น้อยเมื่อยล่าในการ
เดินทาง เพราะเหตุไรจึงไม่ลงไปสู่สระน้ำ
นี้ อาบ ดื่ม เคี้ยวกินรากเหง้าบัว ประคัษ
ดอกไม้แล้วไปตามสายเล้า". พระบรม-
โพธิสัตว์ทอกระเนตรเห็นมัน ก็ทรงทราบ

คุณสุวิมล รุ่งแสง

สร้างต้นฉบับพระคัมภีร์เพื่อถวายเป็นพุทธบูชา

"ก็การณา"ติ. "อหิ อิมิ สริ โอคิณณเก
ลภามิ"ติ. "ก็ ปน สพเพว ลภสิ"ติ. "เย
เทวมุเม ชานนติ, เต จเปตวา อวเสเส
ลภามิ"ติ.

ว่า "บุรุษนี้คงจักเป็นยักษ์แน่" จึงถามว่า
"ท่านจับน้องชายสองคน ของเราไปหรือ".
"เออ เราจับไปเอง". "จับเอาไปเพราะ
เหตุไร". "เพราะเราได้รับอนุญาตให้จับ
ชนทั้งหลายผู้ลงมาสู่น้ำนี้". "ก็ท่านได้
สิทธิที่จะจับทุกคนหรือ". "ยกเสียแต่ผู้รู้จัก
เทวธรรม นอกนั้นเราได้สิทธิที่จับกิน ได้
หมด".

โส "อตุถิ ปน เต เทวมุเมหิ อตุถิ"
อาท. "อาม อตุถิ"ติ. "ยทิ เอวิ อหิ เต
เทวมุเม กเดสุสามิ"ติ. "เตนหิ กเถหิ,
อหิ เทวมุเม สุนิสสามิ"ติ.

พระองค์ตรัสว่า "ก็ท่านมีความต้องการ
เทวธรรมหรือ". ฝี่เสื่อน้ำตอบว่า "เออ
เรามีความต้องการเทวธรรม". พระบรม-
โพธิสัตว์ตรัสว่า "ถ้าเช่นนั้น เราจักแสดง
เทวธรรมเหล่านั้นแก่ท่าน". ฝี่เสื่อน้ำ
กราบทูลว่า "ถ้าอย่างนั้นขอท่านโปรดแสดง
เถิด, ข้าพเจ้าจักฟังเทวธรรม".

โพธิสตฺโต "อหิ เทวมุเม กเถยฺย,
กิลฺลฺจกตฺโต ปนฺมฺหิ"ติ อาท. ยกฺโข
โพธิสตฺตํ นฺหาเปตฺวา โภชนํ โภเชตฺวา
ปานํยํ ปาเยตฺวา ปุบฺผานิ ปิลนฺธาเปตฺวา

พระบรมโพธิสัตว์ตรัสว่า "เราจะแสดง
เทวธรรม(ให้ฟังก็ได้), แต่ว่า ตัวเรา
สกปรก". ยักษ์ให้พระบรมโพธิสัตว์สรอง ให้
เสวยโภชนะ ให้คั้นน้ำ ให้ประดับดอกไม้

คุณสุวิมล รุ่งแสง

สร้างต้นฉบับพระคัมภีร์เพื่อถวายเป็นพุทธบูชา

คนุเชตี วิลิมฺปาเปตฺวา อลงฺกตมณฺฑปมชฺเฌ
ปลฺลงฺกํ อตฺถริตฺวา อทาสี.

ให้ลูบไล้ด้วยของหอม แล้วจึงปูลาดบัลลังก์
ในท่ามกลางประรำที่ตกแต่งไว้แล้วมอบให้.

โพธิสฺสโต อาสเน นิสีทิตฺวา ยกฺขํ
ปาทมุเล นิสีทาเปตฺวา "เตนทึ โอิหิต-
โสโต สกฺกจฺจํ เทวธมฺเม สุณาหี"ติ วตฺวา
อิมํ คาถมาท

พระบรมโพธิสัตว์ประทับบนอาสนะให้
ยักษ์นั่งที่เบื้องยุคลบาท แล้วตรัสว่า "ถ้า
กระนั้น ท่านจงเงี่ยโสตสดับเทวธรรม โดย
เคารพเถิด" ดังนี้ แล้วตรัสพระคาถานี้ว่า

๖. "หิริโอดตฺตปฺปสมฺปนฺนา
 สฺกฺกธมฺมสมาหิตา
 สนฺโต สบฺบุริสา โลก
 เทวธมฺมาตี วุจฺจเร"ติ.

๖. "สัปปุริสชนในโลกนี้เป็นผู้สงบ ถึง
พร้อมด้วยหิริโอดตັปปะ คือ ความ
ละอายและความเกรงกลัวบาป มัน
อยู่ในธรรมฝ่ายขาว ท่านกล่าวว่า
ผู้ทรงเทวธรรม" ดังนี้.

ตตฺถ หิริโอดตฺตปฺปสมฺปนฺนาตี หิริยา จ
โอดตฺตปฺเปน จ สมฺนนาคตา. เตสฺส กาย-
ทฺถจฺริตาทีหิ หิริยตีติ หิริ, ลชฺชาเยตํ
อธิวจัน.

บรรดาบทเหล่านั้น บทว่า หิริ-
โอดตฺตปฺปสมฺปนฺนา แปลว่า ถึงพร้อมด้วยหิริ
และโอดตັปปะ. ในธรรมทั้ง ๒ นั้น เจตนา
ที่ชื่อว่าหิริ เพราะอรรถว่า เจตนาที่ทำให้
บุคคลละอายแต่ทุจริตทั้งหลาย มีกายทุจริต
เป็นต้น, คำว่า "หิริ" นี้ เป็นชื่อของความ
ละอาย.

คุณสุวิมล รุ่งแสง
สร้างต้นฉบับพระคัมภีร์เพื่อถวายเป็นพุทธบูชา

เทหิเยว โอตฺตบฺปตีติ โอตฺตบฺป, ปาปโต
อุพฺเพกฺสเสตฺติ อธิวณฺเณ.

เจตนาที่ชื่อว่า โอตตฺบปะ เพราะอรรถว่า
ย่อมสะกึ่งกลัวแต่ทุจริตทั้งหลาย มีกายทุจริต
เป็นต้นเหล่านั้นแล, คำว่า "โอตตฺบปะ" นี้
เป็นชื่อของความสะกึ่งกลัวแต่บาป.

ตตฺถ อชฺฌตฺตสมฺภูจฺจนา หิริ,
พหิทฺธาสมฺภูจฺจนํ โอตฺตบฺป. อตฺตาธิปเตยฺยา
หิริ, โลกาธิปเตยฺยํ โอตฺตบฺป. ลชฺชา-
สภาวสณฺจิตา หิริ, ภยสภาวสณฺจิตํ
โอตฺตบฺป.

ในธรรมทั้ง ๒ นั้น หิริมีเหตุภายใน
เป็นสมุฏฐาน, โอตตฺบปะมีเหตุภายนอกเป็น
สมุฏฐาน. หิริมีตนเป็นใหญ่, โอตตฺบปะมี
โลกเป็นใหญ่. หิริตั้งอยู่ในสภาพแห่งความ
ละอาย, โอตตฺบปะตั้งอยู่ในสภาพแห่งความ
เกรงกลัว.

สฺปฺปติสฺสวโลกฺขณา หิริ, วชฺช-
ภีรูกภยทสฺสวาลโลกฺขณํ โอตฺตบฺป.

หิริมีความเชื่อฟังเป็นลักษณะ, โอต-
ตฺบปะ มีความเกรงต่อโทษ และมีปกติเห็น
ภัยเป็นลักษณะ.

ตตฺถ อชฺฌตฺตสมฺภูจฺจนํ หิริ จตฺุหิ
การณฺเหติ สมฺภูจฺจาเปติ ชาตี ปจฺจเวกฺขิตฺตฺวา
วยํ ปจฺจเวกฺขิตฺตฺวา สฺฐรภาวํ ปจฺจเวกฺขิตฺตฺวา
พาหุสจฺจํ ปจฺจเวกฺขิตฺตฺวา. กถํ ? "ปาป-
กรณฺณนาเมตฺติ น ชาตีสมฺปนฺนानํ กมฺมํ,
หีนชฺจจฺจานํ เกวภูฏาหีนํ กมฺมํ, มาหิสฺสสฺส

บรรดาธรรมทั้ง ๒ นั้น บุคคลยังหิริ
อันมีเหตุภายในเป็นสมุฏฐาน ให้เกิดขึ้นด้วย
เหตุ ๔ ประการ เพราะพิจารณาถึงชาติ
เพราะพิจารณาถึงวัย เพราะพิจารณาถึง
ความเป็นผู้แก่ล้าแล้ว เพราะพิจารณาถึง
ความเป็นพหูสูต. ถ้ามว่า ข้อนี้มีอธิบาย

คุณสุวิมล รุ่งแสง

สร้างต้นฉบับพระคัมภีร์เพื่อถวายเป็นพุทธบูชา

ชาติสมบุณฺส อิทํ กมฺมํ กาคฺคํ น มุตฺตนฺ"ติ
เอวํ ตาว ชาติํ ปจฺจเวกฺขิตฺวา ปาณา-
ติปาตาติปาปํ อภิโรนฺโต หิริ สมนฺุจาเปติ.

ตถา "ปาปกรณฺณาเมตํ ททเรหิ กตฺตพฺพิ
กมฺมํ, มาทิสฺสฺส วเย จิตฺสฺส อิทํ กมฺมํ
กาคฺคํ น มุตฺตนฺ"ติ เอวํ วยํ ปจฺจเวกฺขิตฺวา
ปาณาติปาตาติปาปํ อภิโรนฺโต หิริ
สมนฺุจาเปติ.

ตถาปิ "ปาปกรณฺณาเมตํ ทพฺพลชาติกาณํ
กมฺมํ, มาทิสฺสฺส สฺฐรภาวสมบุณฺส อิทํ กมฺมํ
กาคฺคํ น มุตฺตนฺ"ติ เอวํ สฺฐรภาวํ
ปจฺจเวกฺขิตฺวา ปาณาติปาตาติปาปํ
อภิโรนฺโต หิริ สมนฺุจาเปติ. ตถา

อย่างไร ? ตอบว่า บุคคลพิจารณาถึงชาติ-
ก่อนอย่างนี้ว่า "ชื่อว่า การกระทำบาปนั้น
หาใช่กรรมของบุคคลผู้ถึงพร้อมด้วยชาติไม่,
(แต่)เป็นกรรมของชนผู้มีชาติต่ำ มีชาว
ประมงเป็นต้น, บุคคลผู้ถึงพร้อมด้วยชาติ
เช่นเรา ไม่ควรทำกรรมนี้" ดังนี้ แล้วไม่
ทำบาป มีปาณาติบาตเป็นต้น ชื่อว่า ยังหิริ
ให้เกิดขึ้น.

อีกประการหนึ่ง บุคคลพิจารณาถึงวัยอย่างนี้
ว่า "ชื่อว่า การทำบาปนั้น เป็นกรรมอัน
คนหนุ่มพึงกระทำ, คนผู้ตั้งอยู่ในวัยเช่นเรา
หาควรกระทำกรรมนี้ไม่" ดังนี้ แล้วไม่
กระทำบาปมีปาณาติบาตเป็นต้น ชื่อว่า ยัง
หิริให้เกิดขึ้น.

อีกประการหนึ่ง บุคคลพิจารณาถึงความ
กล้าหาญอย่างนี้ว่า "ชื่อว่า การกระทำบาป
นั้น เป็นกรรมของบุคคลทรพล, บุคคลผู้ถึง
พร้อมด้วยความกล้าหาญเช่นเรา ไม่ควรทำ
กรรมนี้" ดังนี้ แล้วไม่ทำบาป มีปาณาติบาต

คุณสุวิมล รุ่งแสง
สร้างต้นฉบับพระคัมภีร์เพื่อถวายเป็นพุทธบูชา

"ปาปกรรมนาเมตี อนุชพาลานิ กมัม, น
 ปณฺธิตานํ, มาทิสฺสสฺส ปณฺธิตสฺสสฺส พหุสฺสฺสฺส
 อิทํ กมัม กาคุํ น ยุตฺตนุ"ติ เอวํ พาทุสฺสจฺจ
 ปจฺจเวกฺขิตฺวา ปาณาติปาตาทปายี
 อภิโรนุโต ทิริ สฺมฺภูจาเปตี.

เป็นต้น ชื่อว่า ย่อมยังหิริให้เกิดขึ้น. อีก
 อย่างหนึ่ง บุคคลพิจารณาถึงความ เป็นพหูสูต
 อย่างนี้ว่า "ขึ้นชื่อว่าการทำบาปนั้น เป็น
 กรรมของพวกอันธพาล, หาใช่การกระทำ
 ของบัณฑิตไม่, บุคคลผู้เป็นบัณฑิต เป็นผู้สลับ
 พังมามากเช่นเรา ไม่ควรทำกรรมนี้" ดังนี้
 แล้วไม่กระทำความ(ความชั่ว) มีปาณาติบาต
 เป็นต้น ชื่อว่า ย่อมยังหิริให้เกิดขึ้น.

เอวํ อชฺเขตฺตสฺมฺภูจานํ ทิริ จตุทฺติ การณฺเห
 สฺมฺภูจาเปตี. สฺมฺภูจาเปตฺวา จ ปน อตฺตโน
 จิตฺเต ทิริ ปเวเสตฺวา ปายี น กโรตี.
 เอวํ ทิริ อชฺเขตฺตสฺมฺภูจานา นาม โทตี.

สัตบุรุษย่อมยังหิริ อันมีเหตุภายในเป็น
 สัมภูฐานให้เกิดขึ้นด้วยเหตุ ๔ ประการ
 อย่างนี้. ก็แล ครั้นยังหิริให้เกิดขึ้นแล้ว ก็
 (ทำ)ให้หิริเข้าไป (อยู่) ในใจของตนแล้ว
 ไม่ทำบาป. หิริ ชื่อว่า มีเหตุภายในเป็น
 สัมภูฐาน ด้วยประการฉะนี้.

กถํ โอตฺตปฺปํ พหิตฺธาสมฺภูจานํ
 นาม ?

โอตตปฺปะ ชื่อว่า มีเหตุภายนอกเป็น
 สัมภูฐาน เป็นอย่างไร ?

"สเจ ทฺวํ ปาปกมฺมํ กริสฺสตี, จตุสฺส
 ปริสาสฺสฺสฺสฺสฺส คฺรทฺทปฺปโต ภวิสฺสตี.

ก็ภิกษุพิจารณาอยู่อย่างนี้ว่า "ถ้าว่าท่านจัก
 กระทำกรรมชั่วไซ้, ท่านจักถูกตีเตียนใน
 บริษัท ๔.

๒๒๕

คุณสุวิมล รุ่งแสง
 สร้างต้นฉบับพระคัมภีร์เพื่อถวายเป็นพุทธบูชา

ครหิสฺสนฺติ ตํ วิญญู

อสุจึ นาคริโก ยถา

วิวชฺชิต๑ สีสวนฺเตหิ

กถํ ภิกฺขุ กริสฺสสี"ติ๒

ชาวเมืองติเตียนของไม่สะอาดฉันใด

วิญญูชนทั้งหลาย จักติเตียนท่าน

(ฉันนั้น) กูกรภิกษุ เชอถูกพวกภิกษุ

ผู้มีศีลทอดทิ้งแล้ว จักทำอย่างไร".

เอวํ ปจฺจเวกฺขนฺโต หิ พหิทฺธาสมฺภูจฺเตน

โอดตฺตฺเปเน ปาปกมฺมํ น กโรติ. เอวํ

โอดตฺตฺเปปี พหิทฺธาสมฺภูจฺานํ นาม โหติ.

ชื่อว่าไม่ทำกรรมชั่ว เพราะโอดตปปะอันเกิด

ขึ้นแล้วจากเหตุภายนอก. โอดตปปะ ชื่อว่ามี

เหตุภายนอกเป็นสมุฏฐาน ด้วยประการฉะนี้.

กถํ หิริ อตฺตาธิปเตยฺยา นาม ?

อิเชกฺจฺโจ กุลฺปฺตฺโต อตฺตานํ อธิปฺตี เชฏฺจกํ

กตฺวา "มาทิสฺสส สทฺธาปพฺพชิตฺสส

พฺพสฺสฺตฺสส ฐตฺวาทฺสส น ยุตฺตํ ปาปกมฺมํ

กาตฺนฺ"ติ ปาปํ น กโรติ. เอวํ หิริ

อตฺตาธิปเตยฺยา นาม โหติ.

หิริ ชื่อว่าถือตนเป็นใหญ่ อย่างไร ?

กุลบุตรบางคนในพระศาสนานี้ ทำคนให้เป็น

ใหญ่ เป็นหัวหน้า ไม่ทำกรรมชั่ว เพราะ

เห็นว่า "ภิกษุผู้บวชด้วยศรัทธา เป็นพหูสูต

ทรงไว้ซึ่งธุดงค์วัตร" เช่นกับเรา ไม่ควร

ทำกรรมชั่ว" ดังนี้. หิริชื่อว่าถือตนเป็นใหญ่

ด้วยประการฉะนี้.

เตนาห ภควา

เพราะเหตุนี้ สมเด็จพระผู้มีพระภาคเจ้า

จึงตรัสว่า

^๑ ฉ. ม. วชฺชิตโต.

^๒ อภฺจฺจสาสินี. ๒๑๘.

^๓ ฉ. ฐตฺตฺกธฺรฺสฺส, สี, ฮิ. ฐตฺวาทิสฺส.

^๔ ขัอวัตร ซึ่งเป็นองค์สำหรับชัต เกลากิ เลส.

คุณสุวิมล รุ่งแสง

สร้างต้นฉบับพระกัมภีร์เพื่อถวายเป็นพุทธบูชา

"โส อุตฺตานิเยว อาธิปเตยฺย
กริตฺวา อกุสลํ ปชหติ, กุสลํ
ภาเวติ. สวชฺชํ ปชหติ, อนวชฺชํ
ภาเวติ. สหุติ อุตฺตานิ ปริหรัตี"ติ?

กถํ โอตฺตปฺปํ โลกาทิปเตยฺยํ นาม ?
อิเธกัจฺจ โกลฺลปฺปโต โลกํ อธิปตี เชฏฺฐกํ
กตฺวา ปาปกมฺมํ น กโรตี.

ยถาท

"มหา โข ปนายํ โลก-
สนฺนิวาโส. มหนตฺสฺมึ โข ปน
โลกสนฺนิวาเส สนฺติ สมณพฺรหฺมณา
อิหฺมณฺโต ทิพฺพจกฺขกา ปฺรจิตฺต-
วิหฺโน, เต ทูโรทฺปิ ปสฺสนฺติ,

"ภิกษุ นั้น ทำตนนั้นแหละให้เป็น
อธิบดี แล้วย่อมลละอกุศล, ยังกุศลให้
เกิดขึ้นได้. ละกรรมที่มีโทษเสียได้,
ยังกรรมที่ไม่มีโทษ ให้เกิดขึ้นได้.
ย่อรักษาคตนให้บริสุทธิ์ได้" ดังนี้.

โอดตฺตปฺปะ ชื่อว่าถือโลกเป็นใหญ่เป็น
อย่างไร? กุลบุตรบางคนในพระศาสนา
ทำโลกให้เป็นอธิบดี ให้เป็นใหญ่ แล้วไม่
กระทำบาป.

สมจริงตามที่สมเด็จพระผู้มีพระภาค-
เจ้าตรัสไว้ว่า

"ก็โลกสันนิวาสนี้ ใหญ่โตแล.
อนึ่ง ในโลกสันนิวาสนั้นใหญ่โตนี้แล
ย่อจะมีสมณพราหมณ์ผู้มีฤทธิ์ มีทิพย-
จักขุรู้วาระจิตของผู้อื่น, สมณ-
พราหมณ์เหล่านั้น ย่อมแลเห็นได้แต่

^๑ อัง. ตีก. ๒๐/๑๘๗-๑๘๘.

^๒ โลกสันนิวาสน คือ โลกที่หมู่สัตว์อาศัยอยู่.

คุณสุวิมล รุ่งแสง

สร้างต้นฉบับพระคัมภีร์เพื่อถวายเป็นพุทธบูชา

อาสนุนาปิ น ทิสฺสนฺติ, เจตสาปิ
จิตฺตํ ปชานนฺติ, เตปิ มํ เอวํ
ชาเนยฺยํ 'ปสฺสเถ โภ อิมํ กุลปฺตํ,
สทฺธา อการสฺมา อนคาริยํ ปพฺพชิตฺโต
สมาโน โวภินฺนํ วิหริติ ปาปเกหิ
อกุสฺเลหิ ธมฺเมหิ'ติ.

เทวตาปิ โข สนฺติ อิทฺธิ-
มนฺตินิโย ทิพฺพจกฺขกา ปฺรจิตฺต-
วิทฺธิโย, ตา ทูรโตปิ ปสฺสฺสนฺติ,
อาสนุนาปิ น ทิสฺสนฺติ, เจตสาปิ
จิตฺตํ ปชานนฺติ, ตาปิ มํ เอวํ
ชาเนยฺยํ 'ปสฺสเถ โภ อิมํ กุลปฺตํ,
สทฺธา อการสฺมา อนคาริยํ ปพฺพชิตฺโต
สมาโน โวภินฺนํ วิหริติ ปาปเกหิ
อกุสฺเลหิ ธมฺเมหิ'ติ. โส โลกํเยว
อาธิปเตยฺยํ กริตฺวา อกุสฺลํ ปชหฺติ,
กุสฺลํ ภาเวติ. สาวชฺชํ ปชหฺติ,

ที่ไกล, เราแลไม่เห็นท่านแม้อยู่
ใกล้, และท่านย่อมรู้แม้ด้วยใจ
(ของตน), สมณพราหมณ์เหล่านั้น
พึงรู้จักเราอย่างนี้ว่า 'ท่านผู้เจริญ
ท่านจงดูกุลบุตรผู้นี้, เขาเป็นผู้มี
ศรัทธา (ออก) จากเรือนบวชแล้ว
ไม่มีเรือนอยู่ แต่อยู่เกลือกกลั้วด้วย
ธรรม อันเป็นบาปอกุศล' ดังนี้.

แม้เทวตาทั้งหลาย ผู้มีฤทธิ์ มี
ทิพยจักขุ รู้วาระจิตของผู้อื่นก็มีอยู่,
เทวตาเหล่านั้นย่อมแลเห็นได้ แม้แต่
ที่ไกล, เราแลไม่เห็นท่าน แม้อยู่
ใกล้, และท่านย่อมรู้ใจแม้ด้วยใจ,
เทวตาเหล่านั้น พึงรู้จักเราอย่างนี้
ว่า 'ท่านผู้เจริญพวกท่านจงดูกุลบุตร
นี้, เขาเป็นผู้มีศรัทธา (ออก) จาก
เรือนบวชแล้วไม่มีเรือนอยู่ แต่อยู่
เกลือกกลั้วด้วยธรรมทั้งหลาย อัน
เป็นบาปอกุศล' ดังนี้. กุลบุตรนั้น

คุณเฮนรี โฮ (Mr. HENRY HO)

สร้างต้นฉบับพระคัมภีร์เพื่อถวายเป็นพุทธบูชา

อนวชฺชี่ ภาเวติ. สุทฺธึ อุตฺตานิ
ปริหฺรตี"ติ?

กระทำโลกนั้นเองให้เป็นใหญ่ แล้ว
ย่อมละอกุศล, ยังกุศลให้เกิดขึ้นได้.
ละกรรมที่มีโทษ, ยังกรรมที่ไม่มีโทษ
ให้เกิดขึ้นได้. ย่อมรักษาตนให้
บริสุทธิ์ได้".

เอวํ โอตฺตบฺปํ โลกาทิปเตยฺยํ นาม โทติ. โอตฺตบฺปะ ชื่อว่าถือโลกเป็นใหญ่ ด้วย
ประการฉะนี้.

"ลชฺชาสภาวสณฺจิตา หิริ, ภยสภาว-
สณฺจิตํ โอตฺตบฺปนฺ"ติ เอตฺถ ปน ลชฺชาติ
ลชฺชนากาโร, เตน สภาเวน สณฺจิตา
หิริ.

ก็อาการ คือความละอาย ชื่อว่า
ความละอาย ในคำนี้ว่า "หิริตั้งอยู่โดย
สภาพคือความละอาย, โอตตบปะตั้งอยู่โดย
สภาพคือความเกรงกลัว" ฉะนั้น, หิริตั้งอยู่
โดยสภาวะนั้น.

ภยฺนติ อปายภยํ, เตน สภาเวน สณฺจิตํ
โอตฺตบฺปํ. ตทฺถภยฺมปิ ปาปปริวชฺชเน ปากฺกํ
โทติ. เอกจฺโจ หิ ยถา นาม กุลฺลุตฺโต
อุจฺจารปสฺสวาทินิ กโรนฺโต ลชฺชิตพฺพยุตฺตกํ

บทว่า ภย ก็ความกลัวแต่อบาย, โอตตบปะ
ดำรงอยู่ได้โดยสภาพนั้น. แม้หิริและ
โอตตบปะทั้ง ๒ นั้น ย่อมปรากฏในการ
งดเว้นจากบาป. เหมือนอย่างว่า กุลบุตร

^๑ อญ. ตีก. ๒๐/๑๘๗-๑๘๘.

คุณเฮนรี โฮ (Mr. HENRY HO)

สร้างต้นฉบับพระคัมภีร์เพื่อถวายเป็นพุทธบูชา

เอกิ ทิสฺวา ลชฺชนาการบฺตฺโต ภเวยฺย,
 อฺจุจฺวารปสฺสว น กเรยฺย, อจฺมเสสิเก
 อฺจุจฺวารปสฺสวปีฬิโต, เอวเมว อชฺฌตฺตํ
 ลชฺชิตฺมมํ โอกฺกมิตฺวา ปาปกมฺมํ น กโรติ.
 เอกจฺโจ อปายภยภิโต หุตฺวา ปาปกมฺมํ น
 กโรติ. ตตฺริทํ โอบมฺมํ ยถา हि ทฺวีสุ
 อโยคฺเพสฺส เอโก สีตโล ภเวยฺย
 กฺุณฺมกฺขิโต, เอโก อฺโณทฺ อาทิตฺโต. ตตฺถ
 ปณฺหิโต สีตลสฺส^๑ กฺุณฺมกฺขิตฺตฺตา ชิกฺขจฺฉนฺโต
 น คณฺหาติ, อิตฺริ ทนฺนภเยน^๒.

ตตฺถ สีตลสฺส กฺุณฺมกฺขิตฺสฺส ชิกฺขจฺฉาย อคณฺหนํ
 วยิ อชฺฌตฺตํ ลชฺชิตฺมมํ โอกฺกมิตฺวา ปาปสฺส

ผู้หนึ่ง กำลังถ่ายอุจจาระหรือปัสสาวะ
 เป็นต้นอยู่ เห็นผู้หนึ่งซึ่งตนควรอัปอาย ก็จะไม่
 ฟุ้งถึงอาการอดสู, จึงไม่ทำการถ่าย
 อุจจาระปัสสาวะ, เมื่อสิ่งที่จะต้องชำระ
 ยังเหลืออยู่ ย่อมถูกอุจจาระปัสสาวะบีบคั้น
 ฉนฺโต, บุคคลบางคนหยั่งลงสู่ธรรมของคน
 มีความอาย อันมีในภายใน ย่อมทำบาป
 ไม่ได้ฉนฺโต. บุคคลบางคนเป็นผู้กลัวภัยใน
 อาย จึงไม่ทำกรรมชั่ว. ในขั้นนั้นมีความ
 เปรียบเทียบดังนี้ เหมือนอย่างว่ามีก้อน
 เหล็ก ๒ ก้อน ก้อนหนึ่งเย็น แต่เป็อนกฺุณ,
 อีกก้อนหนึ่งร้อนโชน. ในก้อนเหล็กทั้ง ๒
 นั้น เพราะก้อนที่เย็นเป็อนกฺุณ บัดจิตเกลียด
 กฺุณจึงไม่จับต้องก้อนที่เย็น, และกลัวจะไหม้
 เอา จึงไม่จับก้อนที่ร้อน ฉนฺโต.

การที่ถูบุตรหยั่งลงสู่ธรรมของผู้มีความอาย
 อันเป็นไปในภายในแล้วไม่ทำบาป ฟิงทราบ

^๑ ฉ. สีตล.

^๒ ฉ. ทาทภเยน.

อกรณ์, อุณฺหสฺส ทนฺนภเยน อคณฺหนํ วย
อปายภเยน ปาปสฺส อกรณ์ เวทิตพฺพ.

ว่า เป็นเช่นเดียวกับการไม่จับ บรรดา
เหล็กทั้ง ๒ ก้อนนั้น เหล็กก้อนที่เย็นแต่
เปื้อนคูด เพราะความเกลียด, การที่
กุดบุตรไม่ทำบาป เพราะกลัวแต่อบาย(ก็)
พึงทราบว่า เป็นเหมือนกับการที่ไม่จับเหล็ก
ก้อนที่ร้อน เพราะกลัว(ไฟ)ไหม้ ฉะนั้น.

"สฺบฺปติสฺสวลกฺขณา หิริ, วชฺช-
ภีรูกภยทสฺสาวิลกฺขณํ โอตฺตปฺปนฺ"ติ อิทมฺปิ
ทวยํ ปาปปริวชฺชเนเยว ปากฺกํ โทติ.

แม้ข้อความทั้ง ๒ นี้ว่า "หิริมีความ
เชื่อฟังเป็นลักษณะ, โอตตปปะมีความ
เกรงกลัวแต่โทษ และมีปกติเห็นภัยเป็น
ลักษณะ" ทั้งนี้ ก็ย่อมปรากฏในกิริยาที่
งดเว้นจากบาปนั่นเอง.

เอกฺจฺโจ หิ ชาติมฺหตฺตปฺจฺจเวกฺขณา
สฺตฺตฺตมฺหตฺตปฺจฺจเวกฺขณา ทายชฺชมฺหตฺต-
ปฺจฺจเวกฺขณา สฺพฺรหฺมจฺจริมฺหตฺตปฺจฺจ-
เวกฺขณาติ จตฺตุหิ การณฺเหติ สฺบฺปติสฺสวลกฺขณํ
หิริ สฺมฺมฺจฺจาเปตฺวา ปาปํ น กโรติ,
เอกฺจฺโจ อตฺตานุวาทภฺยํ ปฺรานุวาทภฺยํ
ทณฺฑภฺยํ ทฺตฺกคฺคิภฺยณฺติ จตฺตุหิ การณฺเหติ
วชฺชภีรูกภยทสฺสาวิลกฺขณํ โอตฺตปฺปิ

จริงอยู่ บุคคลบางคน ยังหิริอันมีความ
เชื่อฟังเป็นลักษณะให้เกิดขึ้น เพราะเหตุ
๔ ประการ คือ การพิจารณาเห็นความที่
ชาติเป็นใหญ่ การพิจารณาเห็นความที่พระ-
ศาสดาเป็นใหญ่ การพิจารณาเห็นความที่จะ
ได้เป็นทายาทเป็นใหญ่ (และ)การพิจารณา
เห็นความที่เพื่อนสพรหมจรรย์เป็นใหญ่ จึงไม่
ทำบาป, บุคคลบางคน ย่อมยังโอตตปปะอัน

คุณเฮนรี่ โฮ (Mr.HENRY HO)
สร้างต้นฉบับพระคัมภีร์เพื่อถวายเป็นพุทธบูชา

สมุฏจาเปตฺวา ปาปํ น กโรติ. ตตฺถ
 ชาตีมหตฺตปจฺจเวกฺขณาทีนํ เจว อตฺตานุ-
 วาทภยาทีนํ จ วิตุถาเรตฺวา กเถตฺตพฺพานิ.
 เตสํ วิตุถาโร อํกุตฺตรนิกายภูจฺกถายํ^๑
 วุตฺโต.

มีความเกรงกลัวแต่โทษ และมีปกติเห็นภัย
 เป็นลักษณะให้เกิดขึ้น เพราะเหตุ ๔ ประ-
 การ คือ กลัวแต่ตนจะติเตียนตนเอง กลัว
 แต่ผู้อื่นติเตียน กลัวอาชญา (และ) กลัวทุกติ
 จึงไม่กระทำความผิด. บรรดาเหตุเหล่านั้น
 เหตุทั้งหลาย มีการพิจารณาเห็นความที่ชาติ
 เป็นใหญ่เป็นต้น และการกลัวต่อการตำหนิ
 ตนเองเป็นต้น ฟังกล่าวให้พิสดาร. ความ
 พิสดารแห่งเหตุเหล่านั้น ท่านกล่าวไว้แล้ว
 ในอรรถกถาอังคุตตรนิกาย.

สํกฺกธมฺมสมาหิตาติ อิทเมว
 หิโรตฺตปฺปํ อาที กตฺวา กาทพฺพา กุสลา
 ธมฺมา สํกฺกธมฺมา นาม, เต สพฺพ-
 สงฺคาหกนเยน จตฺตุมิกโลเกยฺยโลกุตฺตรา
 ธมฺมา. เตหิ สมาหิตา สมนฺนาคตาติ
 อตฺโต. สนฺโต สพฺพปริสา โลเกติ

คำว่า มันอยู่ในธรรมฝ่ายขาว อธิ-
 บายว่า กุศลธรรมทั้งหลายที่ควรกระทำ อัน
 มีhiri และโอตตปปะนี้เองเป็นเบื้องต้น ชื่อว่า
 ธรรมฝ่ายขาว, เมื่อกล่าวโดยนัยอันสง-
 เคาระห์ทั่วไป กุศลธรรมเหล่านั้นได้แก่
 ธรรมที่เป็นโลกียะ^๑ ทั้งที่เป็นโลกุตระ^๒

^๑ อ.จ. ติก. ๒๐/๑๘๖-๑๘๗.

^๑ เนืองในโลก.

^๒ พ้นจากโลก.

คุณเฮนรี โฮ (Mr. HENRY HO)
 สร้างต้นฉบับพระคัมภีร์เพื่อถวายเป็นพุทธบูชา

กายกมฺมาทึนํ สนฺตตาย สนฺโต, กตตฺตฺต-
เวทิตาย โสภนา ปุริสาติ สปุริสา. โลโก
ปน สงฺขารโลโก สตฺตโลโก โอกาสโลโก
ชนฺธโลโก อายตฺนโลโก ธาตุโลโกติ
อเนกวิโร.

ครบ ๔ ภูมิ? สปุริสชนเป็นผู้ตั้งมั่น คือว่า
ประกอบด้วยธรรมฝ่ายขาวเหล่านั้น. คำว่า
สปุริสชนในโลกนี้เป็นผู้สงบ ความว่า บุรุษ
ชื่อว่า ผู้สงบเพราะความเป็นผู้มีกายกรรม
เป็นต้นสงบ, ชื่อว่า ผู้มีความตั้งงาม เพราะ
ความเป็นผู้กตัญญูกตเวทีกุศลที่ผู้อื่นทำแล้วทำ
ตอบ เพราะเหตุนั้น บุรุษเหล่านั้น ท่าน
จึงเรียกว่า สปุริสชน. ก็โลกมีหลายอย่าง
เป็นต้นว่าสังขารโลก สัตวโลก โอกาสโลก
ชนฺธโลก อายตฺนโลก ธาตุโลก.

ตตฺต "เอโก โลโก สพฺเพ สตฺตา
อาหารภูจฺติกา ฯเปฯ อฏฺฐารส. โลกา
อฏฺฐารส ธาตุโย^๑ติ เอกฺตฺต สงฺขาร-
โลโก วุตฺโต.

บรรดาโลกเหล่านั้น สังขารโลก ได้แก่
โลกที่ท่านกล่าวไว้แล้วในคำทั้งหลายเหล่านี้
ว่า "โลก ๑ คือสัตว์ทั้งหลายทั้งปวงดำรง
อยู่ได้เพราะอาหาร ฯฯ โลก ๑๘ คือ
ธาตุ ๑๘ ประการ".

^๑ ชุ. ป. ๓๑/๑๗๔.

^๑ กามาวจรของสัตว์ ผู้ท่องเที่ยวอยู่ใน
กามภพ ๑ รูปาวจรของสัตว์ผู้ท่องเที่ยว
อยู่ในรูปภพ ๑ อรูปาวจรของสัตว์ ผู้
ท่องเที่ยวอยู่ในอรูปภพ ๑ โลกุตระพ้น
จากโลก ๑.

ขุณฺโณโลกาทโย ตทฺหนฺโตคธาเยว. "อัยมํ ชันฺโณโลกเป็นต้น ก็นับเข้าในสังขารโลก
 โลโก ปฺรโลโก, เทวโลโก มนุสฺส- นั้นแหละ. ส่วนสัตว์โลก ท่านกล่าวไว้แล้ว
 โลโก"ติอาทิสฺสุ^๑ ปน สตฺตโลโก วุตฺโต. ในคำทั้งหลายมีคำว่า "โลกนี้ โลกหน้า,
 เทวโลก มนุษย์โลก" ดังนี้ เป็นต้น.

"ยาวตา จนฺทิมสุริยา ปฺริทรนฺติ
 ทิสสา ภนฺติ วิโรจนา

ตาว สหสฺสธา โลโก

เอตฺถ เต วตฺตตี วโส"ติ^๒

เอตฺถ โອกาสโลโก วุตฺโต.

โອกาสโลก ท่านกล่าวไว้แล้วในคำทั้งหลาย
 เหล่านี้ว่า

"ดวงจันทร์และดวงอาทิตย์ โคจรส่อง
 ทิศทั้งหลายให้รุ่งโรจน์ มีประมาณ
 เท่าใด พันโลกธาตุมีประมาณเพียง
 นั้น อำนาจของท่าน ย่อมเป็นไปใน
 พันโลกธาตุนี้" ดังนี้.

เตสุ อิทฺ สตฺตโลโก อธิปฺเปโต.

บรรดาโลกเหล่านั้น สัตว์โลกท่านประสงค์
 เอาในที่นี้.

สตฺตโลกสมฺมึ ทิ เย เอวรูปา สบฺบุริสา,

เต เทวธมฺมาติ วุจฺจเรติ.

แท้จริง สัปบุริสชนเห็นปานนี้ ในสัตว์โลกนี้
 ท่านเรียกว่า ผู้ทรงเทวธรรม ก็ธรรมของ
 เทวดา.

^๑ ขุ. มหา. ๒๔/๑๐, ขุ. จุฬ. ๓๐/๒๔๖.

^๒ ม. มุ. ๑๒/๕๔๔.

ตตถ เทวาติ สมมุติเทวา อุปตติเทวา บทว่า เทวา ในคำว่า เทวธมฺมา นั้น
 วิสฺฐิติเทวาติ ตีวิธา. ความว่า เทวคามี ๓ จำพวก คือ

๑. สมมุติเทพ เทวคาโดยสมมุติ
๒. อุปตติเทพ เทวคาโดยก่าเนค
๓. วิสฺฐิติเทพ เทวคาโดยความ
 บริสฺฐิติ.

เตสุ มหาสมมตกาลโต ปฏฺจาย โลกเกน บรรดาเทพ ๓ จำพวกนั้น พระราชาและ
 "เทวา"ติ สมมุตตตฺตา ราชราชกุมาราทโย พระราชกุมาร เป็นต้น ชื่อว่า สมมุติเทพ
สมมุติเทวา นาม. เพราะโลกสมมติว่า "เป็นเทพ" จำเดิม
 แต่ครั้งพระเจ้ามหาสมมตติราช^๑

เทวโลกเก อุปนฺนา อุปตติเทวา นาม. เทวคาที่อุบัติขึ้นในเทวโลก ชื่อว่า อุปตติ-
ติเทพ. ส่วนพระชีณาสพ ชื่อว่า วิสฺฐิติเทพ.

วุตฺตปิ เจตํ สมจริงตามคำที่ท่านกล่าวไว้ว่า

<p>"สมมุติเทวา นาม ราชานเ เทวियो ราชกุมารา จ. อุปตติเทวา นาม กุมฺมเทเว อุปาทาย ตตฺตฺตฺริ เทวา.</p>	<p>"พระราชา พระราชเทวี พระราช- กุมาร ชื่อว่า สมมุติเทพ. เทวคา ตั้งแต่กุมฺมเทวคาขึ้นไปนั้น ชื่อว่า</p>
--	---

^๑ พระเจ้าแผ่นดินพระองค์แรกที่มีขึ้นในชมพู
 ทวีปประชาชน เลือกขึ้น เพื่อ เป็นผู้ปกครอง

วิสุทธิเทวา นาม พุทธปัจเจกพุทธ-
 ชีนาสวา^๑ติ.

อุปัตติเทพ. พระพุทธเจ้า พระ-
 บัณฑิตปัจเจกพุทธเจ้า และพระชีนาสพ
 ชื่อว่า วิสุทธิเทพ".

อิมสึ เทวานัง ฌมมาติ เทวฌมมา.
 วุจฺจเรติ วุจฺจนฺติ. หิโรตฺตปฺมุลกา หิ
 กุสลลา ฌมมา กุสลสมฺปทาย เจว เทวโลเก
 นิพฺพตฺติยา จ วิสุทธิภาวสฺส จ การณตฺตา
 การณญฺเณ ติวินานมฺปิ เตสึ เทวานัง
 ฌมมาติ เทวฌมมา, เตหิ เทวฌมเมหิ
 สมฺนุนาคตา ปุคฺคลาปิ เทวฌมมา. ตสฺมา
 ปุคฺคลาธิฏฺฐานาย เทสฺนายน เต ฌมฺเม
 ทสฺเสนฺโต "สนฺโต สบฺปฺริสา โลเก,
 เทวฌมมาติ วุจฺจเร"ติ อาห.

ธรรมทั้งหลาย ของเทวดาเหล่านี้
 เพราะเหตุ^๑นั้น ชื่อว่า เทวธรรม. คำว่า
 วุจฺจเร แปลว่า อันท่านย่อมกล่าว. จริงอยู่
 กุศลธรรมทั้งหลาย อันมีหิริและโอตต^๒ปะ
 เป็นมูล ชื่อว่า ธรรมของเทวดาทั้ง ๓
 จำพวกนี้ เพราะเป็นเหตุแห่งกุศลสมบัติ^๓
 เพราะเป็นเหตุแห่งการเกิดขึ้น ในเทวโลก
 และเพราะเป็นเหตุแห่งความบริสุทธิ์ ฉะนั้น
 จึงชื่อ เทวธรรม, แม้บุคคลทั้งหลาย ผู้
 ประกอบด้วยเทวธรรมเหล่านั้น ก็ชื่อว่าเป็นผู้
 ทรงเทวธรรม. เพราะเหตุ^๑นั้น พระบรม-
 โภธิสัตว์ เมื่อจะทรงแสดงธรรมเหล่านั้น
 ด้วยเทศนาเป็นบุคลาธิษฐาน จึงตรัสว่า
 "สัพฺปฺริสนฺทั้งหลายในโลกนี้ เป็นผู้สงบ,
 ท่านกล่าวว่า เป็นผู้ทรงเทวธรรม" ดังนี้.

^๑ ขุ. จุฬ. ๓๐/๑๑๒-๓๑๒.

^๒ คือจะให้เกิดบุญกุศลอื่น ๆ อีกต่อไป.

คุณเฮนรี โฮ (Mr. HENRY HO)
 สร้างต้นฉบับพระคัมภีร์เพื่อถวายเป็นพุทธบูชา

ยกุโข อิมิ ฌมฺมเทสนํ สุตฺวา ปสนฺโน ยักฺษํพังพระธรรมเทศนาคันแล้ว มี
 โภธิสฺสคฺคํ อาท "ปณฺธิต อหิ ฌมฺหากิ ความเลื่อมใส จึงกราบทูลพระบรมโภธิสฺสคฺคํ
 ปสนฺโน, เอกิ ภาตริ เหม, กตริ ว่า "คุณบัณฑิต เรามีความเลื่อมใสท่าน,
 อาเนมิ"ติ. "กนิฏฺจํ อาเนหิ"ติ. "ปณฺธิต จะให้น้องชายคืบคนหนึ่ง, ท่านจะให้
 ทฺวิ เกวลํ เทวธฺมฺเม ชานาสฺสเยว, น ปน ข้าพเจ้านำน้องชายคนไหนมา". "ท่านจง
 เตสฺส วตฺเตสฺสี"ติ. นำน้องชายคนเล็กมา". "คุณบัณฑิต ท่าน
 รู้จักเพียงเทวธรรมเท่านั้น, แต่ไม่ปฏิบัติ
 เทวธรรมเหล่านั้น".

"กึการณา"ติ ? "ยํการณา เชฏฺจกิ พระบรมโภธิสฺสคฺคํตรัสถามว่า "เพราะ
 จเปตฺวา กนิฏฺจํ อาหาราเปนฺโต เหตุไร" ? ยักฺษํทูลตอบว่า "เพราะเหตุที่
 เชฏฺจาปจายิกกมฺมํ น กโรสฺสี"ติ. "เทว- ท่านเว้นคนพี่เสีย แล้วให้น้องคนน้องมา
 ธฺมฺเมวาทิ ยกฺช ชานามิ, เตสฺส จ ชื่อว่าไม่ทำกรรมคือความอ่อนน้อมต่อผู้ใหญ่".
 วตฺตตามิ. มยํ หิ อิมิ อรณฺณํ เอกํ นิสฺสาย พระบรมโภธิสฺสคฺคํตรัสว่า "คุณยักฺษ เรา
 ปวิฏฺจา. เอตฺสฺส หิ อตฺถาย อมฺหากิ ปิตริ รู้เทวธรรมด้วย, ทั้งประพฤติเทวธรรม
 เอตฺสฺส มาตา รชฺชํ ยาจิ อมฺหากิ ปน ปิตา เหล่านั้นด้วย. แต่ว่า เพราะอาศัยน้องคน
 คํ วริ อทฺตฺวา อมฺหากิ อนฺรฺกฺชณฺตฺถาย เล็กนี้ พวกเราจึงได้เข้ามาสู่ป่าแห่งนี้.
 อรณฺณวาสํ อนฺชานิ. โส กุมาริ ด้วยว่า พระมารดาของน้องคนนี้ ทูลขอ
 อนฺวตฺตติคฺคา อเมหฺหิ สหฺธิ อากโต. 'คํ ราชสมบัติต่อพระราชบิดาของพวกเรา เพื่อ
 อรณฺณเณ เอโก ยกฺช ชาทิ"ติ วตฺเตปิ น ประโยชน์แก่น้องคนนี้, แต่พระราชบิดาของ
 โกจิ สหฺทฺทิสฺสฺสติ, เตนาทิ กรทฺทญฺยีโต พวกเราไม่พระราชทานพรนั้นจึงทรงอนุญาติ

คุณเฮนรี โฮ (Mr. HENRY HO)

-สร้างต้นฉบับพระคัมภีร์เพื่อถวายเป็นพุทธบูชา

ตเมว อานาเปมี"ติ. "สาธู สาธู ปณฺธิต
 ตฺวํ เทวธมฺเม จ ชานาสี, เตสุ จ
 วตฺเตสึ"ติ ปสนฺนจิตฺโต ยกฺโข โปธิสฺตฺตฺส
 สาธุกาโร ทตฺวา เทวปี ภาตโร อานेतฺวา
 อทาสี.

อต นํ โปธิสฺตฺโต อาท "สมฺม ตฺวํ
 ปุพฺเพ อตฺตนา กเตน ปापกมฺเมน ปเรสํ
 มํสฺโลหิตภฺกฺโข ยกฺโข ทตฺวา นิพฺพตฺโต,
 อิทานิปี ปापเมว กโรสึ, อิทํ เต ปापกมฺมํ
 นีรยาทีหิ มุจฺจิตฺตุํ โอกาสํ น ทสฺสตี, ตสฺมา
 อิตฺโต ปฏฺจาย ปาปํ ปทาย กุสฺลํ กโรหี"ติ.

การอยู่ป่า เพื่อประโยชน์จะรักษาเรา(ให้
 พันภัย). พระกุมารนั้นตามพวกเรามาด้วย.
 ถึงเรากล่าวความจริงว่า 'ยักษคนหนึ่ง
 ในป่ากินเธอเสียแล้ว' ใคร ๆ ก็จักไม่
 เชื่อ, เพราะเหตุนั้น เรากล่าวภัยคือคำ
 ตีเตียน จึงขอให้ให้น้องชายคนเล็กนั้นมา".
 ยักษมีจิตเลื่อมใส จึงให้สาธุกาโรแก่พระ-
 บรมโพิธัสต์ว่า "สาธู สาธู บัณฺธิต ท่านรู้
 เทวธรรมด้วย, ประพฤติตามเทวธรรม
 ด้วย" ดังนี้ แล้วจึงได้นำพระอนุชามาคืนให้
 ทั้ง ๒ องค์.

ลำดับนั้น พระบรมโพิธัสต์ว่าวจะ
 ยักษตนนั้นว่า "ดูกรสหาย ท่านเกิดเป็นยักษ
 กินเนื้อและเลือดของบุคคลอื่น เพราะบาป
 กรรมที่ท่านทำไว้แล้ว ในปางก่อน, แม้บัดนี้
 ท่านยังทำบาปเช่นนั้น, เพราะว่าบาปกรรม
 นี้ จักไม่ให้โอกาสแก่ท่าน เพื่อจะพ้นไปจาก
 ทุกขมีนรกเป็นต้น, เพราะเหตุนี้ จำเคิม
 แต่นี้ ท่านจงละบาปเสีย แล้วจงบำเพ็ญกุศล
 เด็ด".

คุณเฮนรี โฮ (Mr.HENRY HO)
 สร้างต้นฉบับพระคัมภีร์เพื่อถวายเป็นพุทธบูชา